

4.2) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในพื้นที่หมู่บ้านครึ่งใต้และหมู่บ้านประชาวิวัฒน์ พบสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานภายในชุมชน อาทิ ระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า ระบบสัญญาณโทรศัพท์ เป็นต้น รวมทั้ง การให้บริการที่นั่งพักผ่อน ห้องน้ำบริเวณวัด บริเวณที่จอดรถภายในวัดครึ่งใต้ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว อาทิ การทำเที่ยวภายในหมู่บ้าน พร้อมผู้นำชมที่มีความรู้ ข้อมูลของชุมชนเป็นอย่างดี แต่ยังไม่พบผู้นำชมภายในวัดที่มีความรู้ความเข้าใจข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในวัด

4.3) ศักยภาพทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

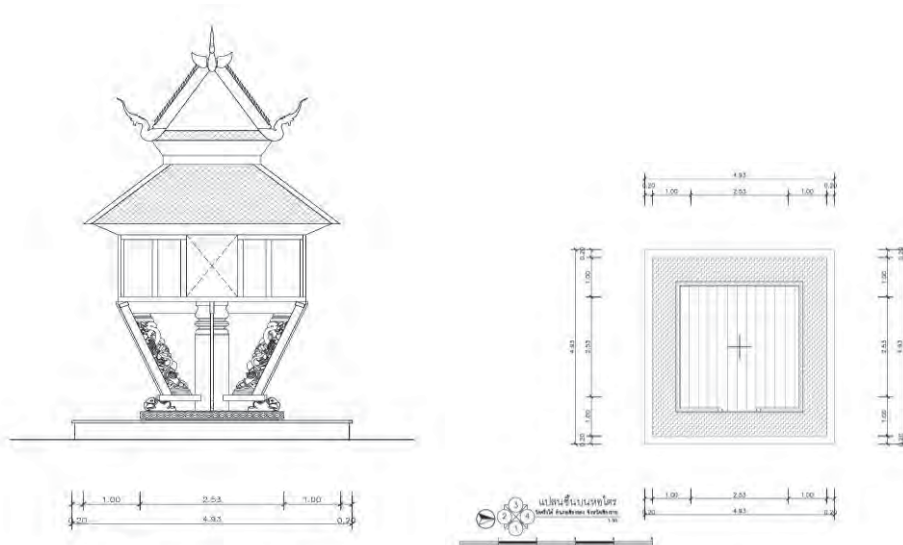
กิจกรรมที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมและมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชน มีดังต่อไปนี้

วัดครึ่งใต้

วัดครึ่งใต้ พบหอไตรรูปแบบสถาปัตยกรรมไทลื้อ มีลักษณะโครงสร้างเสาเดียว มีค้ำยันโดยรอบสี่ด้านช่วยรับน้ำหนัก ลักษณะของอาคารตั้งอยู่บนฐานคอนกรีต แต่เดิมตั้งอยู่บริเวณหนองน้ำด้านหน้าวัด และได้มีการย้ายเข้ามาก่อสร้างใหม่ในพื้นที่ภายในวัด พบลักษณะของอาคารมีขนาด 3.30×3.30 ม. ผนังไม่มีลักษณะปิดล้อมโดยรอบ มีทางเข้าด้วยช่องเปิดด้านหน้า ไม่มีการติดตั้งบันไดแบบตายตัว หลังคามีลักษณะจั่วตัด มีระดับคอสองประดับด้วยลายคำรูปเทวดา โดยรอบทั้งสี่ด้านและมีการประดับด้วยกระจกตะกั่วหรือแก้วจีน เป็นรูปดอกไม้ การตกแต่งหน้าบันเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษาประดับด้วยกระจกตะกั่ว มีป้านลมรูปนาคและข้อฟ้าแบบพื้นบ้าน เป็นลักษณะเริ่มต้นของศิลปะการตกแต่งแบบไทลื้อหลังคามุงด้วยแผ่นไม้แป้นเกล็ด

ภาพที่ 26 หอไตร และบริเวณหน้าบ้านของหอไตร วัดครึ่งใต้ แสดงถึงศิลปะไทลื้อ

ภาพที่ 27 ลักษณะโครงสร้างหอไตร วัดศรีไค

กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านศรีไค

กลุ่มสตรีทอผ้าได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2520 เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มสตรีที่มีความรู้ความสามารถด้านการทอผ้าพื้นเมือง มีนางเฉลิมขวัญ ทะไชย เป็นประธานกลุ่ม แต่เดิมได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเชียงของ ในการส่งสมาชิกกลุ่มเพื่อไปรับการฝึกอบรมที่ศูนย์ ฝกอาชีพสตรีภาคเหนือ จังหวัดลำปาง และนำความรู้ที่ได้กลับมาสอนให้กับสมาชิก และมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ทอผ้าและก๊อกระตุกให้กับทางกลุ่ม นอกจากนี้ ยังได้รับการสนับสนุนจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเชียงของ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงราย เทศบาลตำบลศรีไค สำหรับสมาชิกได้มีการลงหุ้นใช้เป็นทุนหมุนเวียน และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ประจำกลุ่มขึ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มโดยเป็นเงินกูยืมดอกเบี้ยต่ำ ปัจจุบันนางราตรี ปัญวงค์ ดำรงตำแหน่งเป็นประธาน มีจำนวนสมาชิก ทั้งหมด 59 คน พบผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ประกอบด้วย ผาถุง ผาขาว มา ผาบุโตะ ผาคลุ่มไหล ผาผืนสำหรับตัดชุด และตุ่ง สำหรับลายที่ได้รับความนิยม คือ ลายอีปัวหวานอน ลายไทย ลายดอกไม้จันทน์ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 3 ดาว ในปี 2553 ปัจจุบันมีการออมทรัพย์ของสมาชิกกลุ่มเป็นประจำทุกเดือนถือเป็นการออมทรัพย์ให้เกิดทุนหมุนเวียนได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 28 กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านครึ่งใต้

กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านประชาวิวัฒน์

กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านประชาวิวัฒน์ที่เดิมรวมเป็นกลุ่มเดียวกับกลุ่มทอผ้าสตรีบ้านครึ่งใต้ แต่ปัจจุบันได้แยกหมู่บ้านออกมาและปกครองด้วยตนเอง จึงได้จัดตั้งกลุ่มทอผ้าประชาวิวัฒน์ขึ้นบริเวณชุมชนบ้านประชาวิวัฒน์ และมีกิจกรรมการทำงานของกลุ่มเหมือนกับกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านครึ่งใต้

ภาพที่ 29 กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านประชาวิวัฒน์

กลุ่มทำแคบหมูและขนม

กลุ่มทำแคบหมูและขนมได้ก่อตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2551 โดยการสนับสนุนในการอบรมการทำขนม จากศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 12 จังหวัด เชียงราย และศูนย์ฝกอาชีพสตรี จังหวัดเชียงราย ในการอบการวิธีการทำแคบหมู พบกิจกรรมของกลุ่ม คือ การจำหน่ายแคบหมูและขนม โดยนำเงินทุนจากการขายสินค้า ไขเป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม มีการแบ่งส่วนเงินกำไรจากการขายแคบหมูเป็นค่าแรงให้กับสมาชิกที่มาทำ โดยจัดสรรกำไรบางส่วนสมทบเป็นทุนหมุนเวียนกลุ่ม

กลุ่มจักสานหวายและไม้ไผ่

กลุ่มจักสานหวายและไม้ไผ่ได้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาของ ท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับหมู่บ้านและส่งเสริมงานหัตถกรรมให้ได้รับการพัฒนาต่อยอดได้ สามารถตอบสนองความต้องการในการนำไปใช้สอยประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ พร้อมทั้งสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกกลุ่ม โดยพบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย อาทิ ชันโตกหวาย ตะกร้าหวาย หมวกสานไม้ไผ่ แก้วหวาย เป็นต้น

ภาพที่ 30 กลุ่มจักสานหวายและไม้ไผ่

กลุ่มตัดเย็บ

กลุ่มตัดเย็บได้ก่อตั้งเมื่อ 16 ธันวาคม พ.ศ.2551 กลุ่มเย็บผ้าเป็นกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านครึ่งไถ่ โดยนำเงินทุนหมุนเวียนจากกลุ่มสตรีทอผ้ามาดำเนินการ โดยสมาชิกกลุ่มเย็บผ้าจะเป็นสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้า กลุ่มตัดเย็บภายในชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผ้าจากกลุ่มสตรีทอผ้ามาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า และพบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มตัดเย็บ เช่น เย็บถุงผ้า เย็บกระเป๋า เย็บเสื้อผ้าเย็บชุดพื้นเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มทอผ่ายังได้รับผาจากโรงงานมาตัดเย็บเพื่อเป็นรายได้เสริมกลุ่มได้อีกด้วย

ภาพที่ 31 กลุ่มตัดเย็บ

กลุ่มบายศรีสู่ขวัญ

กลุ่มบายศรีสู่ขวัญ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับทำบายศรี พบการประดิษฐ์ตั้งแต่ขนาดเล็กจนกระทั่งขนาดใหญ่ซึ่งมีจำนวนบายศรีหลายชั้น การประดิษฐ์บายศรี จะต้องใช้ความประณีต ความสร้างสรรค์ให้เกิดความสวยงาม ทุกองค์ประกอบของบายศรีจะมีความหมายสำคัญและที่มาตามความเชื่อ ดังนั้น กระบวนการประดิษฐ์บายศรีจึงมีความสำคัญควรแก่การสืบทอดให้ชนรุ่นหลังได้อนุรักษ์พิธีทางล้านนาไว้ อันเป็นพิธีที่สามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้ร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญได้ คำว่า “บาย” เป็นภาษาเขมรแปลว่า ข้าว ข้าวอันเป็นสิริมงคล โดยมีภาชนะบายศรีต้องเพื่อบรรจุอาหาร มีลักษณะเป็นกระถางที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นให้สวยงาม บริเวณปากกระถางถูกประดับประดาไว้อย่างงดงาม มียอดแหลมตามศิลปะแบบไทย นำพานซ้อนกันขึ้นไปเรื่อยๆ ตามจำนวนชั้นที่ต้องการ และตามความเชื่อของคนไทยที่เกิดมาต้องมีขวัญประจำกาย ขวัญ จะมีหน้าที่ในการพิทักษ์รักษา ขวัญ เป็นเหมือนพี่เลี้ยงที่คอยดูแลประคับประคองชีวิต คอยเลี้ยงดู และติดตามไปทุกหนทุกแห่ง เป็นสิ่งไม่มีตัวตนคล้ายจิตหรือวิญญาณแฝงอยู่ในตัวคนและสัตว์ ขวัญตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่าในร่างกายเรามี 2 สิ่งรวมกัน คือ ร่างกายและจิตใจหรือขวัญ

คนไทยจึงเชื่อว่าพิธีสู่ขวัญเป็นพิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมเพิ่มพลังใจให้เข้มแข็ง เมื่อมีขวัญที่มั่นคง พลังใจที่เข้มแข็งย่อมส่งผลให้การประกอบภารกิจหน้าที่นั้น ๆ บรรลุผลสำเร็จได้ตามความมุ่งหมาย หรือเสริมให้มีความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ภาพที่ 32 พิธีบายศรีสู่ขวัญ

กลุ่มดนตรีพื้นเมือง

กลุ่มดนตรีพื้นเมือง เป็นกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการรวมกลุ่มของผู้สนใจและรักดนตรีพื้นเมือง โดยเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความตระหนักให้เกิดการเห็นคุณค่าและเกิดการเรียนรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชนรุ่นหลังให้สืบทอดต่อกัน พร้อมฝึกทักษะความสามารถในการเล่นดนตรีให้แก่เยาวชนและผู้สนใจศิลปะทางด้านดนตรี รวมทั้งเป็นการรวมกลุ่มเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชน ทั้งนี้ กลุ่มดนตรีพื้นเมืองมีหน้าที่บริการสังคม เช่น การร่วมแสดงในงานประเพณีต่างๆ ในชุมชน และสามารถออกงานบริการสาธารณชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่กลุ่ม

โรงสีข้าว

โรงสีข้าวก่อตั้งเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ.2555 โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการ SML และได้บริหารจัดการโดยคณะกรรมการโครงการ SML เปิดให้บริการสีข้าวกลองให้ชาวบ้านเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ชาวบ้านได้ทานข้าวกลองเพื่อสุขภาพ พร้อมทั้งบรรจุข้าวกลองเป็นถุงเพื่อจำหน่าย โดยคิดค่าบริการสีข้าว กิโลกรัมละ 3 บาท โดยเก็บไว้เป็นกองทุนของโรงสี ข้าวกลองเพื่อนำไปบำรุงรักษาและซ่อมแซมโรงสีต่อไป

ภาพที่ 33 โรงสีข้าว

จากการประชุมระดมความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับลักษณะโดยทั่วไปของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน และมรดกทางสถาปัตยกรรมของวัดที่พบของชุมชนวัดศรีไค้ พบ ศิลปวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ คือ ประเพณีวันเกียง ประเพณีลอยกระทง การดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ เทศกาลเข้าพรรษา และพบพระธาตุเขาเขียวที่มีความเก่าแก่ มีแม่น้ำอิงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ชุมชนมีความสามัคคีและอาศัยในลักษณะแบบญาติพี่น้อง มีผู้นำที่ให้ความร่วมมือ หมู่บ้านมีความสงบร่มเย็น คนในชุมชนมีความเชื่อเรื่องน้บถือผี นอกจากนี้ ภายในชุมชนได้จัดตั้งกลุ่ม คือ กลุ่มออมทรัพย์ โดยทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วม และกลุ่มเสียวเป็นกลุ่มพลังขับเคลื่อนในการทำในชุมชนที่มีความสามัคคี นอกจากนี้ พบว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญกับโรงเรียนบ้านศรีไค้ ซึ่งมีอาคารเรียนรวม 80 พรรษา และถือเป็นความภาคภูมิใจของประชาชน สำหรับปัญหาของวัดศรีไค้ พบว่าหลังคาวิหารของวัดรั้วซึมห่อไตร ห่อไตรขาดบันไดเพื่อขึ้นไปเยี่ยมชม และเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชน ได้พบข้อจำกัด คือ การต้อนรับในช่วงฤดูเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวข้าว ดังนั้น ช่วงเวลาที่คนในชุมชนจะสามารถต้อนรับผู้ที่มาเยือนได้ คือ ช่วงเวลาระหว่างเดือน มกราคม – พฤษภาคม

ภาพที่ 34 กลุ่มประชาชนผลการระดมความคิดเห็นเพื่อค้นหาลักษณะโดยทั่วไปของชุมชน
ทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน และมรดกทางสถาปัตยกรรม
ของวัดในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

4) การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว

การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ภายในวัดครั้งใดมีป้ายสื่อความหมายของหอไตร ที่แสดงรายละเอียดของข้อมูลไว้ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนพบการให้รายละเอียด ของประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ประโยชน์ในการจัดตั้งกลุ่มให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ แต่ป้ายสื่อความหมายดังกล่าวยังขาดความหลากหลายทางด้านภาษา ที่สามารถแสดงรายละเอียดต่าง ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้ นอกจากนี้ ภายในชุมชนยังขาดผู้ที่ให้ข้อมูลทางด้านสถาปัตยกรรมภายในวัด อาทิ หอไตรเสาดเดียว ที่ควรจัดให้มีผู้นำชมที่มีความเข้าใจประวัติ องค์ประกอบที่สำคัญ สามารถอธิบายให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้ตระหนักถึงคุณค่าโบราณสถาน ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบต่อไป

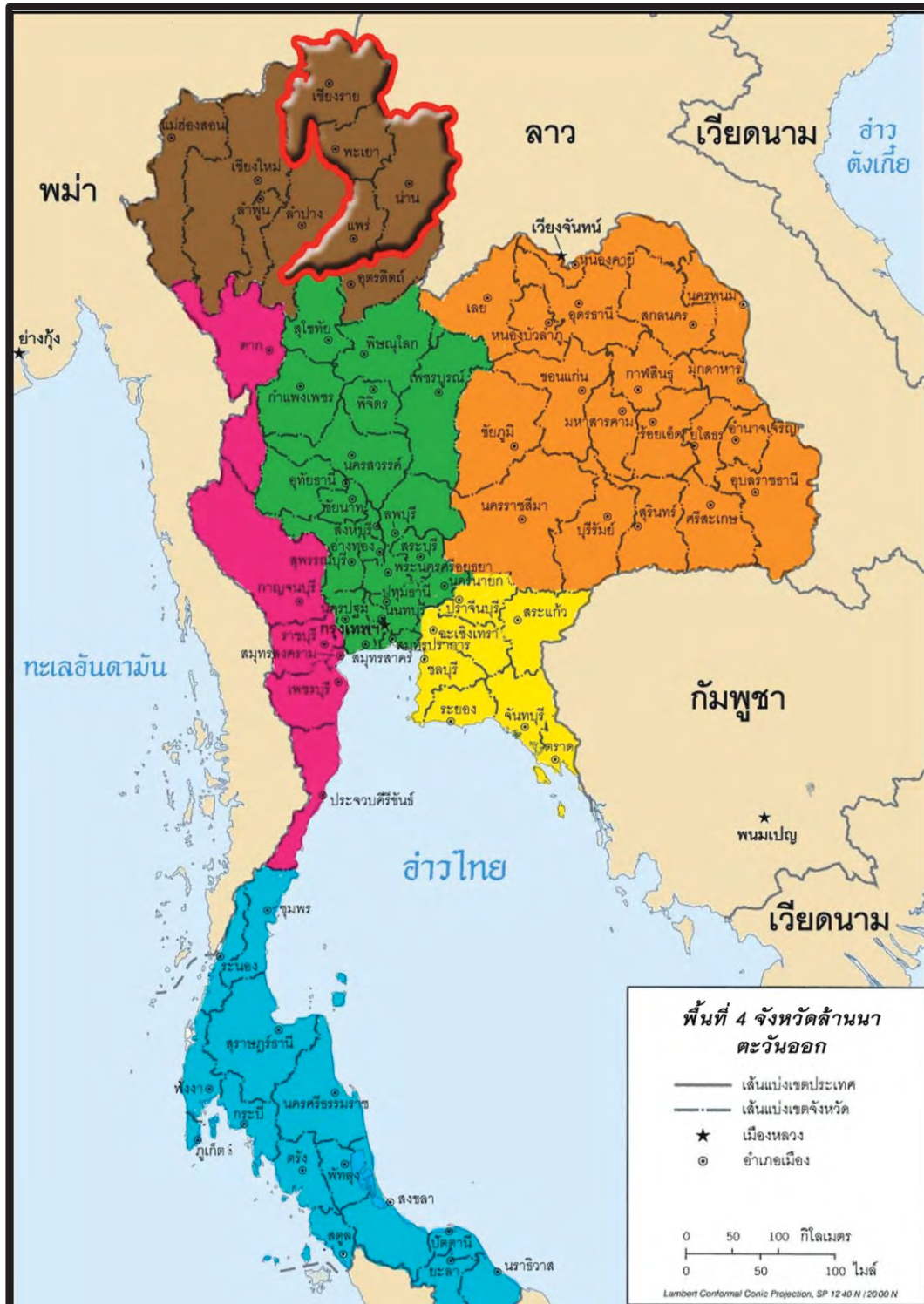
4.5) ความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

พบความปลอดภัยภายในวัดครั้งใด เพราะบริเวณวัดมีลักษณะโล่ง ทำให้ง่ายต่อการมองเห็น และภายในวัดมีโรงเรียนสำหรับพระภิกษุ จึงทำให้มีคนดูแลสอดส่องความปลอดภัยอยู่เสมอ อีกทั้งวัดถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และวัดครั้งใดจะมีพระสงฆ์จำพรรษาที่จะคอยตรวจตราความเรียบร้อยภายในวัดตลอดเวลา รวมทั้งชุมชนโดยรอบมีสภาพสังคมแบบเครือญาติ เมื่อเกิดความผิดปกติขึ้นภายใน

ชุมชนก็จะสามารถรับรู้ข่าวสารได้ได้อย่างรวดเร็วและสามารถแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือกันได้อย่าง
ทันห่วงที่ อีกทั้ง ชุมชนของวัดพระหลวงเป็นชุมชนที่มีความสงบ ประชาชนในพื้นที่คอยสวดส่งความ
เรียบร้อย คอยระมัดระวังอันตรายอยู่เสมอ

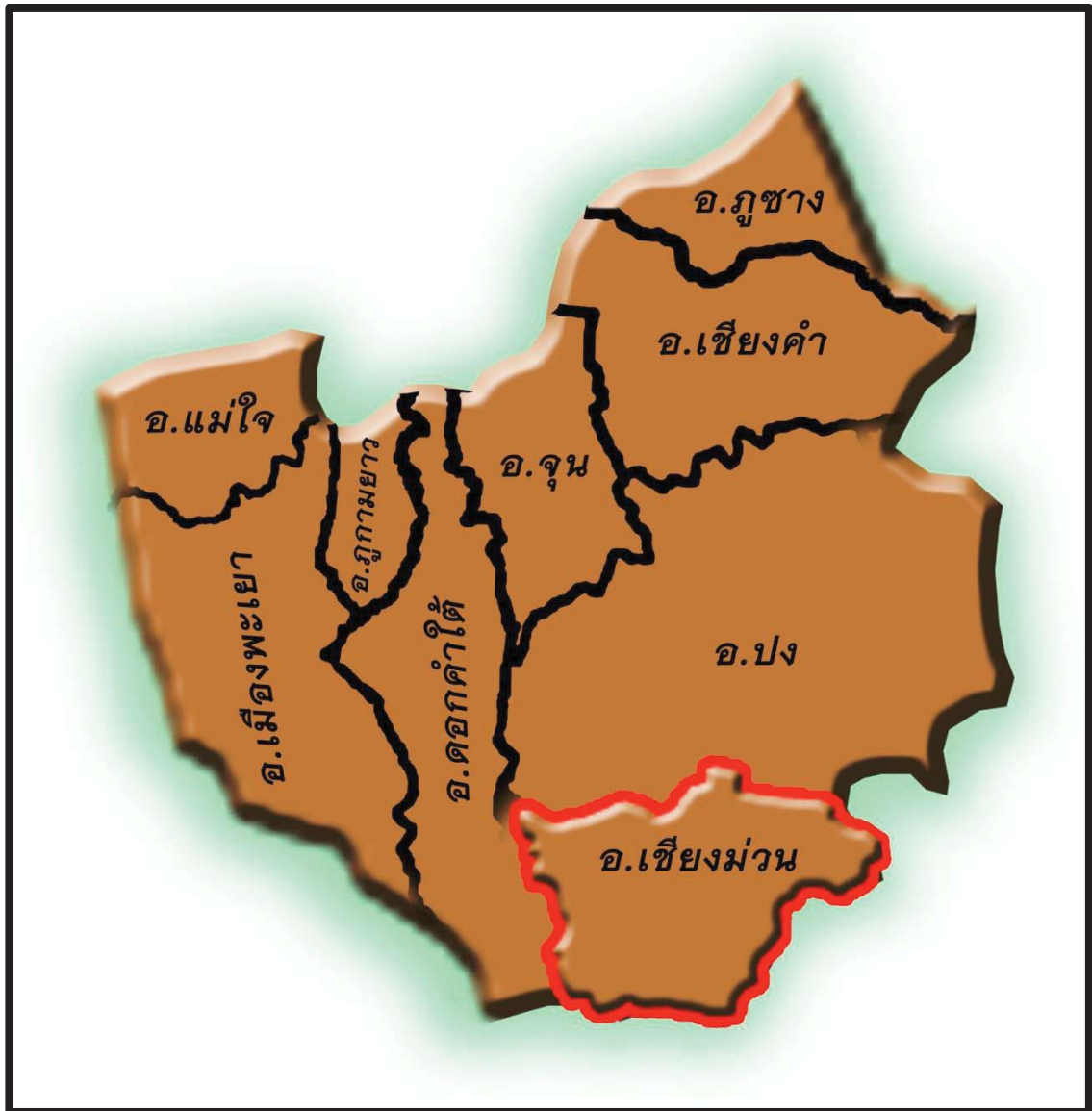
ภาพที่ 35 ขอบเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

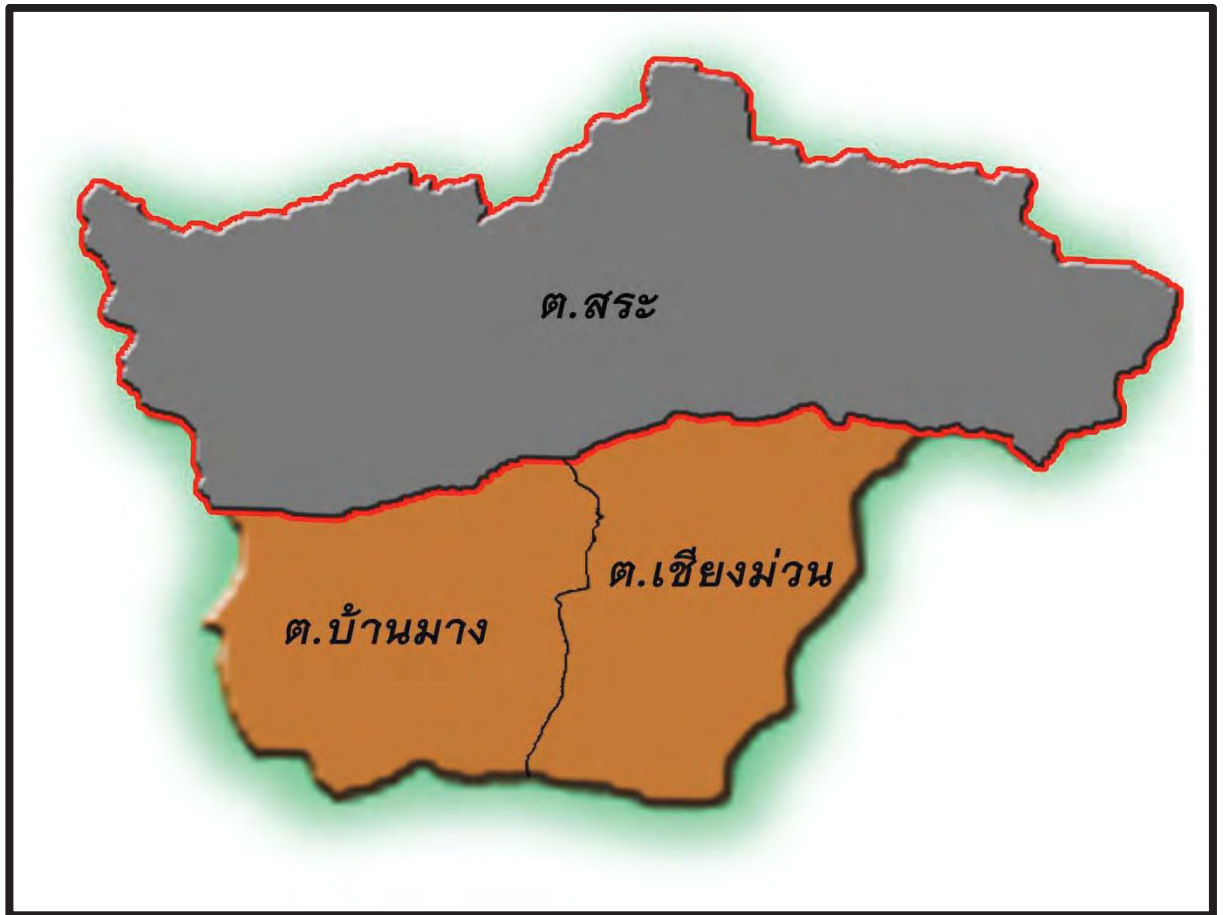
ภาพที่ 36 ขอบเขตพื้นที่ 4 จังหวัดล้านนาตะวันออกของประเทศไทย

ภาพที่ 37 ขอบเขตพื้นที่ 4 จังหวัดล้านนาตะวันออก

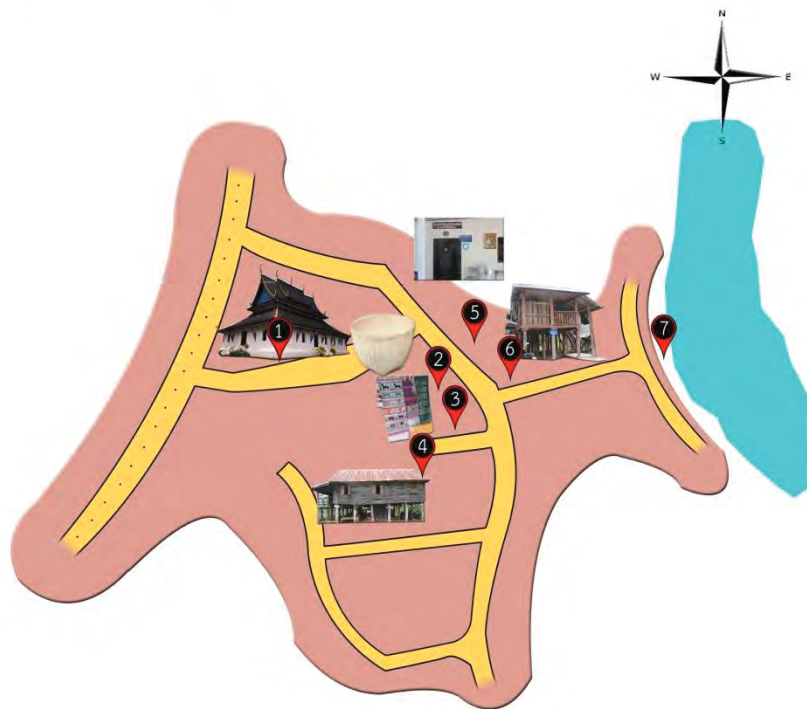

ภาพที่ 38 แผนที่แสดงขอบเขต อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

ภาพที่ 39 แผนที่แสดงขอบเขต ตำบลสระ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมจังหวัดพะเยา

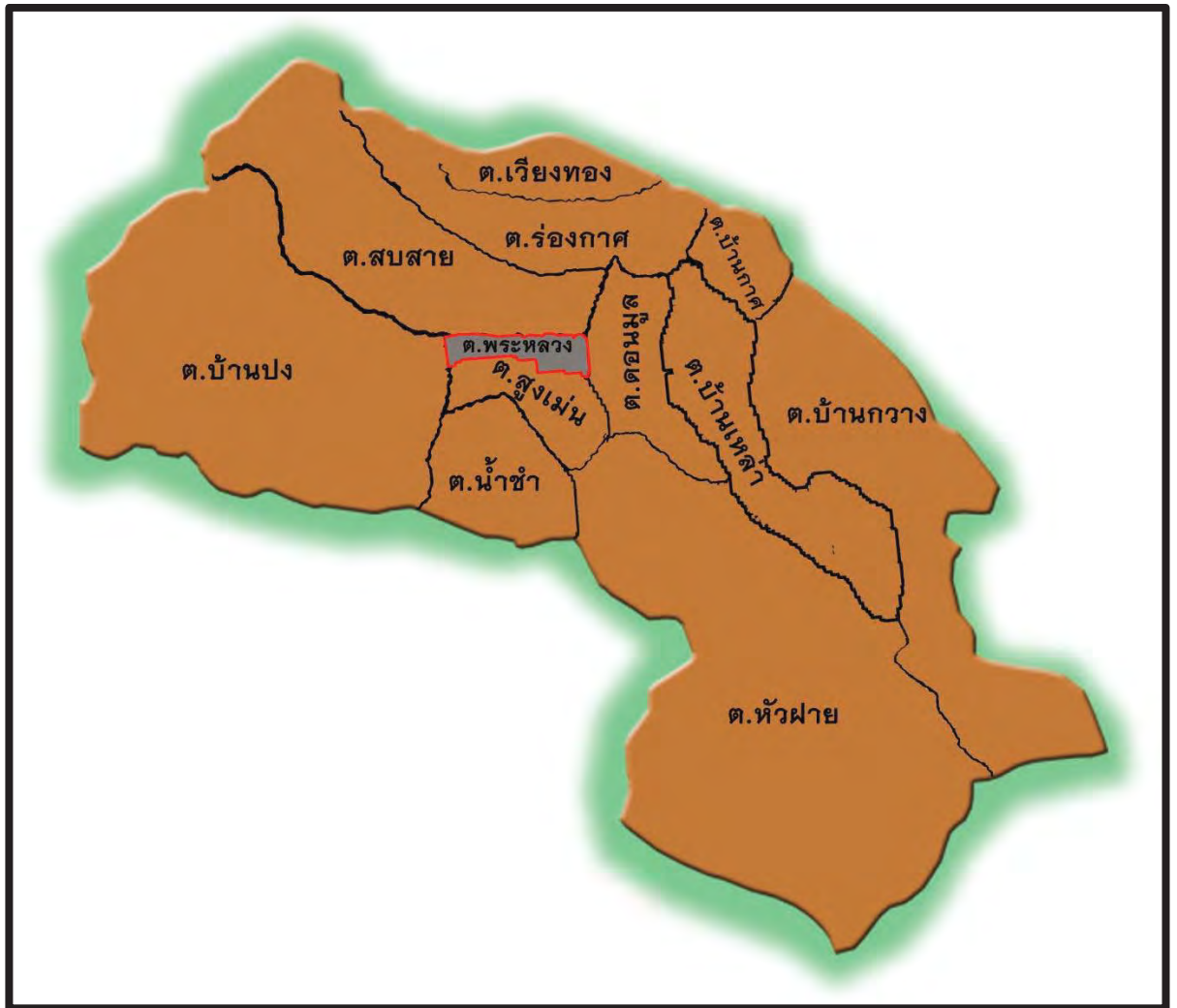

1. วัดท่าฟ้าใต้	5. ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านฟ้าสีทอง
2. หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่	6. บ้านไถลื้อจำลอง
3. กลุ่มทอผ้าไทลื้อ	7. จุดลอยแพแม่น้ำยม
4. บ้านไถลื้อ	

ภาพที่ 40 แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม
ตำบลสระ อำเภอยางมา่นจังหวัดพะเยา

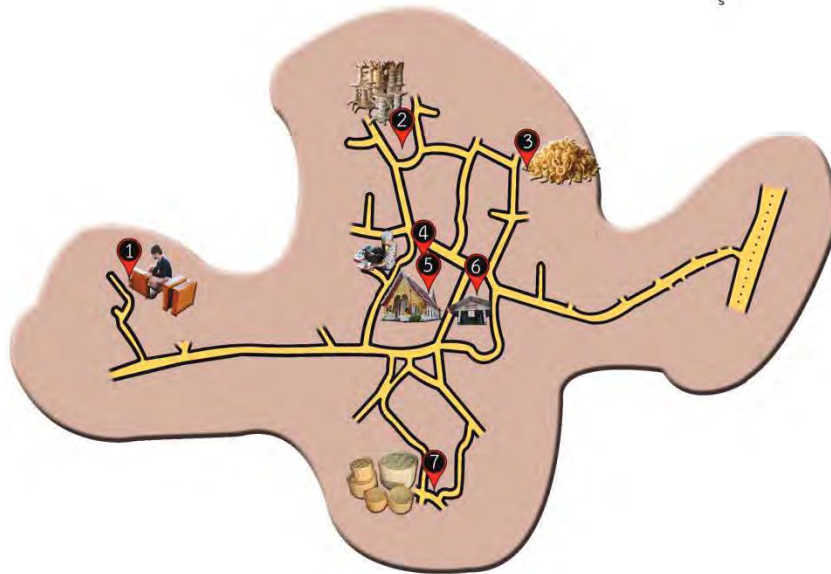

ภาพที่ 41 แผนที่แสดงขอบเขตอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

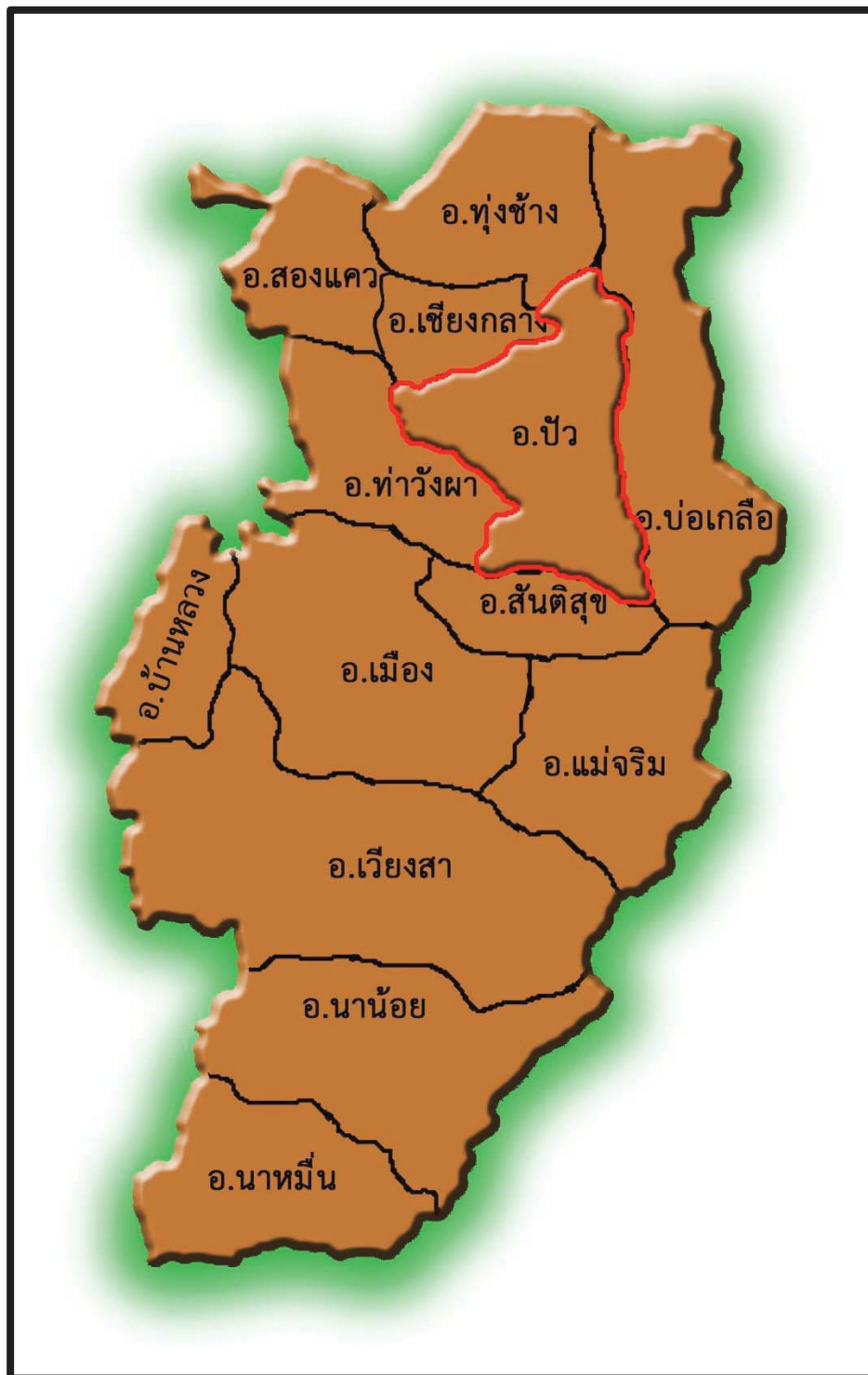
ภาพที่ 42 แผนที่แสดงขอบเขต ตำบลพระหลวง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมจังหวัดแพร่

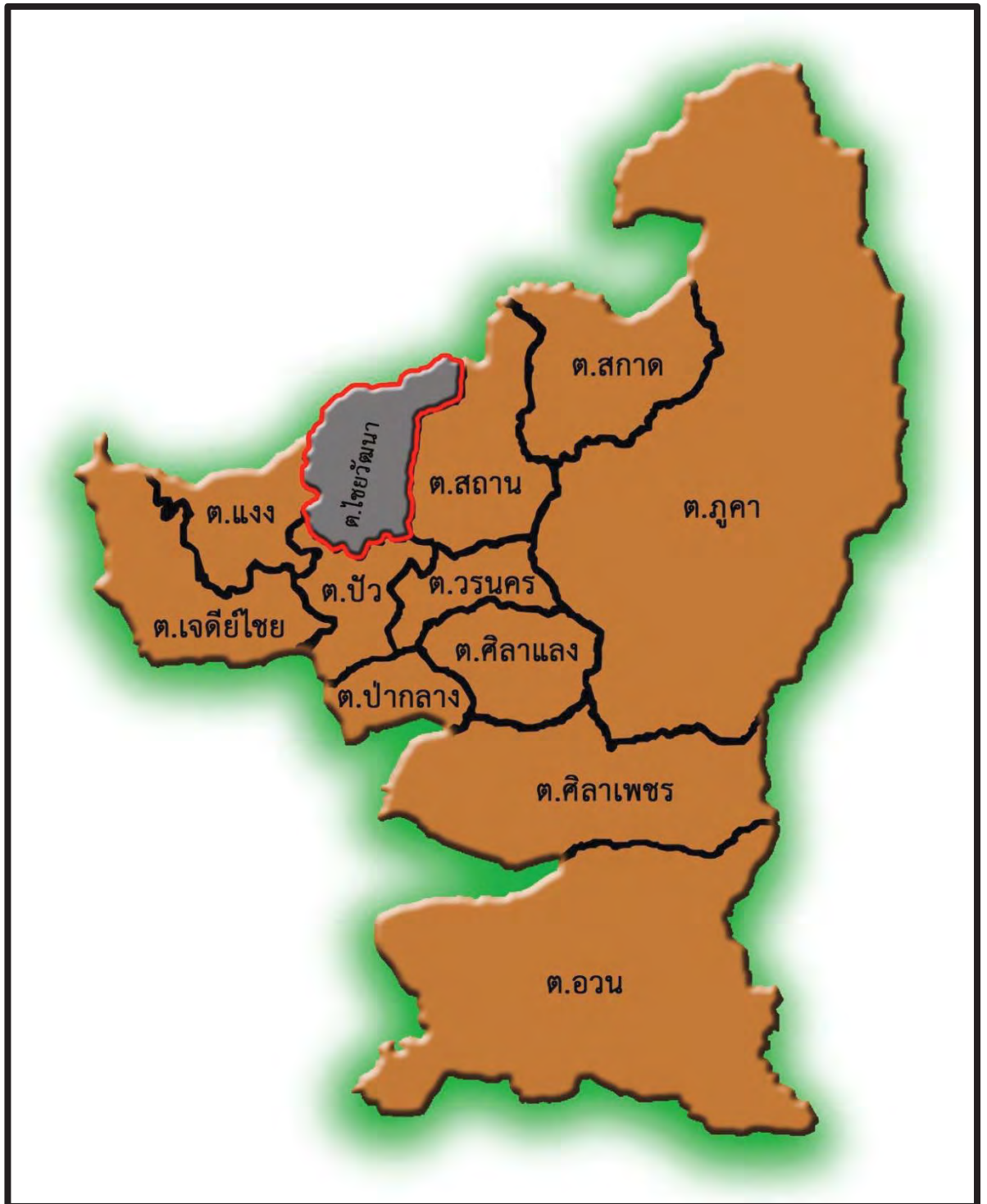

1.กลุ่มทำสี เฟอร์นิเจอร์ไม้	5.วัดพระหลวง
2.การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้สัก	6.ตลาดสดพระหลวง
3.การทำแคบหมู	7.หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่
4.ชมรมผู้สูงอายุ	

ภาพที่ 43 แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม
ตำบลพระหลวง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

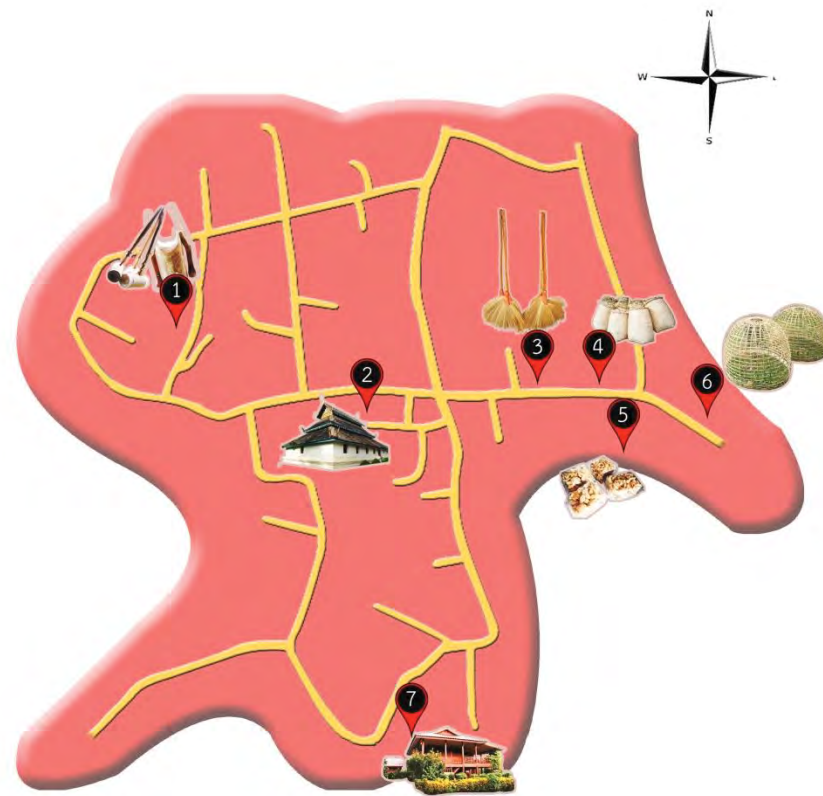

ภาพที่ 44 แผนที่แสดงขอบเขต อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ภาพที่ 45 แผนที่แสดงขอบเขต ตำบลไชยวัฒนา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมจังหวัดน่าน

1.งานไม้ไผ่

5.แคบหมู

2.วัดต้นแหลง

6.จักสายส้มโก่

3.ไม้กวาด

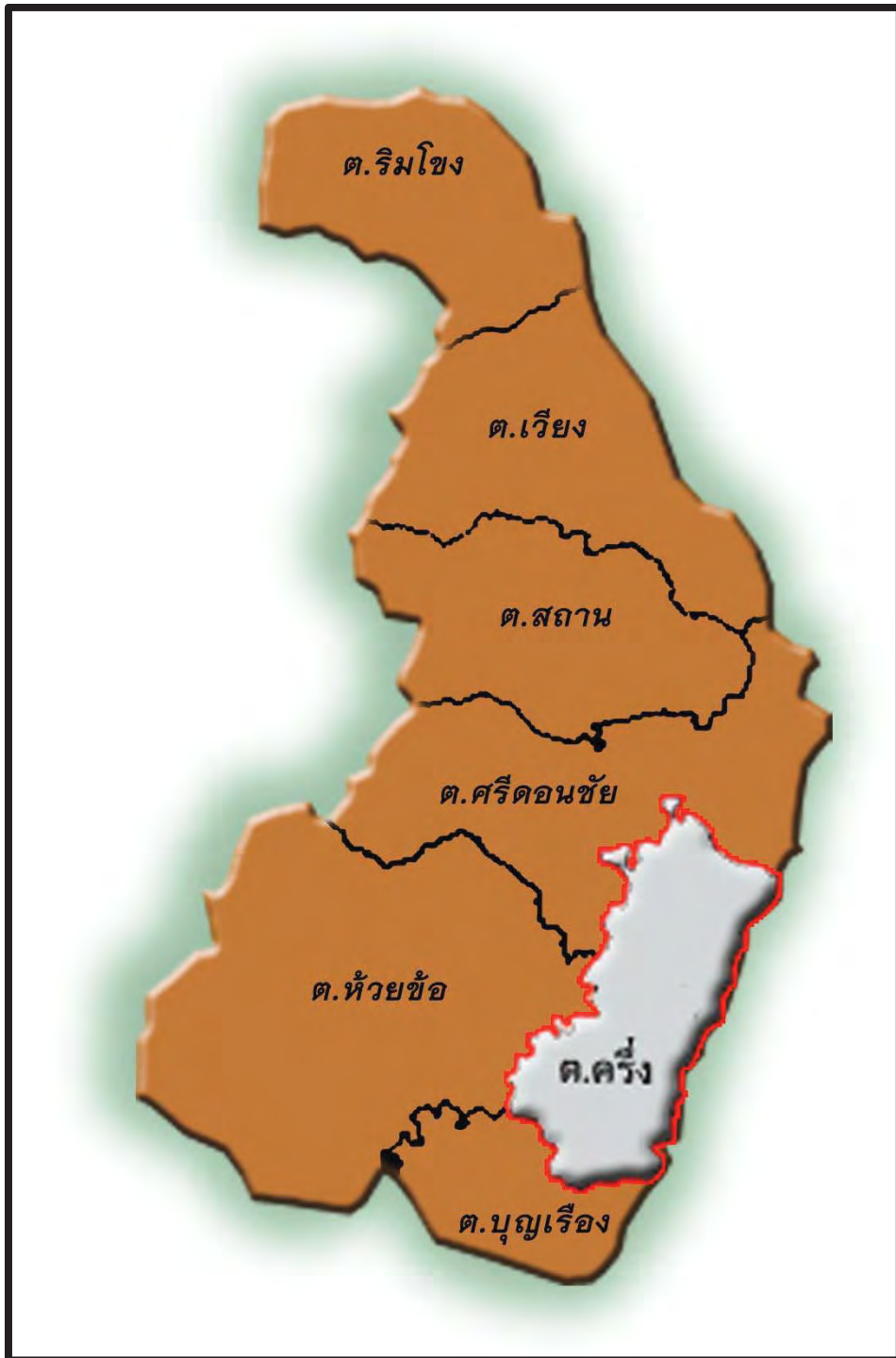
7.โฮมสเตย์

4.จักสาน ฮอก

ภาพที่ 46 แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม
ตำบลไชยวัฒนา อำเภอปัวจังหวัดน่าน

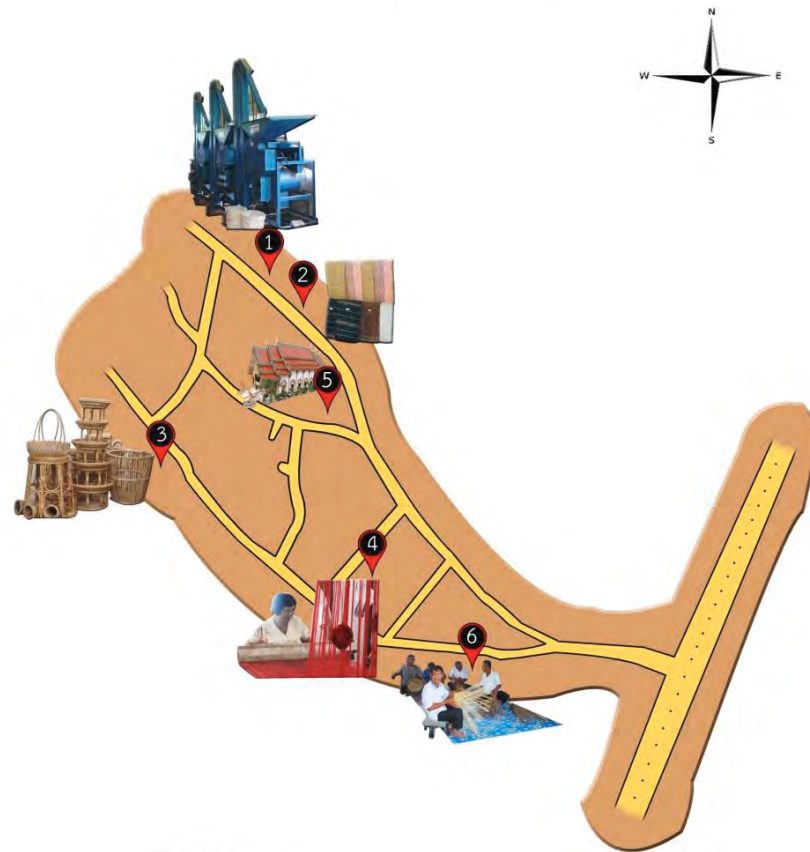

ภาพที่ 47 แผนที่แสดงขอบเขต อำเภอเชียงทอง จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 48 แผนที่แสดงขอบเขต ตำบลศรีเมือง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมจังหวัดเชียงราย

- 1.โรงสีข้าวชุมชน
- 2.กลุ่มทอผ้าปะชาภิวัฒน์ และ กลุ่มตัดเย็บ
- 3.จักสานหวาย
- 4.กลุ่มทอผ้าครึ่งใต้ กลุ่มตัดเย็บ และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 5.วัดครึ่งใต้
- 6.จักสานไม้ไผ่ และหวาย

ภาพที่ 49 แผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม
ตำบลครึ่ง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

4.2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมกรรมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

ในการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมกรรมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน มีนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาเยือน ในปี พ.ศ. 2553 รวมกันประมาณ 2,206,725 คนต่อปี (กรมการท่องเที่ยว, 2555) โดยการศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในวัด โดยเลือกกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการตอบคำถามได้ ทั้งนี้ แบบสอบถามมีทั้งหมด 7 ส่วน ประกอบด้วย

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2.2 รูปแบบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

4.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

4.2.4 ความต้องการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

4.2.5 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

4.2.6 การให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

4.2.7 ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศและอายุ

ผลจากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวในพื้นที่ 4 จังหวัด ล้านนาตะวันออก ได้แก่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน นั้น โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.10 เพศชาย ร้อยละ 42.90 มีอายุโดยเฉลี่ยอยู่ในช่วง 21 – 30 ปี ร้อยละ 34.00 รองลงมา คือ 31 – 40 ปี ร้อยละ 27.50 และน้อยที่สุด คือ มากกว่า 60 ปี ร้อยละ 2.50 สถานภาพโสด ร้อยละ 61.80 สมรส ร้อยละ 35.90 หย่าร้าง ร้อยละ 1.30 และน้อยที่สุด คือ หม้าย ร้อยละ 1.00 ระดับและเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวเป็นกลุ่มที่มีอายุในช่วง 21 - 30 ปี อยู่ในวัยทำงานมากที่สุด เนื่องจากผู้ที่อยู่ในวัยทำงานเป็นผู้ที่มีรายได้ และมีการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนและเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้ตนเอง

วุฒิการศึกษา

การศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.30 รองลงมา คือ มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 17.90 สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 16.20 และน้อยที่สุด คือ อนุปริญญา ร้อยละ 9.60 หากพิจารณาแล้ว จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มของผู้ที่มีการศึกษา คือในระดับปริญญาตรี และกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อาจหมายถึงกลุ่มที่กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีหรืออื่น ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.50 ซึ่งเป็นช่วงอายุของผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน

อาชีพและรายได้

อาชีพโดยส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา ร้อยละ 25.50 รองลงมา คือ รับราชการ ร้อยละ 21.00 ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 18.40 พนักงาน รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 18.20 รับจ้างอิสระ ร้อยละ 8.30 อื่น ๆ ร้อยละ 7.80 และน้อยที่สุด คือ เกษียณอายุราชการ ร้อยละ 0.80 ซึ่งสอดคล้องกับช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 21 - 30 ปี หากพิจารณารายได้ของกลุ่มตัวอย่างพบว่าไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 33.50 มากที่สุด รองลงมา พบว่ามีรายได้มากกว่า 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.00 รายได้ 5,001 - 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.75 รายได้ 10,001 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.25 รายได้ 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็น 10.75 รายได้ต่ำกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.50 และรายได้น้อยที่สุด คือ 20,001 - 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ หากพิจารณาพบว่าสอดคล้องกับอาชีพส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา และไม่มีรายได้ รองลงมา คือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว สอดคล้องกับรายได้ที่รองลงมา คือ มากกว่า 25,000 บาท ดังนั้น หากมองภาพรวมจะพบว่ากลุ่มที่มาท่องเที่ยวมีทั้งวัยทำงานและวัยศึกษาเล่าเรียน โดยวัยทำงานเป็นกลุ่มที่มีรายได้ ซึ่งน่าจะมีการจัดสรรเงินไว้สำหรับการพักผ่อน ท่องเที่ยว หลังจากเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน ในกลุ่มของวัยศึกษาเล่าเรียนก็จะเป็นกลุ่มที่มีความต้องการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาประสบการณ์และความรู้

ภูมิลำเนา

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ทางภาคเหนือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.50 รองลงมา คือ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 19.60 และน้อยที่สุด คือ ภาคตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 0.80

ตารางที่ 10 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	168	42.90
หญิง	224	57.10
รวม	400	100
อายุ		
ต่ำกว่า 21 ปี	78	19.50
21 – 30 ปี	136	34.00
31 – 40 ปี	110	27.50
41 – 50 ปี	45	11.25
51 – 60 ปี	21	5.25
มากกว่า 60 ปี	4	2.50
รวม	400	100
สถานภาพ		
โสด	246	61.80
สมรส	145	35.90
หม้าย	4	1.00
หย่าร้าง	5	1.30
รวม	400	100
การศึกษา		
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	71	17.90
อนุปริญญา	38	9.60
ปริญญาตรี	223	56.30
สูงกว่าปริญญาตรี	68	16.20
รวม	400	100
อาชีพ		
รับราชการ	83	21.00
รับจ้างอิสระ	33	8.30
พนักงาน / รัฐวิสาหกิจ	72	18.20
เกษียณอายุ	3	0.80

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
นักศึกษา	101	25.50
ธุรกิจส่วนตัว	73	18.40
อื่น ๆ	35	7.80
รวม	400	100
รายได้		
ไม่มีรายได้	134	33.50
ต่ำกว่า 5,000 บาท	22	5.50
5,001 - 10,000 บาท	63	15.75
10,001 - 15,000 บาท	53	13.25
15,001 - 20,000 บาท	43	10.75
20,001 - 25,000 บาท	13	3.25
มากกว่า 25,000 บาท	72	18.00
รวม	400	100
ภูมิสำเนา		
ภาคเหนือ	285	72.50
ภาคกลาง	77	19.60
ภาคใต้	7	1.80
ภาคตะวันออก	8	2.00
ภาคตะวันตก	10	0.80
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13	3.30
รวม	400	100

4.2.2 ข้อมูลและร้อยละของรูปแบบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

วัตถุประสงค์ของการเดินทาง

ผลจากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด พื้นที่ 4 จังหวัดล้านนาตะวันออก ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน มีวัตถุประสงค์การเดินทางเพื่อพักผ่อนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.10 รองลงมา ได้แก่ เยี่ยมญาติ หรือเพื่อน ร้อยละ 13.30 การศึกษา หรือทัศนศึกษา ร้อยละ 11.80 อื่น ๆ ร้อยละ 3.00 ประชุมสัมมนา ร้อยละ 2.30 และน้อยที่สุด คือ การเดินทางเพื่อทำธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 1.50

วันและระยะเวลาเดินทางมาท่องเที่ยว

ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยใช้เวลา 3 วันต่อครั้ง มีระยะเวลาดำสุด 1 วันต่อครั้ง สูงสุด 14 วันต่อครั้ง เลือกเดินทางในวันเสาร์ - อาทิตย์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.60 รองลงมา ได้แก่ วันหยุดนักขัตฤกษ์ หรือเทศกาล ร้อยละ 39.30 วันธรรมดา ร้อยละ 15.80 และเลือกเดินทางในวันอื่นๆ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.30 เดือนที่ชอบเดินทางส่วนใหญ่มักจะไม่นั่นอน คิดเป็นร้อยละ 62.10 ขึ้นอยู่กับโอกาสและเวลาว่างในแต่ละช่วง รองลงมา ได้แก่ ช่วงเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ร้อยละ 22.30 เดือนกรกฎาคม - ตุลาคมร้อยละ 8.30 และน้อยที่สุด คือ เดือนมีนาคม - มิถุนายน ร้อยละ 7.30

ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว

การเดินทางนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 76.90 รองลงมา ได้แก่ รถโดยสาร ร้อยละ 9.50 รถตู้ ร้อยละ 7.80 เครื่องบิน ร้อยละ 4.30 และน้อยที่สุด คือ มาโดยวิธีอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1.50 จำนวนผู้ร่วมเดินทางในแต่ละครั้งมีค่าเฉลี่ย 5 - 6 คนต่อครั้ง จำนวนผู้ร่วมเดินทางอย่างน้อย 1 คนต่อครั้ง ซึ่งมีจำนวนผู้ร่วมเดินทางสูงสุด 54 คนต่อครั้ง

ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเดินทาง

ในการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว หรือจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง เป็นการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยวและจัดโปรแกรมด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 36.80 เพื่อน ร้อยละ 19.80 สามี ภรรยา ร้อยละ 17.30 พ่อ แม่ ร้อยละ 15.50 หน่วยงาน สถาบัน องค์กร ร้อยละ 5.30 ลูก ร้อยละ 3.50 และการตัดสินใจโดยวิธีอื่น ๆ ร้อยละ 1.80 นักท่องเที่ยวจำนวนมากชอบเดินทางท่องเที่ยวไปกับครอบครัว หรือ ญาติ คิดเป็นร้อยละ 40.10 รองลงมา ได้แก่ กลุ่มเพื่อนสนิท ร้อยละ 32.50 คู่รัก สามี-ภรรยา ร้อยละ 17.50 เดินทางท่องเที่ยวคนเดียว ร้อยละ 5.10 คนในทำงานเดียวกัน ร้อยละ 2.00 องค์กร มูลนิธิ วัด ร้อยละ 1.50 คน ที่พักอาศัยในละแวกเดียวกัน ร้อยละ 0.50 และอื่นๆ ร้อยละ 0.80

การตัดสินใจเลือกที่พักและอาหาร

ในการมาเที่ยวส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเลือกพักที่ โรงแรม คิดเป็นร้อยละ 33.70 รองลงมา ได้แก่ บ้านพักส่วนตัว บ้านญาติ บ้านเพื่อน ร้อยละ 30.60 รีสอร์ท ร้อยละ 25.30 โฮมสเตย์ ร้อยละ 5.60 และเลือกพักที่เกสเฮาส์ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.80 ราคาที่พักโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับราคา 961.82 บาทต่อห้องต่อคืน ราคาต่ำสุดอยู่ที่ 350 บาท หรือไม่เสียค่าใช้จ่าย เพราะพักที่บ้านส่วนตัว บ้านญาติ หรือเพื่อน และราคาที่แพงที่สุดอยู่ที่ 12,000 บาท ต่อห้องต่อคืน การเลือกรับประทานอาหาร นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ชอบรับประทานอาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 56.60 อาหารแบบตามสั่ง ร้อยละ 21.80 อาหารที่มีบริการในโรงแรมที่พัก ร้อยละ 16.60 อาหารแบบ Fast Food ร้อยละ 3.00 และน้อยที่สุด คือ อาหารในรูปแบบอื่น ๆ ร้อยละ 2.00

ลักษณะการจัดโปรแกรมท่องเที่ยว

ในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งนักท่องเที่ยวจะวางแผนหรือจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวทั้งหมดด้วยตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.40 ตามคำแนะนำของผู้ที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยว ร้อยละ 28.90 ตามคู่มือ หนังสือ วารสารการท่องเที่ยว ร้อยละ 15.70 และวางแผนหรือจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยวิธีอื่น ๆ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.00 โดยการเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้งครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ คิดเป็นร้อยละ 38.25 เชียงราย ร้อยละ 38.00 น่านร้อยละ 34.00 เชียงใหม่ ร้อยละ 31.50 พะเยา ร้อยละ 28.50 ลำปาง ร้อยละ 21.00 พิษณุโลก ร้อยละ 12.00 อุตรดิตถ์ ร้อยละ 10.75 ลำพูน ร้อยละ 9.75 แม่ฮ่องสอนและสุโขทัยมีค่าเท่ากันร้อยละ 6.25 กำแพงเพชร ร้อยละ 4.00 นครสวรรค์ ร้อยละ 2.75 เพชรบูรณ์ ร้อยละ 2.50 และน้อยที่สุด คือ พิจิตร คิดเป็นร้อยละ 0.75

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สนใจ

ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปในแต่ละจังหวัดแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ นักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจน้ำตก เขื่อน กว๊าน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.00 รองลงมา ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ อุทยานแห่งชาติ ร้อยละ 55.75 ถ้ำ หินงอก หินย้อย ร้อยละ 21.00 ล่องแพ ล่องเรือ ร้อยละ 19.50 น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน ร้อยละ 17.00 สวนสัตว์ ไนท์ซาฟารี ร้อยละ 16.25 โครงการหลวง แม่ฟ้าหลวง ร้อยละ 11.75 ศูนย์พฤษศยาสตร พันธ์พืช ร้อยละ 9.75 ปางช้าง ร้อยละ 8.25 ฟาร์มกล้วยไม้ ทุ่งผีเสื้อ ร้อยละ 7.75 สวนผลไม้ สวนส้ม ร้อยละ 7.50 และน้อยที่สุด คือ แหล่งอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2.00

ด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจ วัด พระธาตุ ศาสนสถาน ร้อยละ 51.00 โบราณสถาน เมืองเก่า ร้อยละ 48.50 พิพิธภัณฑ์ ร้อยละ 27.75 ประเพณีวัฒนธรรม ล้านนา ร้อยละ 26.00 หัตถกรรมพื้นบ้าน ร้อยละ 19.50 หมู่บ้านชาวเขา กลุ่มชาติพันธุ์ ร้อยละ 14.50 อุทยานประวัติศาสตร์ ร้อยละ 14.25 ชมเมือง ร้อยละ 11.75 ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ร้อยละ 10.00 ขึ้นโตกดินเนอร์ ร้อยละ 6.25 และน้อยที่สุด คือ แหล่งอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 4.50

ด้านแหล่งท่องเที่ยวตามความสนใจ พบนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความสนใจการท่องเที่ยวแบบผจญภัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 26.00 รองลงมา ได้แก่ เดินป่า ร้อยละ 19.50 โฮมสเตย์ ร้อยละ 15.75 ดูนก ร้อยละ 11.75 และน้อยที่สุด คือ แหล่งอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 8.00

แหล่งที่มาของข้อมูล

นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ตนชื่นชอบโดยการแนะนำจากญาติพี่น้อง ครอบครัว คนรู้จัก ร้อยละ 53.00 อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 44.25 สื่อสาธารณะ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ ร้อยละ 30.50 นิตยสาร วารสารการท่องเที่ยว ร้อยละ 23.75 แผ่นพับ ใบปลิว ร้อยละ 21.75 ป้ายโฆษณา ร้อยละ 14.00 พนักงานของบริษัทนำเที่ยวแนะนำ ร้อยละ 8.75 และน้อยที่สุด คือ แหล่งอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 4.00

การจับจ่ายสินค้าและการใช้บริการอื่น ๆ

การจับจ่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะใช้จ่ายโดยการ ซื้ออาหาร เครื่องดื่ม ร้อยละ 72.50 รองลงมา ได้แก่ 57.00 เครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง ร้อยละ 29.25 เสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องแต่งกาย ร้อยละ 25.25 สินค้าหัตถกรรม ร้อยละ 12.75 และน้อยที่สุด คือ จับจ่ายในรูปแบบอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 5.00

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังสนใจใช้บริการร้านอาหารมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.25 รองลงมา ได้แก่ บริการอื่นๆ เช่น ถ่ายรูป คิดเป็นร้อยละ 22.75 ล่องเรือ ร้อยละ 19.50 บริการนำเที่ยว ร้อยละ 17.50 สปา ร้อยละ 14.75 นวดแผนโบราณ ร้อยละ 14.25 ธุรกิจบันเทิง ร้อยละ 13.75 นั่งช้าง ร้อยละ 12.25 รถเช่า ร้อยละ 11.75 และน้อยที่สุด คือ สนามกอล์ฟ คิดเป็นร้อยละ 7.00

ประสบการณ์ในการเที่ยวชมวัด

ปัญหาที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พบในการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 39.50 สินค้าที่ระลึกมีราคาแพง ร้อยละ 37.00 ภูมิทัศน์ไม่เป็นระเบียบ ร้อยละ 30.25 ความเสื่อมโทรม ร้อยละ 25.25 มัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังดีไม่พอ ร้อยละ 19.25 บริการนำเที่ยวราคาแพง ร้อยละ 14.25 จำนวนนักท่องเที่ยวเยอะเกินไป ร้อยละ 11.50 การหลอกลวงนักท่องเที่ยว ร้อยละ 8.75 อธิษาศัยไมตรีของคนในพื้นที่ ร้อยละ 6.75 และน้อยที่สุดคือปัญหาด้านอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 6.00

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าทางท่องเที่ยวของกลุ่มนี้จะมีการท่องเที่ยวเที่ยวอยู่ในวันเสาร์ อาทิตย์ จะใช้เวลาในการท่องเที่ยวเฉลี่ยที่ 3 วันต่อหนึ่งครั้ง จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีเวลาพักผ่อนที่มีระยะเวลาที่นาน ซึ่งมักจะอยู่ในช่วงฤดูหนาว คือ ช่วงเดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ซึ่งนักศึกษาที่มาเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เลือกที่จะจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวด้วยตนเอง โดยจะเป็นการหาข้อมูลจากญาติพี่น้อง ครอบครัว และคนรู้จัก สืบค้นจากระบบอินเทอร์เน็ต สื่อวิทยุ และโทรทัศน์และอาจมีคำแนะนำจากผู้ที่เคยมาท่องเที่ยวสถานที่นั้น ๆ การตัดสินใจในการท่องเที่ยวด้วยตนเองนั้นจะเป็นการท่องเที่ยวไปกับกลุ่มครอบครัว ญาติพี่น้อง และกลุ่มเพื่อนสนิท จึงทำให้มี

จำนวนของสมาชิกในการเดินทางที่มีจำนวนเฉลี่ยแล้วถึง 5 - 6 คน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาอยู่ทางภาคเหนือจึงนิยมใช้รถยนต์ตัวในการเดินทางมากกว่ายานพาหนะในรูปแบบอื่นเพราะความสะดวกสบายในการเดินทางมากกว่าการเดินทางในรูปแบบอื่น ๆ และมีระยะเวลาในการเดินทางอย่างน้อย 1 วัน ในการท่องเที่ยวภายในเขตพื้นที่ เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะมาใช้บริการที่พักในรูปแบบของโรงแรมที่มีค่าใช้จ่ายของห้องพักเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 900 - 1,000 บาทต่อห้อง สำหรับอาหารที่คาดว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมรับประทานกันจะเป็นอาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อในท้องถิ่นซึ่งเป็นอาหารที่มีหลากหลายรสชาติ ไม่เพียงจะชอบในรสชาติของอาหารท้องถิ่นแล้ว นักท่องเที่ยวยังมีการจับจ่ายซื้อของฝาก ของที่ระลึกไปให้แก่คนสำคัญของตัวเองอีกด้วย นอกจากการท่องเที่ยวเพื่อเที่ยวชมความงดงามของสถาปัตยกรรม ตามวัดต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงของเขตพื้นที่ เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน ที่มีชื่อเสียงและความงดงามที่ยังคงมีให้นักท่องเที่ยวได้ชมแล้ว สถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจไม่แพ้กัน ได้แก่ 1. การท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก เขื่อน กว๊าน ต่าง ๆ ที่มีความสวยงามและนักท่องเที่ยวสามารถมาพักผ่อน ผ่อนคลาย อิริยาบถในสถานที่ท่องเที่ยว 2. สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก็จะเป็นศาสนสถาน พระธาตุ และวัดต่าง ๆ ที่มีประวัติศาสตร์และความเป็นมามายาวนานและยังคงแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว 3. สถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจก็จะเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบของการผจญภัยต่าง ๆ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความนิยมเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ จากการท่องเที่ยวในรูปแบบการผจญภัยนี้การใช้บริการล่องเรือจึงมีความนิยมตามมาด้วยเช่นกัน และจากการที่นักท่องเที่ยวนิยมจับจ่ายสินค้าจำพวก อาหาร และเครื่องดื่ม ปัญหาโดยส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวที่พบก็คือ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงสินค้าที่ระลึกมีราคาแพงจึงทำให้นักท่องเที่ยวซื้อในปริมาณที่น้อยลงแต่ก็ยังนิยมซื้ออยู่

ตารางที่ 11 รูปแบบและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
วัตถุประสงค์การเดินทาง		
พักผ่อน	271	68.10
เยี่ยมญาติ / เพื่อน	53	13.30
การศึกษา / ทักษะศึกษา	47	11.80
ประชุมสัมมนา	9	2.30
ธุรกิจส่วนตัว	6	1.50
อื่น ๆ	14	3.00
รวม	400	100

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาเดินทางท่องเที่ยว		
เวลาเฉลี่ย	3.01	วัน
เวลาต่ำสุด	1.00	วัน
เวลาสูงสุด	14.00	วัน
MD	3.00	วัน
ไม่ตอบ	61	คน
วันที่ชอบเดินทาง		
วันธรรมดา	63	15.80
วันเสาร์ - อาทิตย์	166	41.60
วันหยุดนักขัตฤกษ์ / เทศกาล	157	39.30
อื่น ๆ	14	3.30
รวม	400	100
เดือนที่ชอบเดินทาง		
มีนาคม - มิถุนายน	29	7.30
กรกฎาคม - ตุลาคม	33	8.30
พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์	89	22.30
ไม่แน่นอน	249	62.10
รวม	400	100
เดินทางโดย		
รถส่วนตัว	307	76.90
รถโดยสาร	38	9.50
เครื่องบิน	17	4.30
รถตู้	31	7.80
อื่น ๆ	7	1.50
รวม	400	100
จำนวนผู้เดินทาง		
จำนวนเฉลี่ย	5.60	คน
จำนวนต่ำสุด	1.00	คน
จำนวนสูงสุด	54.00	คน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
MD	4	คน
ไม่ตอบ	19	คน
ผู้ที่มีส่วนร่วมตัดสินใจเดินทาง		
ตัดสินใจเอง	147	36.80
สามี/ภรรยา	69	17.30
ลูก	14	3.50
พ่อ / แม่	62	15.50
เพื่อน	79	19.80
หน่วยงาน/สถาบัน/องค์กร	21	5.30
อื่น ๆ	8	1.80
ไม่ตอบ		
รวม	400	100
เดินทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับใคร		
ด้วยตนเองคนเดียว	20	5.10
คู่รัก สามี / ภรรยา	69	17.50
กลุ่มเพื่อนสนิท	128	32.50
ครอบครัว / ญาติ	158	40.10
คนในที่ทำงานเดียวกัน	8	2.00
องค์กร / มูลนิธิ / วัด	6	1.50
คนที่พักอาศัยในละแวกเดียวกัน	2	0.5
อื่น ๆ	9	0.8
รวม	400	100
ที่พัก		
โรงแรม	133	33.70
รีสอร์ท	100	25.30
เกสเฮ้าส์	19	4.80
บ้านพักส่วนตัว / บ้านญาติ / บ้านเพื่อน	121	30.60
โฮมสเตย์	27	5.60
รวม	400	100

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ราคาที่พัก		
จำนวนเฉลี่ย	961.82	บาท
จำนวนต่ำสุด	350.00	บาท
จำนวนสูงสุด	12,000.00	บาท
MD	700.00	บาท
ไม่ตอบ	104.00	คน
อาหารที่เลือกรับประทาน		
อาหารที่มีบริการในโรงแรม - ที่พัก	66	16.60
อาหารพื้นเมืองที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่น	226	56.60
อาหารแบบ fast food	12	3.00
อาหารแบบตามสั่ง	87	21.80
อื่นๆ	8	2.00
รวม	400	100
การจัดโปรแกรมท่องเที่ยว		
ทั้งหมดด้วยตนเอง	207	52.40
ตามคำแนะนำของผู้ที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยว	114	28.90
ตามคู่มือ / หนังสือ / วารสารการท่องเที่ยว	62	15.70
อื่น ๆ	17	3.00
ไม่ตอบ	0	0.00
รวม	400	100
จังหวัดที่ครอบคลุมการท่องเที่ยว		
เชียงใหม่	126	31.50
เชียงราย	152	38.00
แพร่	153	38.25
น่าน	136	34.00
ลำปาง	84	21.00
ลำพูน	39	9.75
พะเยา	114	28.50
แม่ฮ่องสอน	25	6.25
อุตรดิตถ์	43	10.75

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
สุโขทัย	25	6.25
พิษณุโลก	48	12.00
พิจิตร	3	0.75
เพชรบูรณ์	10	2.50
กำแพงเพชร	16	4.00
นครสวรรค์	11	2.75
กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สนใจ		
แหล่งธรรมชาติ		
ภูเขา / ป่าไม้ / อุทยานแห่งชาติ	223	55.75
น้ำตก / เขื่อน / กว๊าน	228	57.00
ถ้ำ / หินงอก / หินย้อย	84	21.00
น้ำพุร้อน / บ่อน้ำร้อน	68	17.00
ล่องแพ / ล่องเรือ	78	19.50
ปางช้าง	33	8.25
สวนสัตว์ / ไนท์ซาฟารี	65	16.25
ศูนย์พฤกษศาสตร์ / พันธุ์พืช	39	9.75
โครงการหลวง / แม่ฟ้าหลวง	47	11.75
ฟาร์มกล้วยไม้ / ทุ่ง / ฝั่เสื่อ	31	7.75
สวนผลไม้ / สวนส้ม	30	7.50
อื่น ๆ	8	2.00
แหล่งวัฒนธรรม		
วัด / พระธาตุ / ศาสนสถาน	204	51.00
โบราณสถาน / เมืองเก่า	194	48.50
ประเพณีวัฒนธรรมล้านนา	104	26.00
หมู่บ้านชาวเขา / กลุ่มชาติพันธุ์	58	14.50
อุทยานประวัติศาสตร์	57	14.25
หัตถกรรมพื้นบ้าน	78	19.50
พิพิธภัณฑ์	111	27.75
ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม	40	10.00
ขันโตกดินเนอร์	25	6.25

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ชมเมือง	47	11.75
อื่นๆ	18	4.50
ตามความสนใจ		
ดุนก	47	11.75
เดินป่า	78	19.50
การท่องเที่ยวแบบผจญภัย	104	26.00
โฮมสเตย์	63	15.75
อื่น ๆ	32	8.00
แหล่งที่มาของข้อมูล		
พนักงานของบริษัทนำเที่ยวแนะนำ	35	8.75
นิตยสาร / วารสารการท่องเที่ยว	95	23.75
แผ่นพับ / ใบปลิว	87	21.75
อินเทอร์เน็ต	177	44.25
ญาติพี่น้อง / ครอบครัว / คนรู้จัก	212	53.00
สื่อสาธารณะ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ	122	30.50
ป้ายโฆษณา	56	14.00
อื่น ๆ	16	4.00
การจับจ่ายสินค้า		
ของฝาก ของที่ระลึก	228	57.00
อาหาร เครื่องดื่ม	290	72.50
เครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่ง	117	29.25
เสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องแต่งกาย	101	25.25
สินค้าหัตถกรรม	51	12.75
อื่น ๆ	20	5.00
การใช้บริการอื่น		
นวดแผนโบราณ	57	14.25
สปา	59	14.75
รถเช่า	47	11.75
บริการนำเที่ยว	70	17.50
ธุรกิจบันเทิง	55	13.75

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ล่องเรือ	78	19.50
นั่งช้าง	49	12.25
สนามกอล์ฟ	28	7.00
ร้านอาหาร	197	49.25
อื่น ๆ	91	22.75
ประสบการณ์ในการเที่ยววัด		
ความเสื่อมโทรม	101	25.25
ภูมิทัศน์ไม่เป็นระเบียบ	121	30.25
สินค้าที่ระลึกมีราคาแพง	148	37.00
สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ	158	39.50
มัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังดีไม่พอ	77	19.25
บริการนำเที่ยวราคาแพง	57	14.25
จำนวนนักท่องเที่ยวเยอะเกินไป	46	11.50
การหลอกลวงนักท่องเที่ยว	35	8.75
อธยายาศัยไมตรีของคนในพื้นที่	27	6.75
อื่น ๆ	24	6.00

4.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

จากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด พื้นที่ 4 จังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน ในภาพรวมทั้งหมดแล้ว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.66$) โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ความศรัทธาที่มีต่อองค์พระพุทธรูปที่มีอยู่ในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.89$) รองลงมา คือ ประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นแหล่งที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.87$) ความน่าสนใจของโบราณวัตถุในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.78$) ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.76$) ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.75$) รูปแบบทางศิลปะ ฝีมืองานช่าง แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.74$) ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของวัดมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.69$) วัดมีความเกี่ยวข้องกับนิทานหรือตำนานพื้นบ้านที่สำคัญ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.67$) ความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.65$) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ไฟฟ้าน้ำประปา ที่จอดรถ ห้องสุขา ฯลฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.64$) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์จากสื่อต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.63$) ความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ที่อยู่ในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.62$) วิถีชีวิตของชุมชนโดยรอบวัดยังคงรักษาเอกลักษณ์

ดั้งเดิมไว้ได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.60$) ความอัศจรรย์ แปลก ที่เป็นจุดเด่นหรือจุดขายของวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.59$) ความน่าสนใจของชุมชนและอัยาศัยของคนในชุมชนรอบพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.58$) ชื่อเสียงของวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.57$) ความอัศจรรย์ แปลก ที่เป็นจุดเด่นหรือจุดขายของวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.59$) มีความเกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรมหรือวันสำคัญในท้องถิ่น เท่ากันกับ ความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร / หาข้อมูล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.56$) และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวที่น้อยที่สุด คือ ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมที่จัดขึ้นในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.55$) จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวประเภทวัด สอดคล้องกับ การตัดสินใจกับลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว หรือกิจกรรมท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปในแต่ละจังหวัด โดยนักท่องเที่ยวมีความสนใจ วัด พระธาตุ ศาสนสถาน และความศรัทธาที่มีต่อองค์พระพุทธรูปที่อยู่ในวัด ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีต

ตารางที่ 12 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด	ไม่มี	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มากที่สุด	ค่า เฉลี่ย	แปล ผล
ชื่อเสียงของวัด	7 (1.80)	7 (1.80)	198 (49.50)	145 (36.30)	41 (10.30)	2.57	มาก
ความศรัทธาที่มีต่อองค์พระพุทธรูปที่มีอยู่ในวัด	8 (2.00)	21 (5.30)	99 (24.80)	177 (44.40)	93 (23.30)	2.89	มาก
ความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ที่อยู่ในวัด	9 (2.30)	33 (8.30)	122 (30.50)	167 (41.80)	67 (16.80)	2.62	มาก
ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมที่จัดขึ้นใน	11 (2.80)	30 (7.50)	141 (35.30)	162 (40.50)	55 (13.80)	2.55	มาก
ความน่าสนใจของโบราณวัตถุในวัด	6 (1.50)	12 (3.00)	116 (29.00)	180 (45.00)	76 (19.00)	2.78	มาก
วัดมีประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นแหล่ง ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีต	3 (0.80)	19 (4.80)	103 (25.80)	172 (43.00)	99 (24.80)	2.87	มาก
วัดมีความเกี่ยวพันกับนิทานหรือตำนาน พื้นบ้านที่สำคัญ	6 (1.50)	34 (8.50)	115 (28.80)	172 (43.00)	72 (18.00)	2.67	มาก
ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของวัดมี เอกลักษณ์ของท้องถิ่น	7 (1.80)	26 (6.50)	114 (28.50)	183 (45.80)	66 (16.50)	2.69	มาก
ภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดมีเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น	4 (1.00)	23 (5.80)	118 (29.50)	173 (43.30)	81 (20.30)	2.76	มาก

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด	ไม่มี	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ค่า เฉลี่ย	แปล ผล
รูปแบบทางศิลปะ ฝีมืองานช่าง แสดง ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	3 (0.80)	16 (4.00)	132 (33.00)	175 (43.80)	73 (18.30)	2.74	มาก
วิถีชีวิตของชุมชนโดยรอบวัดยังคงรักษา เอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้ได้	2 (0.50)	38 (9.50)	133 (33.30)	168 (42.00)	57 (14.30)	2.60	มาก
มีความเกี่ยวข้องกับประเพณี วัฒนธรรม หรือวันสำคัญในท้องถิ่น	2 (0.50)	41 (10.30)	138 (34.50)	166 (41.50)	51 (12.80)	2.56	มาก
ความอัศจรรย์ แปลก ที่เป็นจุดเด่นหรือ จุดขายของวัด	3 (0.80)	32 (8.00)	149 (37.30)	152 (38.00)	62 (15.50)	2.59	มาก
ความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร/ หา ข้อมูล	4 (1.00)	34 (8.50)	150 (37.50)	153 (38.30)	56 (14.00)	2.56	มาก
ความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว	5 (1.30)	17 (4.30)	146 (36.50)	169 (42.30)	58 (14.50)	2.65	มาก
สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ไฟฟ้า น้ำประปา ที่จอดรถ ห้องสุขา ฯลฯ	6 (1.50)	26 (6.50)	133 (33.30)	168 (42.00)	63 (15.80)	2.64	มาก
ความปลอดภัยในการท่องเที่ยว	4 (1.00)	16 (4.00)	131 (32.80)	172 (43.00)	77 (19.30)	2.75	มาก
การโฆษณาและประชาสัมพันธ์จากสื่อ ต่าง ๆ	7 (1.80)	24 (6.00)	142 (35.50)	160 (40.00)	66 (16.50)	2.63	มาก
ความน่าสนใจของชุมชนและอรัญวาสีของ คนในชุมชนรอบพื้นที่	4 (1.00)	19 (4.80)	169 (42.30)	154 (38.50)	53 (13.30)	2.58	มาก
รวม	5.32 (1.33)	24.63 (6.16)	134.16 (33.54)	166.74 (41.68)	66.63 (16.66)	2.66	มาก

4.2.4 ความต้องการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

ด้านความต้องการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดโดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.45$) โดยมีกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการมากที่สุด คือ ถ่ายภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.65$) รองลงมา คือ ชมโบราณวัตถุภายในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.61$) ชมอาคารที่เป็นงานสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นของวัดเท่ากับกับ ศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับโบราณวัตถุภายในวัดและศึกษา เรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.58$) ศึกษา เรียนรู้งานศิลปะและฝีมืองานช่างของวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.56$) ชมงานศิลปะและฝีมืองานช่างของวัดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.53$) ชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือ พิพิธภัณฑ์ชุมชนในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.50$)

ศึกษา เรียนรู้ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.45$) ศึกษา เรียนรู้ ประวัติศาสตร์ของวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.44$) ชมความอัศจรรย์ แปลก ที่เป็นจุดเด่นหรือจุดขาย ของวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.43$) พักผ่อนตามอัธยาศัยภายในพื้นที่วัดและให้อาหารสัตว์ภายในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.39$) ปฏิบัติธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.33$) เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา กับชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.18$) เข้าร่วมกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมกับชุมชน ท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.17$) และกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการน้อยที่สุดคือ ร่วม ทำสิ่งประดิษฐ์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาร่วมกับชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.16$) จะเห็นได้ว่า กิจกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเดินทางท่องเที่ยวประเภทวัด อยู่ในช่วงวัยทำงาน อายุระหว่าง 21 -30 ปี มีความสนใจ วัด พระธาตุ ศาสนสถาน และความศรัทธาที่มีต่อองค์พระพุทธรูปที่อยู่ในวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน เหตุการณ์ที่สำคัญในอดีต และเนื่องจากวัดในแต่ละแห่งมีการออกแบบ และการก่อสร้าง ที่มีความงดงามทางด้านสถาปัตยกรรม ดังนั้น เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา ท่องเที่ยวภายในวัด และกิจกรรมที่ต้องการมากที่สุดจึงเป็นกิจกรรมการถ่ายภาพ

ตารางที่ 13 ความต้องการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

ความต้องการทำกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	ไม่มี	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ค่า เฉลี่ย	แปล ผล
ศึกษา / เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของวัด	11 (2.80)	36 (9.00)	185 (46.30)	139 (34.80)	27 (6.80)	2.44	มาก
ศึกษา / เรียนรู้ลักษณะทาง สถาปัตยกรรมของวัด	8 (2.00)	31 (7.80)	165 (41.30)	162 (40.50)	34 (8.50)	2.45	มาก
ชมอาคารที่เป็นงานสถาปัตยกรรมที่โด เด่นของวัด	5 (25)	25 (6.30)	158 (39.50)	156 (39.00)	56 (14.00)	2.58	มาก
ศึกษา / เรียนรู้งานศิลปะ และฝีมืองาน ช่างของวัด	3 (0.80)	34 (8.50)	140 (35.00)	179 (44.80)	43 (10.80)	2.56	มาก
ชมงานศิลปะ และฝีมืองานช่างของวัด	8 (2.00)	26 (6.50)	155 (38.80)	168 (42.00)	43 (10.80)	2.53	มาก
ศึกษา / เรียนรู้เกี่ยวกับโบราณวัตถุ ภายในวัด	3 (0.80)	24 (6.00)	164 (41.00)	156 (39.00)	53 (13.30)	2.58	มาก
ชมโบราณวัตถุภายในวัด	9 (2.30)	21 (5.30)	134 (33.50)	181 (45.30)	52 (13.00)	2.61	มาก
ศึกษา / เรียนรู้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือ พิพิธภัณฑ์ชุมชนในวัด	3 (0.80)	27 (6.80)	144 (36.00)	184 (46.00)	42 (10.50)	2.58	มาก

ความต้องการทำกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	ไม่มี	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ค่า เฉลี่ย	แปล ผล
ชมพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือ พิพิธภัณฑ์ ชุมชนในวัด	6 (1.50)	28 (7.00)	166 (41.50)	159 (39.80)	41 (10.30)	2.50	มาก
ถ่ายภาพ	5 (1.30)	22 (5.50)	145 (36.30)	161 (40.30)	67 (16.80)	2.65	มาก
ปฏิบัติธรรม	18 (4.50)	60 (15.00)	137 (34.30)	139 (34.80)	46 (11.50)	2.33	ปาน กลาง
เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนากับชุมชน ท้องถิ่น	30 (7.50)	58 (14.50)	157 (39.30)	118 (29.50)	37 (9.30)	2.18	ปาน กลาง
เข้าร่วมกิจกรรมประเพณี-วัฒนธรรมกับ ชุมชนท้องถิ่น	18 (4.50)	64 (16.00)	175 (43.80)	115 (28.80)	27 (6.80)	2.17	ปาน กลาง
ร่วมทำสิ่งประดิษฐ์ เพื่อถวายเป็นพุทธ บูชาร่วมกับชุมชน	25 (6.30)	67 (16.80)	160 (40.00)	114 (28.50)	34 (8.50)	2.16	ปาน กลาง
พักผ่อนตามอัธยาศัยภายในพื้นที่วัด	9 (2.30)	50 (12.50)	161 (40.30)	134 (33.50)	46 (11.50)	2.39	ปาน กลาง
ให้อาหารสัตว์ภายในวัด	18 (4.50)	52 (13.00)	32 (33.00)	150 (37.50)	48 (12.00)	2.39	ปาน กลาง
ชมความอัศจรรย์ แปลก ที่เป็นจุดเด่น หรือจุดขายของวัด	32 (8.00)	32 (8.00)	144 (36.00)	129 (32.30)	61 (15.30)	2.43	มาก
รวม	11.94 (2.99)	37.61 (9.40)	140.33 (35.08)	144.39 (36.10)	43.89 (10.97)	2.45	มาก

4.2.5 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

ด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =2.46) โดยมีแนวทางพัฒนาที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการมากที่สุด คือ จัดให้มีการสื่อความหมายให้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมที่สำคัญของวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =2.65) รองลงมา คือ ศาสนสถานได้รับการอนุรักษ์ให้อยู่ในสภาพดั้งเดิมมากที่สุด โดยไม่มีการดัดแปลงโครงสร้างหรือการประดับตกแต่ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =2.57) มีระบบการจัดการ การจัดเก็บและจัดแสดงเกี่ยวกับรายละเอียดของศาสนสถานที่เหมาะสม และสอดคล้องกับการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =2.55) มีร้านค้าของที่ระลึกหรือศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่นสำหรับบริการนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =2.53) มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในวัดหรือบริเวณใกล้เคียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =2.51) มีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =2.46) มีเจ้าหน้าที่ / มัคคุเทศก์แนะนำการท่องเที่ยวในวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =2.43) ศาสนสถาน

ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ สามารถเห็นเค้าโครงหรือรูปแบบเมื่อสมัยแรกสร้าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.44$) และแนวทางพัฒนาที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการน้อยที่สุด คือ การจัดบริการรถสาธารณะรับส่งระหว่างวัดและสถานี่ขนส่งผู้โดยสารให้บริการตลอดช่วงวัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.29$) จากข้อมูลดังกล่าว บ่งบอกความจำเป็นในการพัฒนาด้านระบบการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว ที่กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีการพัฒนาการสื่อความหมายในด้านประวัติศาสตร์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม รวมถึงการบริการด้านศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวเจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์ที่สามารถให้ข้อมูลและแนะนำการท่องเที่ยวภายในวัดได้ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่ส่วนเดินทางท่องเที่ยวและวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

ตารางที่ 14 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
ศาสนสถานได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ สามารถเห็นเค้าโครงหรือรูปแบบเมื่อสมัยแรกสร้าง	2 (0.50)	34 (8.50)	126 (31.50)	108 (27.00)	33 (8.300)	2.44	มาก
ศาสนสถานได้รับการอนุรักษ์ให้อยู่ในสภาพดั้งเดิมมากที่สุด โดยไม่มีการดัดแปลงโครงสร้างหรือการประดับตกแต่ง	2 (0.50)	45 (11.30)	136 (34.00)	154 (38.50)	63 (15.80)	2.57	มาก
มีระบบการจัดการ การจัดเก็บและจัดแสดงเกี่ยวกับรายละเอียดของศาสนสถานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการท่องเที่ยว	2 (0.50)	31 (7.80)	159 (39.80)	160 (40.00)	48 (12.00)	2.55	มาก
จัดให้มีการสื่อความหมายให้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่สำคัญของวัด	4 (1.00)	34 (8.50)	118 (29.50)	186 (46.50)	58 (14.50)	2.65	มาก
มีเจ้าหน้าที่/มัคคุเทศก์แนะนำการท่องเที่ยวในวัด	11 (2.80)	54 (13.50)	144 (36.00)	132 (23.00)	59 (14.80)	2.43	มาก
มีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอ	25 (6.30)	36 (9.00)	128 (32.00)	150 (37.50)	60 (15.00)	2.46	มาก
มีร้านค้าของที่ระลึกหรือศูนย์จำหน่ายสินค้าท้องถิ่นสำหรับบริการนักท่องเที่ยว	5 (1.30)	50 (12.50)	132 (33.00)	151 (37.80)	61 (15.30)	2.53	มาก

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในวัดหรือบริเวณใกล้เคียง	3 (0.80)	47 (11.80)	143 (35.80)	155 (38.80)	51 (12.80)	2.51	มาก
การจัดบริการรถสาธารณะรับส่งระหว่างวัดและสถานี่ขนส่งผู้โดยสารให้บริการตลอดช่วงวัน	28 (7.00)	61 (15.30)	126 (31.50)	136 (34.00)	49 (12.30)	2.29	ปานกลาง
รวม	10.60 (2.65)	40.70 (10.18)	126.60 (31.65)	138.70 (34.68)	49.80 (12.45)	2.46	มาก

4.2.6 การให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

ด้านการให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด โดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.61$) โดยมีองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรมของวัดที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ฝาเพดาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.81$) รองลงมาคือ ชุ่มประตู่ หน้าต่าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.80$) พระพุทธรูป พระประธาน รูปปั้นเทวดา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.78$) งานประดับตกแต่งเสา ประตู่ หน้าต่าง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.75$) เเจดีย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.69$) สิ่งทอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.62$) หน้าบัน ช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ เครื่องประดับหลังคา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.58$) คันหอย หรือ ค้ายัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.51$) บันไดนาถ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.50$) พื้นที่เขตพุทธาวาส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.45$) พื้นที่เขตฆราวาส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=2.43$) และองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ พื้นที่ธรณีสงฆ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.36$)

นอกจากนักท่องเที่ยวจะมีความสนใจเดินทางท่องเที่ยวประเภทวัดที่มีองค์พระพุทธรูปเก่าแก่ ในวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน นักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรม โดยมีความพึงพอใจในภาพจิตรกรรมฝาผนัง ฝาเพดาน รองลงมา คือ ชุ่มประตู่ หน้าต่าง และพระพุทธรูป พระประธาน รูปปั้นเทวดา ซึ่งสอดคล้องกับการก่อสร้างในแต่ละวัดที่มีการออกแบบให้งดงาม ดังนั้น เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในวัด กิจกรรมที่ต้องการมากที่สุดจึงเป็นกิจกรรมการถ่ายภาพ

ตารางที่ 15 การให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรมของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด

องค์ประกอบ ในงานสถาปัตยกรรม / ศิลปกรรม	ไม่มี	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	ค่า เฉลี่ย	แปล ผล
พื้นที่ธรณีสงฆ์	8 (2.00)	33 (8.30)	116 (29.00)	125 (31.30)	17 (4.30)	2.36	ปาน กลาง
พื้นที่เขตพุทธาวาส	6 (1.50)	37 (9.30)	160 (40.00)	161 (40.30)	34 (8.50)	2.45	มาก
พื้นที่เขตฆราวาส	7 (1.80)	40 (10.00)	157 (39.30)	158 (39.50)	34 (8.50)	2.43	มาก
สิ่งท	5 (1.30)	30 (7.50)	149 (37.30)	156 (39.00)	56 (14.00)	2.62	มาก
บันไดนาค	15 (3.80)	35 (8.80)	131 (32.80)	168 (42.00)	48 (12.00)	2.50	มาก
คันทวย หรือ ค้ายัน	7 (1.80)	41 (10.30)	140 (35.00)	160 (40.00)	50 (12.50)	2.51	มาก
หน้าบัน ซ่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ เครื่องประดับหลังคา	8 (2.00)	32 (8.00)	133 (33.30)	168 (42.00)	55 (13.80)	2.58	มาก
เจดีย์	8 (2.00)	30 (7.50)	111 (27.80)	171 (42.80)	76 (19.00)	2.69	มาก
ซุ้มประตู หน้าต่าง	4 (1.00)	26 (6.50)	114 (28.50)	167 (41.80)	83 (20.80)	2.80	มาก
พระพุทธรูป พระประธาน รูปปั้นเทวดา	5 (1.30)	29 (7.30)	105 (26.30)	165 (41.30)	94 (23.50)	2.78	มาก
ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ฝ้าเพดาน	7 (1.80)	28 (7.00)	93 (23.30)	174 (43.50)	95 (23.80)	2.81	มาก
งานประดับตกแต่งเสา ประตู หน้าต่าง	5 (1.30)	25 (6.30)	105 (26.30)	190 (47.50)	73 (18.30)	2.75	มาก
รวม	7.08 (1.77)	32.17 (8.04)	126.17 (31.54)	163.5 (40.90)	59.58 (14.90)	2.61	มาก

4.2.7 ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

1. ควรมีห้องน้ำสาธารณะที่สะอาดและเพียงพอ
2. ควรมีการปรับปรุงถนนเพื่อการคมนาคมที่ปลอดภัยและสะดวก
3. ความสะอาดและความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว
4. ควรมีป้ายสื่อความหมาย
5. ป้ายบอกทางที่ชัดเจน
6. ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น
7. ควรมีการดูแลรักษาความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิม
8. มีมีคฤหาสน์เก่าแก่ / เจ้าหน้าที่ประจำแหล่งท่องเที่ยว
9. เพิ่มจุดตั้งขยะให้มากขึ้น
10. ควรปรับปรุงภูมิทัศน์รอบวัด ควรมีต้นไม้เพื่อความร่มรื่น
11. ร้านค้ามีจำนวนมากเกินไป ทำให้ดูไม่เป็นระเบียบ
12. ความเสื่อมโทรมของสถาปัตยกรรมในบริเวณพุทธสถาน
13. ควรมีการเพิ่มพื้นที่สำหรับการยืนจุดธูป – เทียน ให้เพียงพอและสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้มีละมาก
14. ไม่มีพื้นที่ที่สามารถพักผ่อนได้
15. น้ำในบริเวณวัดส่งกลิ่นเหม็นเนื่องจากการให้อาหารปลาและควรมีการระบายน้ำหรือการบำบัดน้ำ
16. สถานที่ไม่มีความดึงดูดเมื่อมาพบจริง
17. ควรมีสถานที่ปฏิบัติธรรม
18. ควรมีการจำกัดพื้นที่สำหรับการสูบบุหรี่
19. อาหารและเครื่องดื่มมีที่ราคาสูง
20. พื้นที่จอดรถยนต์หายากในช่วงเทศกาล
21. จัดระเบียบพื้นที่ให้เป็นระเบียบภายในวัด ร้านค้าต่างๆ เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น
22. ควรมีการดูแลรักษาความสะอาดในพื้นที่สถานที่ท่องเที่ยว
23. มีบริการ อินเทอร์เน็ต (Wi-Fi)
24. สินค้ามีราคาแพง
25. ควรมีผู้ให้ความรู้ในด้านต่างๆในสถานที่ท่องเที่ยว
26. ควรมีบันไดเลื่อนสำหรับคนพิการ / ผู้สูงอายุ
27. คงคุณค่าความเป็นศิลปะเดิมที่ละเอียดเก่า วิธีการปฏิบัติของพระสงฆ์
28. ที่พักริมทาง จุดพักนักท่องเที่ยว
29. ควรมีแหล่งความรู้ที่หลากหลาย
30. ควรมีจุดที่น่าสนใจกว่าเดิม เช่น ด้านพิธีกรรม วิถีชาวบ้าน

31. ควรมีการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
32. ควรเน้นการทำบุญสร้างถาวรวัตถุมากกว่าจะทำให้เป็นธุรกิจ
33. ควรมีการบูรณะสถาปัตยกรรม
34. ควรหาสินค้าที่ระลึกพื้นบ้านของท้องถิ่นยาก
35. ควรมีพิพิธภัณฑ์โบราณวัตถุเพื่อให้นักเรียนและประชาชนได้ประโยชน์มากกว่านี้
36. จุดบริการน้ำดื่ม

4.3 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ในพื้นที่ 4 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนวัดท่าฟ้าใต้ ชุมชนวัดพระหลวง ชุมชนวัดต้นแหลง และชุมชนวัดศรีใต้ เป็นการท่องเที่ยวที่สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ช่วงเวลาในการท่องเที่ยวที่เหมาะสมมากที่สุด ควรเป็นช่วงเช้าเนื่องจากอากาศไม่ร้อนจัด การท่องเที่ยวในชุมชนในระยะเริ่มต้นควรมีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมในชุมชน เนื่องจากในชุมชนยังไม่มีเครื่องมือในการสื่อความหมาย เช่น แผนที่นำชม คู่มือท่องเที่ยว วั้บริการให้กับนักท่องเที่ยว ผู้นำชมจะเป็นผู้นำทางไปยังแหล่งกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน เมื่อเดินทางไปถึงยังแหล่งกิจกรรมในแต่ละจุดแล้วจะมีผู้นำชมที่เป็นตัวแทนชุมชน กลุ่มอาชีพ นำเที่ยว หรืออธิบายรายละเอียดของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีจุดเริ่มต้นที่วัดซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางชุมชน

ภาพที่ 50 บรรยากาศของผู้นำชมสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน

เส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน โดยส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตหรือลาดยางภายในหมู่บ้าน มีขนาดเล็กและแคบ การเดินเท้าและการใช้ยานพาหนะขนาดเล็กจึงเหมาะสมการท่องเที่ยว ดังนั้น รถยนต์โดยสารขนาด 30 – 40 ที่นั่ง จึงไม่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในชุมชน หากนักท่องเที่ยวเดินทางมาโดยรถยนต์โดยสารขนาดใหญ่จำเป็นต้องจอดที่วัดหรือจุดจอดที่ชุมชนจัดไว้บริการ แล้วเดินทางต่อด้วยพาหนะที่ชุมชนจัดไว้ให้ ซึ่งบางชุมชนใช้วิธีการเดิน บางชุมชนใช้จักรยาน และบางชุมชนใช้รถไถทางการเกษตรต่อเติมให้เป็นรถลากบรรทุกนักท่องเที่ยว และชุมชนบางแห่งมีการจัดเตรียมบ้านพักแบบโฮมสเตย์ (home stay) ไว้รองรับนักท่องเที่ยวด้วย

ภาพที่ 51 บรรยากาศการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ภาพที่ 52 พาหนะที่ใช้ในการท่องเที่ยวภายในชุมชน

กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น ความเชื่อพิธีกรรมท้องถิ่น การทอผ้า การจักสาน การทำเกษตรกรรม อาหารท้องถิ่น และศิลปะการแสดงแขนงต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมทางวัฒนธรรมเหล่านี้ชาวบ้านชุมชนยินดีให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมและพร้อมที่จะถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้และประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและเวลาที่นักท่องเที่ยวมี

จากการศึกษาสามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนดังต่อไปนี้ คือ

- 4.3.1 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ (academic program)
- 4.3.2 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural program)
- 4.3.3 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative program)

4.3.1 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ (academic program)

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิชาการนี้ เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ร่วมที่มุ่งศึกษาเรียนรู้ลักษณะทางสถาปัตยกรรมไทยอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเหมาะกับ 1) กลุ่มนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษาทางด้านสาขาวิชาสถาปัตยกรรม ที่ต้องการมาศึกษาเรียนรู้องค์ประกอบของวัดรูปแบบไทย อาทิ การวางผังอาคาร รูปทรงอาคาร รวมถึงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เช่น งานปูนปั้น ช่อฟ้า หางหงส์ คันทวย คอสอง 2) กลุ่มนักวิชาการ นักเรียน นักศึกษาทางด้านสาขาวิชาศิลปกรรม ที่ต้องการมาศึกษาเรียนรู้งานศิลปกรรมไทย เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนัง งานปติมากรรมพระพุทธรูป งานลายคำ ลวดลายหน้าต่าง ลวดลายประตู และงานตกแต่งอื่น ๆ 3) นักวิชาการ นักเรียน นักศึกษาด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ต้องการศึกษาความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ผ่านงานทางด้านสถาปัตยกรรม งานศิลปกรรม และงานจิตรกรรม 4) นักท่องเที่ยวทั่วไปที่มีความสนใจอย่างลึกซึ้งในด้านสถาปัตยกรรมวัดพื้นถิ่นไทย เป็นต้น

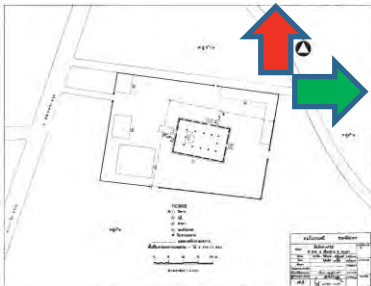
การท่องเที่ยวเชิงวิชาการนี้ในระยะเริ่มต้น หากเป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่จำเป็นต้องเข้าใจข้อมูลอย่างลึกซึ้ง ควรมีอาจารย์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทยมาบรรยายให้ความรู้ร่วมด้วย หรือหากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปก็ควรใช้มัคคุเทศก์อาชีพที่มีความรู้ความชำนาญในด้านสถาปัตยกรรมไทย เนื่องจากผู้นำชมหรือสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวอาคารสถาปัตยกรรมในบทบาทหน้าที่หลักของแหล่งประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในด้านความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏผ่านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมนั้นยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้ ซึ่งคงต้องมีการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวต่อไป

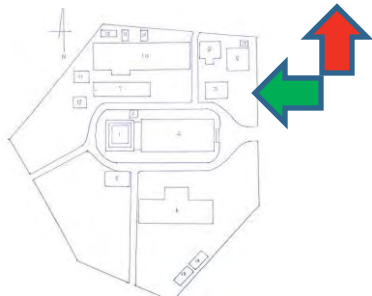
ในส่วนของระยะเวลาในการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยว หากเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่มาเพื่อศึกษาเรียนรู้เพื่อเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการจบทำงานในรายวิชา หรือจบการศึกษาก็สามารถมาอยู่ในระยะเวลาหลายวันได้ หากเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่มาเป็นคณะดูงานโดยไม่พักค้างคืน ทางชุมชนก็สามารถจัดเตรียมอาหารว่างและอาหารกลางวันไว้บริการได้เช่นกัน

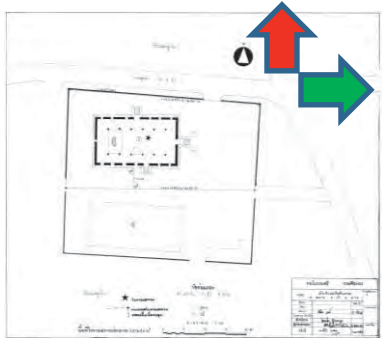
การท่องเที่ยวเชิงวิชาการที่สามารถจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้
มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

- 1) พื้นที่ตั้ง (setting) บริเวณอาคาร (layout plan)
- 2) รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (vernacular architecture)
- 3) พื้นที่ (space) ประโยชน์ใช้สอย (function) การหันทิศทาง
- 4) รูปทรงหลังคา (roof form) โครงหลังคา (roof structure) วัสดุหลังคา (roof material)
- 5) โครงสร้างอาคาร (structure) วัสดุก่อสร้าง (material)
- 6) ฝาผนัง (partition & wall) หน้าต่าง ช่องเปิด (opening)
- 7) องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม (architectural element)
- 8) ชั้นทางตกแต่งทางสถาปัตยกรรม (architectural ornament) ประติมากรรมและ
เครื่องประดับตกแต่งอาคาร

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

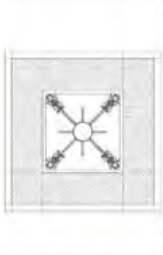
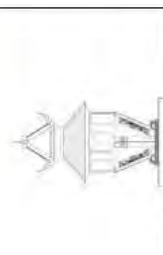
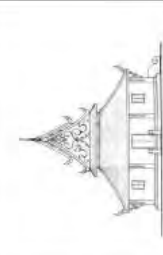
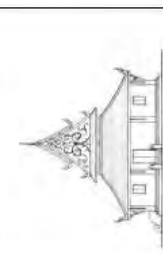
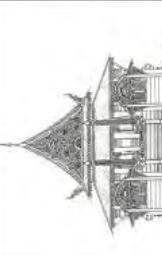
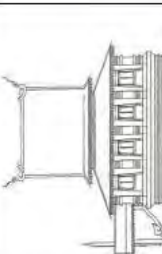
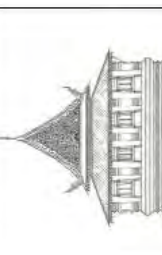
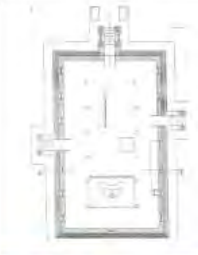
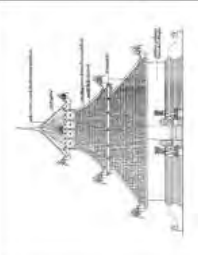
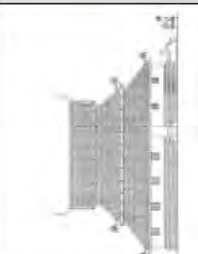
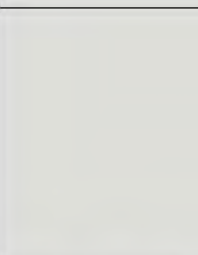
วัดท่าฟ้าใต้ จังหวัดพะเยา			
การวิเคราะห์พื้นที่ตั้งและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อาคารในพื้นที่ศึกษา			
สถาปัตยกรรมในพื้นที่วิจัย		รูปลักษณะพื้นที่ตั้ง (site planning)	
			
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม			
ระบบโครงสร้าง	พื้น	ผนังอาคาร	รูปทรงหลังคา
โครงสร้างก่ออิฐถือปูนโดยมีเสารับน้ำหนักโครงสร้างหลังคา และผนังรับน้ำหนักชายคาตลอดโดยรอบ	พื้นคอนกรีตปูด้วยกระเบื้องพื้นเมือง	ก่ออิฐเป็นผนังรับน้ำหนักด้านข้าง	หลังคารูปแบบสถาปัตยกรรมไทย ล้อแบบยกระดัดหลังคาสูง 2 ชั้น มีคอสองระหว่างชั้นหลังคา
การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องผังอาคาร			
ลักษณะจุดเด่นของผังพื้นที่อาคาร	ประวัติศาสตร์ด้านผังที่ตั่งอาคาร	ลักษณะที่ตั่งอาคาร	
ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า จัดผังที่ตั่งแบบเป็นมิตร เน้นการเข้าถึงอย่างแบบเรียบง่าย เนื่องจากเป็นสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นไม่มีแนวแกนเข้าถึงอย่างชัดเจน แบบบังคับ	ตั้งอยู่ในพื้นที่เดิมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการปรับปรุง สร้างอาคารประกอบประเภทศาลาราย ด้านข้างอาคาร	เป็นอาคารวิหารหลัก ตั้งอยู่บริเวณกลางพื้นที่ มีลานกว้างล้อมรอบอาคาร และมีอาคารประกอบประเภทกุฏิสงฆ์และหอระฆังและศาลารายอยู่โดยรอบ	

วัดพระหลวง จังหวัดแพร่			
การวิเคราะห์พื้นที่ตั้งและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อาคารในพื้นที่ศึกษา			
สถาปัตยกรรมในพื้นที่วิจัย		รูปลักษณะพื้นที่ตั้ง (site planning)	
			
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม			
ระบบโครงสร้าง	พื้น	ผนังอาคาร	รูปทรงหลังคา
โครงสร้างก่ออิฐถือปูน โดยมีเสารับน้ำหนัก โครงสร้างหลังคา และ ผนังรับน้ำหนักชายคาต โดยรอบ	พื้นคอนกรีตปูด้วย กระเบื้องพื้นเมือง	ก่ออิฐเป็นผนังรับ น้ำหนักด้านข้าง	หลังคารูปแบบงาน สถาปัตยกรรมล้านนา ซึ่งรับอิทธิพล รัตนโกสินทร์แบบ ยกระดับหลังคาสูง 2 ชั้น
การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องผังอาคาร			
ลักษณะจุดเด่นของผังพื้นที่อาคาร	ประวัติศาสตร์ด้านผังที่ตั้งอาคาร	ลักษณะที่ตั้งอาคาร	
ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปหลายเหลี่ยม อาคารหอพระธรรมเป็นอาคารประกอบ ไม่เน้นการเข้าถึงเนื่องจากอาคารมีลักษณะหันหลังสวนทางกับทางเข้าวิหารหลัก	ก่อสร้างตามตำแหน่งที่ตั้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นอาคารก่อสร้างภายหลังจากการก่อตั้งวัด	เป็นอาคารหอพระธรรมมีตั้งอยู่บนพื้นดิน มีสระหรือบ่อน้ำล้อมรอบ เพื่อการป้องกันมดแมลงที่จะเข้าไปทำลายเอกสารพระธรรมคำภีร์	

วัดต้นแหลง จังหวัดน่าน			
การวิเคราะห์พื้นที่ตั้งและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อาคารในพื้นที่ศึกษา			
สถาปัตยกรรมในพื้นที่วิจัย		รูปลักษณะพื้นที่ตั้ง (site planning)	
			
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม			
ระบบโครงสร้าง	พื้น	ผนังอาคาร	รูปทรงหลังคา
โครงสร้างก่ออิฐถือปูน โดยมีเสารับน้ำหนัก โครงสร้างหลังคา และ ผนังรับน้ำหนักชายคาคด โดยรอบ	พื้นคอนกรีตปูด้วย กระเบื้องพื้นเมือง	ก่ออิฐเป็นผนังรับ น้ำหนักด้านข้าง	หลังคารูปแบบ สถาปัตยกรรมไทลื้อ แบบยกระดืบหลังคา สูง 3 ชั้น มีคอสอง ระหว่างชั้นหลังคา
การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องผังอาคาร			
ลักษณะจุดเด่นของผังพื้นที่อาคาร	ประวัติศาสตร์ด้านผังที่ตั้งอาคาร	ลักษณะที่ตั้งอาคาร	
ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส จัดผังที่ตั้งแบบเป็นมิตร เน้นการเข้าถึงอย่างแบบเรียบง่าย เนื่องจากเป็นสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่นไม่มีแนวแกนเข้าถึงอย่างชัดเจนแบบบังคับ	ตั้งอยู่ในพื้นที่เดิมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการปรับปรุงสร้างอาคารประกอบประเภทหอระฆังและกุฏิสงฆ์	เป็นอาคารวิหารหลัก ตั้งอยู่บริเวณกลางพื้นที่ มีลานกว้าง ล้อมรอบอาคาร และมีอาคารประกอบประเภทกุฏิสงฆ์และหอระฆังและศาลารายอยู่โดยรอบ	

วัดศรีโคงค์ จังหวัดเชียงราย			
การวิเคราะห์พื้นที่ตั้งและรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อาคารในพื้นที่ศึกษา			
สถาปัตยกรรมในพื้นที่วิจัย		รูปลักษณะพื้นที่ที่ตั้ง (site planning)	
			
รูปแบบทางสถาปัตยกรรม			
ระบบโครงสร้าง	พื้น	ผนังอาคาร	รูปทรงหลังคา
ระบบโครงสร้างไม้รับน้ำหนักบริเวณกลางอาคาร ออกแบบเป็นระบบเสาและคานไม้รับน้ำหนักโดยมีเสารับน้ำหนักจำนวน 1 ต้น	พื้นไม้	ผนังไม้ตีแบบฝาแนวตั้งแบ่งช่องผนังช่องละ 0.50 ม.	หลังคารูปแบบสถาปัตยกรรมไทลื้อ อิทธิพลสถาปัตยกรรมล้านนาหลังคาสูง 2 ชั้น มีคอสองระหว่างชั้นหลังคา
การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่องผังอาคาร			
ลักษณะจุดเด่นของผังพื้นที่อาคาร	ประวัติศาสตร์ด้านผังที่ตั้งอาคาร	ลักษณะที่ตั้งอาคาร	
ลักษณะผังพื้นที่วัดเป็นรูปหัวเรือ	ในอดีตอาคารมีการก่อสร้างบริเวณด้านหน้าอาคารและมีการย้ายมาตั้งบริเวณหน้าวิหารในปัจจุบัน	เป็นอาคารหอพระธรรมมีตั้งอยู่บนพื้นดิน มีสระหรือบ่อน้ำล้อมรอบ เพื่อการป้องกันมดแมลงที่จะเข้าไปทำลายเอกสารพระธรรมคำภีร์	

ตารางที่ 17 สรุปการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

พื้นที่วิจัย	สถาปัตยกรรม	รูปแบบทางสถาปัตยกรรม			
		แปลนพื้น	รูปด้านหน้า	รูปด้านข้าง(ซ้าย)	รูปด้านข้าง(ขวา)
วัดศรีโสดา จ. เชียงราย					
วัดท่าฟ้า ใต้ จ. พะเยา					
วัดพระ หลวง จ. แพร่					
วัดตัน แหลง จ. น่าน					

ที่มา : การวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนาตะวันออก

การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้ด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม นักท่องเที่ยวควรเกิดความรู้ความเข้าใจในด้านเอกลักษณ์และรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมด้านการท่องเที่ยวในด้านความรู้ความเข้าใจด้านผังอาคาร ดังนี้

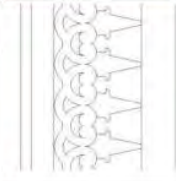
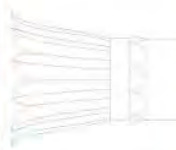
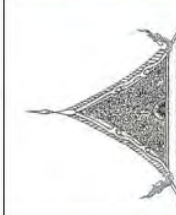
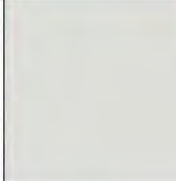
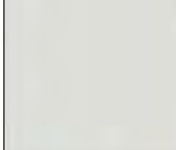
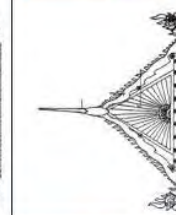
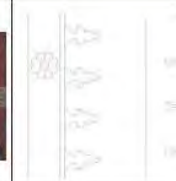
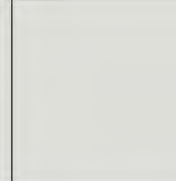
ตารางที่ 18 ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่นักท่องเที่ยวควรได้รับความรู้

กลุ่มอาคาร	ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม
กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารพระวิหาร (ต่อ)	อาคารพระวิหารใช้ผังแปลนพื้นมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าในตัวอาคารประเภทวิหารเป็นการวางแปลนพื้นแนวยาวจรดฝั่งตะวันออกและตก มีลักษณะผังแปลนพื้นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 6 ห้อง และ 7 ห้อง ผนังด้านสกัด(ด้านกว้าง) มีขนาด 3 ห้อง(ช่วง) ซึ่ง ห้องกลาง (ช่วงกลาง) จะมีขนาดกว้างที่สุด มีเสาภายในทั้งหมด 12 ต้น ถึง 14 ต้น ซึ่งเสาที่ใช้จะเป็นเสาไม้ขนาด 0.30 ม. เป็นลักษณะเสาไม้แบบกลมใช้การแกะตกแต่งเสาไม้ด้วยมือ มีการประดับยอดเสาด้วยไม้ลักษณะกลีบดอกบัว เสาทั้งต้นทาสีแดง ยกเว้นส่วนโคนเสาที่มีลักษณะฐานปูนทาสีขาวรูปร่างลักษณะอาคารค่อนข้างเตี้ยได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของวิหารไทลื้ออย่างเด่นชัดซึ่งเป็นลักษณะของอาคารในเขตพื้นที่อากาศหนาว จึงมีการเจาะช่องแสงจำนวนน้อย มีการก่อผนังก่ออิฐที่ค่อนข้างหนา ในการใช้เป็นโครงสร้างช่วยในการรับน้ำหนักจากหลังคาและบริเวณโถงกลางอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่สำหรับรับโครงสร้างของหลังคาโดยตรง อาคารมีการออกแบบให้มีประตูทางเข้าหลัก
พื้นที่	ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ควรทราบ
กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาคารพระวิหาร (ต่อ)	ประกอบด้วย 1. ประตูทางเข้าหลัก 2. ประตูด้านข้างอยู่ทางด้านทิศเหนือ 3. ประตูด้านหลังทางด้านทิศตะวันตก ระดับความสูงของพื้นสูงจากพื้นดินเฉลี่ย 0.50 – 1.00 ม. เนื่องจากการแก้ไขปัญหาสภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการใช้อาคาร อาทิเช่น การแก้ไขปัญหาหน้าท่วมหลาก การแก้ไขปัญหาความหนาวเย็นที่มีผลกระทบต่อผู้ใช้งานภายในอาคาร รูปแบบหลังคามีความลาดชันสูงเพื่อการระบายน้ำฝน มีการยกกระดานหลังคาออกเป็นสองช่วง ช่วงคอสอง ประดับด้วยงานศิลปกรรมซึ่งมีสีสันฉูดฉาด มีการตกแต่งหน้าบันวิหารและบริเวณคอสองของหลังคา และค้ำยันชายคา ด้วยลวดลายและงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น การใช้สีภายในและนอกพระวิหาร ส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าและสีขาว และสีแดงใน

	การประดับตกแต่งอาคาร ภายในและภายนอกตัวอาคารมีการประดับตกแต่งด้วยงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านเช่น ผ้าตุ่งทอ ภายในอาคาร
กลุ่มอาคาร	ลักษณะจุดเด่นของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ควรทราบ
กลุ่มที่ 2 หอพระธรรมและหอพระไตรปิฎก	อาคารใช้ผังแปลนพื้นมีลักษณะสี่เหลี่ยมเพื่อการใช้งานในการเก็บรักษาพระธรรมคำสอน รูปแบบลักษณะอาคารค่อนข้างเตี้ย เป็นงานสถาปัตยกรรมล้านนา ซึ่งได้รับอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมของวิหารไทลื้อบางส่วน ซึ่งยังคงรูปแบบของลักษณะอาคารในเขตพื้นที่อากาศหนาว จึงมีการเจาะช่องแสงจำนวนน้อย ผนังมีการก่อผนังก่ออิฐที่ค่อนข้างหนา ในการใช้เป็นโครงสร้างช่วยในการรับน้ำหนักจากหลังคาและบริเวณโถงกลางอาคารใช้เสาไม้ขนาดใหญ่สำหรับรับโครงสร้างของหลังคาโดยตรง อาคารมีการออกแบบให้มีประตูทางเข้าหลัก อยู่ทางด้านหน้าเพียงทิศทางเดียว รูปแบบหลังคามีความลาดชันสูงเพื่อการระบายน้ำฝน มีการยกกระดานหลังคาออกเป็นสองช่วง ช่วงคอสอง ประดับด้วยงานศิลปกรรมซึ่งมีงานลายคำแบบล้านนา มีการตกแต่งหน้าบันวิหารและบริเวณคอสองของหลังคา และค้ำยันอาคาร ด้วยลวดลายและงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่น การใช้สีภายในและนอกส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าและสีขาว และสีแดงในการประดับตกแต่งอาคาร

ที่มา : จากการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

ตารางที่ 19 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอาคารในพื้นที่ศึกษา

พื้นที่วิจัย	สถาปัตยกรรม	รูปแบบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอาคาร						
		หน้าบัน	ช่อฟ้า	หางหงส์	ใบระกา/เชิงชาย	ปราสาทเพ็ງ	คันทวย/ค้ำยัน	หัวเสาอาคาร
วัดศรีดัง จ. เชียงราย								
วัดท่าฟ้า ใต้ จ. พะเยา								
วัดพระ หลวง จ. แพร่								
วัดตัน แหลง จ. น่าน								

ที่มา : จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม อาคารในพื้นที่ศึกษา การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนาตะวันออก

ตารางที่ 20 สรุปองค์ความรู้ด้านองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
หน้าบัน	แผ่นไม้ลูกฟักประดับด้วยลวดลายต่างๆ บริเวณหน้าจั่วทางเข้าอาคารวิหารและหอพระธรรม สร้างขึ้นเพื่อใช้ปิดช่องว่างที่เกิดจากโครงสร้างหลังคาด้านสกัด มักทำเป็นแผ่นไม้ตีปิดบริเวณด้านหน้าหลังคา	เป็นรูปแบบลวดลายพรรณพฤกษาและเครือเถาประดับด้วยไม้แกะสลักรูปกลีบดอกไม้และประดับด้วยแก้วเงิน ในอาคารสถาปัตยกรรมไทลื้อที่มีรูปทรงหลังคาแบบฮ้างแม่(เพศหญิง) และรูปแบบบรีศมีพระอาทิตย์ในอาคารสถาปัตยกรรมไทลื้อที่มีรูปทรงหลังคาแบบฮ้างปู่(เพศชาย)	บริเวณหน้าจั่วหลังคา
ข้อฟ้า	องค์ประกอบส่วนบนสุดเหนือหลังคาจั่วของอาคารทั้งวิหารและหอพระธรรม เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายอาคารในหลายด้านทั้ง	เป็นรูปพญานาคซึ่งเป็นการออกแบบที่อุปมาถึง สัตว์ในป่าหิมพานต์ คือ นาค ในด้านคติความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยการใช้รูปของนาคแทนความอุดมสมบูรณ์ เป็นตัวแทนของน้ำ มีรูปแบบ 2 แบบประกอบด้วย 1. แบบปากนก หมายถึงหงส์ หรือ ปากครุฑ สัญลักษณ์ของครุฑก็คือพาหนะของพระนารายณ์ (ผู้คุ้มครองโลก) 2. ข้อฟ้าแบบปากปลา เป็นสัญลักษณ์ของพญานาค ตัวอาคารก็จะแปลเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ คือเขาพระสุเมรุ อันหมายถึงศูนย์กลางของจักรวาล	เหนือหลังคาจั่วของอาคาร

องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
ใบระกา หางหงส์	ส่วนประดับตกแต่งปิดบริเวณด้านสกัดของหน้าหลังคาจั่ว เป็นส่วนที่อยู่ปลายสุดของไม้ป้านลม ทำหน้าที่เพื่อปิดช่องว่างด้านสกัด ที่เกิดจากการมุงหลังคา เพื่อป้องกันการมุงหลังคา เพื่อป้องกันลมหรือกระเบื้องมุงหลังคา	นิยมสร้างรูปพญานาค เป็นส่วนของโครงสร้าง เป็นการออกแบบที่อุปมาถึงสัตว์ในป่าหิมพานต์ หรือนาค ในคติความเชื่อเรื่องจักรวาล โดยนาคนั้น ถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนของน้ำและความอุดมสมบูรณ์ และเป็นตัวแทนของสายรุ้ง ที่เชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์กับสวรรค์ในแนวคิดเดียวกันกับการสร้างบันไดนาคของวัดล้านนาและวัดภาคกลางทั่วไป	บริเวณด้านสกัดของหน้าหลังคาจั่ว
เชิงชาย “ป่าวตั้ง”	คือองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมส่วนประดับตกแต่งปิดบริเวณด้านหน้าสกัดของไม้จันทน์รับหลังคา เป็นส่วนที่อยู่ปลายสุดของปลายชายคา	นิยมสร้างเป็นรูปปลายประดับท้องถื่น เรียกว่า “ป่าวตั้ง” ซึ่งใช้การตกแต่งด้วยสีสันฉูดฉาด เช่นสีเหลือง ขาว โดยการติดตั้ง ปลายไม้เชิงชายที่ทำด้วยสีฟ้า ตกแต่งด้วยดอกไม้ทำด้วยสีเหลืองเป็นระยะ ซึ่งลวดลายปลายชายคาที่นำมาใช้ประดับนั้น เป็นส่วนหนึ่งของลวดลายที่นำมาใช้สำหรับการตั้งลายในงานทอผ้าของชาวไทลื้อ	ชายคาอาคาร

องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
ปราสาทเพ็ญหรือสัตตภัณฑ์	รูปจำลองปราสาทที่วางอยู่กลางสันหลังคามีความหมายเกี่ยวกับเขาพระสุเมรุ องค์ประกอบที่เป็นปราสาทเพ็ญจะใช้ประดับตกแต่งบริเวณกึ่งกลางของสันหลังคาพระวิหาร	มักทำเป็นรูปปราสาทเรียงกัน 7 ชั้น เชื่อว่าเป็นแนวคิดในการออกแบบที่มีการอุปมาถึง เขาสัตตปรีภันท์ ในเรื่องคติจักรวาล ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกันกับการออกแบบเครื่องสูงหรือ สัตตภัณฑ์หรือเชิงเทียน 7 ชั้นซึ่งใช้สำหรับจุดเทียนในการบูชาพระพุทธเจ้าซึ่งนิยมตั้งอยู่ภายในวิหาร	กลางสันหลังคาพระวิหาร
คันทวย	ค้ายัน หูช้าง หรือนาคทนต์ เป็นไม้แกะสลักรูปนาคประดับอยู่บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร ทำหน้าที่เป็นไม้ค้ำยันรองรับน้ำหนักชายคาของหลังคาด้านข้าง	เป็นไม้แกะสลักรูปนาค หรือลวดลายพันธุ์พฤกษาและลวดลายประดับจากสัตว์ป่าหิมพานต์ จะประดับอยู่บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร มีรูปแบบของงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่นผสมผสานลูกเล่นของช่างทำให้เกิดรูปแบบที่แปลกตา ในงานสถาปัตยกรรมไทลื้อพบในวิหารของวัดท่าฟ้าใต้ หรือ วิหารฮ้างแม่(ลักษณะผู้หญิง) ซึ่งมีปลายชายคาอ่อนช้อย เป็นไม้คันทวยแกะสลักรูปนาคลงสีด้วยสีฟ้าและพบที่เป็นคันทวยสำหรับค้ำยันหอไตรวัดศรีไค้เป็นรูปหนุมานหรือลิงรูปแบบศิลปกรรมพื้นถิ่นของวัดศรีไค้	บริเวณเสาด้านข้างของอาคาร

องค์ประกอบ	ความหมาย	คติความเชื่อ/รูปแบบหรือลวดลาย	ลักษณะที่ตั้งอาคาร/การใช้งาน
หัวเสากลีบบัว	เป็นงานตกแต่งหัวเสาภายในพระวิหารโดยการแกะสลักไม้รูปกลีบบัวทาด้วยสีแดง	ดอกบัวรับหัวเสาเป็นงานประดับจากงานศิลปกรรมพื้นถิ่นเกิดจากการอุปมาอุปมัยของช่างพื้นบ้าน	ปลายหัวเสา
แผงคอสอง	ส่วนของระดับการยกชั้นของหลังคาในงานสถาปัตยกรรมไทลื้อ	ใช้การตกแต่งคอสองของชั้นหลังคาด้วยรูปแบบงานศิลปกรรมแบบพื้นถิ่นด้วยการแกะสลักไม้เป็นรูปกลีบดอกไม้และลวดลายแบบกราฟฟิกส์ ลงสีด้วยสีสันฉูดฉาดประเภทสีเหลือง สีฟ้า และสีขาว	ระหว่างระดับการยกชั้นของหลังคา

ที่มา : การวิเคราะห์การเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความรู้เรื่ององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

4.3.2 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural program)

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านสถาปัตยกรรมร่วมกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งเหมาะกับ 1) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่พบมากที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ (ร้อยละ 76.90) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองมักจะมีเพื่อนร่วมการเดินทางที่เป็นคู่รัก เพื่อนสนิท หรือครอบครัวและญาติ ซึ่งจากการสังเกตจากการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สนใจในกลุ่มวัด / พระธาตุ / ศาสนสถาน ร้อยละ 51.00 (เลือกตอบได้หลายข้อ) จึงมีความเป็นไปได้มากที่กลุ่มเป้าหมายนี้จะเดินทางมาท่องเที่ยวหากได้รับข้อมูลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างเพียงพอ 2) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มากับบริษัทเจ็ดนำเที่ยว ซึ่งบริษัทเจ็ดนำเที่ยวนำเสนอเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทลื้อเป็นจุดขายในโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทเจ็ดนำเที่ยวที่ทำรายการนำเที่ยวเพื่อสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่น รายการนำเที่ยวไหว้พระ รายการนำเที่ยวเส้นทางเชื่อมโยงประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้ชุมชนที่ศึกษาผนวกเข้ากับรายการนำเที่ยวเดิม หรือบริษัทเจ็ดนำเที่ยวนำเสนอรายการนำเที่ยวขึ้นมาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมไทลื้อในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ซึ่งสามารถสร้างเป็นจุดขายที่สำคัญให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น

ในส่วนของระยะเวลาในการท่องเที่ยวโดยทั่วไปอยู่ในระหว่าง 1 – 3 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับจำนวนสถานที่และกิจกรรมที่ต้องการทำ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกจะเยี่ยมชมวัดเพียงอย่างเดียวหรือเยี่ยมชมกิจกรรมวัฒนธรรมอื่นๆ ร่วมด้วยได้ คุณลักษณะของกิจกรรมที่สามารถทำได้ในชุมชนคือ ไหว้พระ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของวัดและชุมชน ขึ้นชมลักษณะทางสถาปัตยกรรมและงานศิลปกรรมของวัด เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์มีการจัดแสดงโบราณวัตถุและของใช้พื้นถิ่นของชุมชน ถ่ายภาพเยี่ยมชมงานหัตถกรรมท้องถิ่น เช่น การทอผ้า งานจักสาน หรืองานด้านเกษตรกรรม โดยมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) จังหวัดพะเยา

วัดท่าฟ้าใต้ เรียนรู้สถาปัตยกรรมไทลื้อที่เชื่อกันว่าสร้างโดยช่างชาวไทลื้อที่อพยพมาอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียงม่วนชมความงามของงานสถาปัตยกรรม คือ ลักษณะตัวอาคารพระวิหารที่สวยงามมีรูปแบบทางด้านสถาปัตยกรรมที่แสดงตัวตนของเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อได้อย่างเด่นชัด ซึ่งกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้เป็นโบราณสถาน เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2524 ลักษณะของตัวพระอุโบสถเป็นทรงเตี้ยก่ออิฐถือปูน หลังคาสามชั้นมุงด้วยแป้นเกล็ด ชั้นที่ 1 เป็นแบบปั้นหยา ครอบวิหารทั้ง 4 ด้าน ชั้นที่ 2-3 ทรงแบบปราสาทมีหน้าบันทางด้านทิศตะวันตกมีหลังคา กั้นสาธรับทั้งสองด้าน บนสุดหลังคามีระดับคอสอง (ชาวบ้านเรียกว่าป่าวตั้ง) มีลวดลายประดับจากไม้แกะสลักและกระจกตะกั่วประดับลวดลายด้วยไม้แกะสลักมีลักษณะเสมือนกลีบดอกไม้ ส่วนลวดลายหน้าบันเป็นลายเครือเถารลวดลายพรรณพฤกษาสลับการตกแต่งด้วยรูปดอกไม้บนพื้นหน้าบันลงสีฟ้า น้ำทะเล ทั้งหน้าบันด้านหน้าและด้านหลังมีนาครทนต์หรือค้ายันช้ายาคาตามรูปแบบศิลปะไทลื้อโดยรอบพระวิหารทั้งหมด 22 ชุด ตัวนาครทนต์ทำด้วยไม้แกะสลักลงสีฟ้า น้ำทะเล มีประตูทางเข้าอาคารทั้งหมด 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านหน้า ด้านหลัง และด้านข้างอาคารทางด้านทิศเหนือตัวอาคารพระวิหารหันหน้าไปทางด้านทิศตะวันออก สำหรับรูปแบบของประตูทางเข้ามีขนาดใกล้เคียงกันทุกบาน มีขนาดสัดส่วนแบบพื้นบ้านคือขนาดไม่ใหญ่มากนักโดยถือเอาคติของสัดส่วนมนุษย์ธรรมดา มีหน้าต่างขนาดเล็กตามรูปแบบหน้าต่างที่แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทลื้อที่อยู่เมืองหนาวคือหน้าต่างมีขนาดเล็กและไม่นิยมแกะสลักตกแต่งบานไม้ของหน้าต่าง อีกทั้ง ภายในฝ้าเพดานไม่นิยมตกแต่งลวดลาย แต่มีลักษณะเพดานเปิดโล่งบางส่วนและมีฝ้าเพดานบางส่วนประดับด้วยตุ้งผ้าทอลวดลายสิบสองราศีและลวดลายประดับตามแบบงานทอผ้าแบบอัตลักษณ์ไทลื้อ ส่วนทางด้านงานศิลปกรรมพองค์พระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 117.50 เซนติเมตร สูง 227.50 เซนติเมตร ได้อัญเชิญมาจากสิบสองปันนา ตั้งประดิษฐานบนฐานชุกชีทรงสี่เหลี่ยมย่อมุมศิลปะไทลื้อประดับด้วยลายปูนปั้นรูปเครือเถารักปิดทอง ประดับกระຈัก มีแท่นธรรมาสันลักษณะคล้ายมณฑปหรือปราสาทฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมยี่สิบชั้นประดับลายปูนปั้นรูปเครือเถา

และสัตว์ต่าง ๆ เช่น กวางช้าง ม้า นกยูง และลักษณะที่มีความโดดเด่นคือลวดลายดอกไม้ที่แพรวพราวไปด้วยกระจกประดับหลากสี

เข้าชมกระบวนการทอผ้าของชาวไทลื้อที่ได้ตั้งถิ่นฐานอำเภอยางชุมน้อยกว่า 200 ปี เรียนรู้ความเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น โดยเฉพาะการทอผ้าไทลื้อที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา และสะท้อนถึงชาติพันธุ์ของตนเอง เรียนรู้เอกลักษณ์ลวดลายการทอผ้าแบบดั้งเดิม และชมความงามลวดลายบนผืนผ้าของลายผ้าทอไทลื้อที่มีเอกลักษณ์ชัดเจน คือ ลวดลายเป็นแนวขวางหรือเฉียง นิยมใช้ด้ายหลายสี ลวดลายแลดูคล้ายคลื่น หรือสายฟ้า หรือฟันปลา หรือชั้นบันได การเย็บมีทั้งเอนไปทางซ้ายและขวาแต่จะเอนไปทางเดียวกันเป็นระเบียบ ลวดลายเกิดจากการทอด้วยสีเส้นพุ่งเฉพาะที่ไปเกาะเกี่ยวด้ายสีเส้นพุ่งอีกเส้นหนึ่งที่อยู่แนวเดียวกัน วิงกลับไปมาอันเป็นเทคนิคการทอผสมการถักทำให้ผืนผ้ามีโครงสร้างแข็งแรงมากเมื่อเย็บต่อกันเป็นชิ้น เส้นยืนจะขนานกับลำตัวผู้สวมใส่

นอกจากได้ลวดลายจากการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นก่อน ได้มีการประยุกต์ให้เกิดลายใหม่เพิ่มขึ้น และได้ตั้งชื่อลายใหม่โดยอาศัยชื่อพื้นฐานจากลวดลายเดิม เช่น ลายโง้งงาย ลายนาค ลายศาลาลายดอกข่อย ลายดอกกุญ ลายบัวเครือ ลายเกร็ดเต่า ลายงูลอย ลายดอกจันทน์น้อย ลายแมงป่อง ลายมะเลี่ยมซ้อน ลายกำวูนูน ลายแหล่ผัด ลายกุดซ้อน นอกจากนี้ ลายผ้าชิ้นไทลื้อที่เกิดจากการล้วงและเกาะลาย ได้แก่ ลายเกาะข่อย ลายน้ำไหล ลายผักแว่น ลายหางปลาดอกผักแว่น และลายหางปลาเกาะข่อย

ชมการทอผ้าไทลื้อจะนิยมทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ของใช้ต่าง ๆ เรียนรู้ถึงความงามของลวดลายผ้าที่มีสีสันสวยงาม อาทิ ผ้าถุง (ผ้าชิ้น) เสื้อ กระเป๋ (ถุงย่าม) ผ้าห่ม พูก หรือที่นอน และตุ๊ก สำหรับลวดลายของผ้าถุง (ผ้าชิ้น) มีการใช้สีสลับกันอย่างสวยงาม นิยมทอใส่กันมาแต่โบราณมี 2 แบบ คือ ชิ้นปล้อง เป็นผ้าถุงลายขวาง ลวดลายสลับกันระหว่างลายมุก และชิ้นม่าน เป็นผ้าถุงลายขวางเหมือนกันกับชิ้นปล้อง แต่จะมีการสลับผ้าสีพื้นธรรมดา หากเป็นผืนพิเศษจะมีการต่อเชิงด้วยตีนจก นิยมจกด้วยดินเงิน ดินทอง ด้านลวดลายของเสื้อไทลื้อ จะนิยมทอผ้าสีพื้น (สีดำสำหรับผู้หญิง สีครีมสำหรับผู้ชาย) มีผ้าแถบตรงแต่งบริเวณที่คอและปลายแขน สำหรับลวดลายของกระเป๋ (ถุงย่าม) จะนิยมใช้สีแดงเป็นส่วนใหญ่และลวดลายผ้าห่มก็ใช้สีขาว แดง ดำ มีลวดลายหลายแบบ ทั้งที่เป็นลายกระจุกกระจิก และรูปทรงเลขาคณิต ดอกไม้ ช้าง ม้า คน เรือ นก หงส์ เป็นต้น และลวดลายตุ๊กของชาวไทลื้อที่เป็นเอกลักษณ์อันมีลวดลายเกาะ หรือลายน้ำไหล เพิ่มสีสันและลวดลายแปลกตา นิยมนำมาใช้ตกแต่งงานวัด งานปอย ตามท้องถนนก่อนถึงบริเวณงานประเพณีของชาวไทลื้อ นอกจากนี้ ผ้าทอยังได้แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อาทิเช่น ผ้าตัดเสื้อ ผ้าถุง ผ้าคลุมเตียง ผ้าคลุมไหล่เป็นของที่ระลึกได้

ชมสถาปัตยกรรมบ้านไถ่ของชาวไถ่มีลักษณะคล้ายกับเรือนของคนเมืองโดยทั่วไป ลักษณะเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูงแต่บ้านไถ่จะมีขนาดใหญ่ ส่วนบริเวณด้านหน้าเป็นที่นั่งเล่นและรับแขก บ้านไถ่เกือบทุกหลังจะมีครัวอยู่ในห้องซึ่งบางครั้งจะพบห้องครัวรวมอยู่กับห้องนอนด้วย เนื่องจากสภาพอากาศที่หนาวจัด จึงจำเป็นต้องก่อไฟเพื่อให้เกิดความอบอุ่น จึงได้กลายเป็นธรรมเนียมสืบทอดต่อกันมา เรียนรู้เทคนิควิธีการสร้างบ้านไถ่แบบดั้งเดิมสร้างด้วยไม้โดยการเข้าไม้ด้วยวิธีเจาะรูแล้วใช้ลิ่มประกอบเป็นโครงสร้าง มีลักษณะหลังคาสูง ส่วนใต้ถุนบ้านไถ่สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง อาทิเช่น ใช้แขวนเป็ดไก่ ตั้งที่ทอดผ้า (หูก) ช่องว่างระหว่างเสาบ้านใช้เป็นที่พักเก็บฟืนและใต้ถุนยังใช้ยังเป็นคอกวัวควายหรือเป็นเล้าไก่ เล้าหมู เป็นต้น

ศึกษาและเรียนรู้วิธีการทำกระดาษสาในชุมชนที่เน้นการผลิตแบบขายส่ง พร้อมชมกระบวนการผลิตกระดาษในครัวเรือน เพื่อจำหน่ายแบบขายส่ง สามารถนำแผ่นกระดาษสาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นได้อย่างหลากหลาย อาทิ โคมไฟ กล่องอเนกประสงค์ เป็นต้น

ชมความงดงามของธรรมชาติ พร้อมสัมผัสวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มแม่น้ำยม ศึกษาระบบนิเวศของทั้งพืชและสัตว์ในธรรมชาติตลอดระยะทางของการล่องแพไม้ไผ่ ถือเป็นการพักผ่อนหย่อนใจใกล้ชิดสายน้ำชุ่มฉ่ำ อิ่มเอมกับการชื่นชมธรรมชาติตลอดสองข้างทางฝั่งน้ำที่มีพรรณไม้สวยงามนานาชนิด สัตว์ป่าหลากหลายสายพันธุ์ที่ส่งเสียงร้องเจื้อยแจ้ว ล้วนสร้างความรื่นรมย์ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสัมผัสถึงความสวยงามและตื่นตาสุนุกสนานกับการท่องเที่ยวแนวผจญภัยกับเสน่ห์ของสายน้ำยมและธรรมชาติของผืนป่าแห่งนี้

ชมการแสดงและเรียนรู้ศิลปะการต่อสู้ของนักรบชนชาติไท่ลื้อ ที่ต้องอพยพลี้หนีสถานบ่อครั้ง เนื่องจากถูกรุกรานจากชนชาติอื่น ทำให้ชนชาติไท่ลื้อจะต้องเรียนรู้ศิลปะการป้องกันตัวเองมาเป็นเวลานาน ศึกษาความหมายของคำว่า เจิง (เชิง) หมายถึง การใช้ไหวพริบเล่ห์เหลี่ยม กลยุทธ์ชั้นเชิงเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ มีกระบวนการทำในการฟ้อนมีความหลากหลาย สามารถศึกษารูปแบบการแสดงศิลปะ กระบวนการต่อสู้ที่ใช้ท่าร้ายรำ เพื่อใช้ป้องกันตัว อีกทั้งเป็นการแสดงออกถึงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำชนชาติ มีคุณค่าทางสังคม และคุณค่าทางจริยธรรม เช่นการแสดงออกถึงความกตัญญู ความอดทน ความสามัคคี รวมถึงความรัก เพราะการเรียนรู้ต้องมีพิธีขึ้นครูหรือพิธีบูชาครู ถือเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู อีกทั้งผู้ที่เป็นครูจะต้องสอนสั่งลูกศิษย์ให้รู้จักใช้ศิลปะการป้องกันตัวในทางที่เป็นประโยชน์แก่สังคม ไม่นำไปทำร้ายผู้อื่น หากผิดครูจะมีอันเป็นไป จึงเป็นการฝึกจิตใจให้มีความอดทนอดกลั้นไม่ให้อยู่ในอารมณ์โกรธได้ง่าย ก่อเกิดความรักสามัคคีในกลุ่มศิษย์และความกตัญญูต่อครูผู้สอนอย่างแน่นแฟ้น สำหรับประเภทของการฟ่องเจิง มีอยู่ 4 ประเภท คือ การฟ้อนเจิงดาบ โดยใช้ดาบเป็นอาวุธ ฟ้อนเจิงหอก ใช้หอกเป็นอาวุธ ฟ้อนเจิงค้อนก้อม คือ การฟ้อนเจิงที่ใช้ ค้อนก้อม (กระบอง) ต่อสู้เพื่อป้องกันตัว และการฟ้อนเจิงมวย เป็นการต่อสู้ป้องกันตัวที่ใช้มวยเป็นอาวุธ

ชมการแสดงฟ้อน 12 ราศี เป็นการแสดงเพื่อต้อนรับแขกผู้มาเยือน สามารถถ่ายทอดถึงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำชนชาติของไทย โดยการแสดงฟ้อน 12 ราศี ของชุมชนท่าฟ้าใต้จะใช้นักแสดงจากกลุ่มผู้สูงอายุ จะมีการแต่งกายแบบไทลื้ออย่างสวยงาม ในเนื้อหาของเพลงได้บรรยายลักษณะในการเดินทางเพื่อไปสักการะพระธาตุประจำปีเกิดของในแต่ละ นอกจากนี้ สามารถศึกษาเรียนรู้ กระบวนท่าในการฟ้อน 12 ราศี จากคนในชุมชนท่าฟ้าใต้ได้อีกด้วย

ชมการแสดงฟ้อนดาบ เป็นการร่ายรำด้วยลีลา สามารถเรียนรู้และศึกษากระบวนท่าที่ประยุกต์มาจากการต่อสู้ด้วยดาบ รวมถึงขั้นเชิงในการต่อสู้ ด้วยดาบทั้งเชิงรุก เชิงหลบหลีก หลอกหล่อ ซึ่งพบชื่อของท่าร่ายรำมากกว่าร้อยชื่อ สำหรับการฟ้อนดาบ ยังถือเป็นศิลปะการต่อสู้ของชายชาวไทลื้อแต่โบราณ โดยผู้เรียนจะต้องเรียนฟ้อนเชิงมือเปล่าให้คล่องแคล่วก่อนจึงสามารถเรียนฟ้อนดาบ หรือฟ้อนประกอบอาวุธอื่น ๆ ต่อไปได้ อีกทั้งในการฟ้อนดาบทั่วไปนิยมใช้ดาบเมืองจำนวน 2 เล่ม หรือบางครั้งก็นิยมฟ้อนดาบหลายเล่ม เช่น ฟ้อนดาบ 12 เล่ม โดยนำดาบมาคาบ มาพาดกับไหล่ หรือใช้ขานับดาบ เพื่อแสดงการรักษาสมดุลของร่างกาย เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่แล้ว การฟ้อนดาบหลายเล่มเช่นนี้เป็นการแสดงเพื่อดึงดูดความสนใจมากกว่า นอกจากนี้ การแต่งกายการแต่งกายของผู้ฟ้อนดาบคล้ายกับการแต่งกายของการฟ้อนเชิง คือ สวมกางเกงสะดอ เสื้อผ้าฝ้าย เป็นหลักดนตรีที่ใช้ประกอบการฟ้อนการฟ้อนดาบนิยมฟ้อนเข้ากับวงกลองปู่เจ้ กลองสะบัดชัย หรือกลองปู่จาเพราะมีจังหวะที่ตึกตักเร้าใจ สร้างความฮึกเหิมให้กับผู้ฟ้อนและผู้ชมได้ดี

ชมการแสดงพื้นบ้านศิลปะการขับลื้อ วรรณกรรมมุขปาฐะที่สามารถถ่ายทอดปรัชญา ความนึกคิดของชาวบ้าน โดยใช้ปณิธานกวีในการเรียบเรียงถ้อยคำที่จะโต้ตอบกันระหว่างชาย หญิง การขับลื้อ ถือเป็นเพลงที่ใช้ ขับต้อนรับ - ขอบคุณผู้มาเยี่ยมเยือนชาวไทลื้อ และใช้เพลงขับลื้อบอกเล่าวิถีชีวิตของชาวลื้อ ช่างขับลื้อจำเป็นต้องมีความรู้และมีการฝึกค้นคำขับซึ่งมีฉันทลักษณ์กำกับให้คล่องแคล่วชำนาญ ในอดีตช่างขับลื้อผู้ชายจะเป็นผู้รู้หนังสือ เคยบวชหรือเป็นสามเณรมาก่อน แต่สำหรับผู้หญิงส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือไม่ออก จึงใช้ทักษะการท่องจำจากครูบาอาจารย์มักมีเนื้อหาที่ขับเกี่ยวกับคำสอนอนุชนและสมาชิกของสังคม ดังนั้นการขับลื้อจึงเป็นบทเพลงแห่งความสนุกสนาน เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของความสันติสุขในสังคมและได้กลายเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของไทชาวลื้อและในปัจจุบันได้มีการถ่ายทอดแก่เยาวชนรุ่นหลังเพื่อเป็นการสืบทอด ทั้งนี้สามารถเรียนรู้และศึกษาวิธีการขับลื้อ ก่อนการแสดงขับลื้อทุกครั้งต้องยกครู หรือที่เรียกว่า ชันตั้ง มีดอกไม้ 4 คู่ เทียน 4 คู่ เหล้าขาว 1 กลม เงินยกครู 10 บาท จะใช้เวลาเชิญครูประมาณ 10 นาที หลังจากนั้นจึงเริ่มขับใช้เวลาประมาณ 3 – 5 นาที แล้วจึงเปลี่ยนเป็นอีกฝ่ายหนึ่งขับโต้ตอบสลับกันไปตามท่วงทำนองปี สะล้อที่สีตามเสียงขับด้วยเช่นกัน

เรียนรู้วิถีชีวิตชาวไทลื้อที่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ผ่านอาหารประจำท้องถิ่นของชาวไทลื้อที่มีลักษณะคล้ายกับอาหารของชาวไทยภาคเหนือ เช่น การรับประทานข้าวเหนียว แต่ลักษณะข้าวเหนียวของชาวไทลื้อจะมีลักษณะสีแดงคล้ำ (ข้าวกำ) อาหารได้จากธรรมชาติตามฤดูกาล เช่น

หน่อไม้ ผักต่าง ๆ อาหารส่วนใหญ่เป็นพวกแกงโดยจะเรียกแกงว่า แค เช่น แคหน่อส้ม ส่วนรสชาติของอาหาร ชาวไทลื้อจะไม่นิยมอาหารรสจัด และอาหารรสจัดมักเป็นอาหารหมักดอง มีรสชาติค่อนข้างเค็ม ตลอดจนศึกษาความเป็นมาของชาวไทลื้อมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้น อาหารจึงได้จากการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้สามารถศึกษาเรียนรู้กระบวนการผลิตอาหารไทลื้อ ซึ่งพบอาหารประเภทข้าวหรืออาหารที่ทำมาจากข้าว ได้แก่ ข้าวเหนียวนึ่ง ข้าวดอกซ้อ ข้าวแคบ ข้าวป๋อง อาหารประเภทเนื้อ อันได้แก่ เนื้อปลาน้ำจืดต่าง ๆ เนื้อควาย เนื้อไก่ เนื้อหมู อาหารประเภทผัก ได้แก่ ผักที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ผักสวนครัว อาทิเช่น หน่อไม้ ผักกูด ผักขี้เหล็ก พริก สารแหน่ เป็นต้น และอาหารว่าง ส่วนใหญ่ทำมาจากข้าว เช่นข้าวแคบ ข้าวต้มใส่อ้าว นอกจากนี้ยังสามารถเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการประกอบอาหารที่หลากหลาย เช่น การปรุงด้วยวิธีการแกง การคั่ว การต้ม การนึ่ง การปิ้ง การผัดการทอด (ชาวไทลื้อเรียกว่า จิ้น เช่น จิ้นไข่ จิ้นหมู) และการส้า อันมีลักษณะคล้ายกับการยำ แต่ชาวไทลื้อนิยมใส่เงาะดำ เช่น ส้มมะเขือ ส้มมะแตง เป็นต้น และวิธีการปรุงอาหารด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น น้ำพริก น้ำหมี ข้าวแรมพีน หลามบอน หนั๋งปอง ถั่วเน่าแผ่น นาบไข่ เป็นต้น สำหรับอาหารที่ชาวไทลื้อนิยมรับประทานมาตั้งแต่โบราณ สามารถพบได้ ดังนี้

- ถั่วโอเป็นการถนอมอาหารที่สามารถเก็บไว้ได้นาน คำว่า “ถั่วโอ” ถั่ว คือ ถั่วเหลืองต้มจนสุก จากนั้นนำมาหมักจนมีกลิ่น สำหรับคำว่า “โอ” ภาษาไทลื้อแปลว่า เหม็น ดังนั้น คำว่า ถั่วโอสามารถแปลได้ว่า ถั่วเหม็น แต่แท้ที่จริงแล้วเมื่อนำมาปรุงอาหารจะมีกลิ่นหอมน่ารับประทาน

- ขนมหั่นแห้ง (ขนมหั่นตากแห้ง) เป็นการนำขนมหั่นทำเป็นแผ่นกลม ๆ บาง ๆ แล้วนำไปตากแดดให้แห้ง จากนั้นจึงนำไปสาในภาชนะที่แห้งสนิทเพื่อเก็บไว้รับประทาน

- ข้าวจี เป็นอาหารว่าง เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จใหม่ ๆ ข้าวจะมีกลิ่นหอม ชาวไทลื้อจึงนิยมนำข้าวเหนียวที่นึ่งสุกใหม่ๆ มาคลุกกับงาและเกลือ หรือปั้นนำไปปิ้งไฟให้เหลืองกรอบแล้วจึงนำมารับประทาน

- น้ำพริกน้ำปู เป็นอาหารรสจัด มักรับประทานร่วมกับหน่อไม้ ซึ่งน้ำปู ทำมาจากปูนาขนาดให้ละเอียดและเคี้ยวจนน้ำแห้ง มีลักษณะสีดำข้นเหนียว สามารถเก็บรักษาได้นานเป็นปีได้

- น้ำหน่อ เป็นการนำหน่อมาปรุงรสด้วยเกลือและเติมข้าวเหนียวสุก หมักทิ้งไว้ 2- 3 วัน จึงจะสามารถนำมารับประทานได้

- น้ำผัก การนำผักกาดจ้อน นำไปบดให้ละเอียด แล้วนำไปหมักจนได้รสเปรี้ยว ประมาณ 2 – 3 วัน จากนั้นจึงนำไปกรองเอากากทิ้ง แล้วนำไปตากแห้งสามารถเก็บไว้ได้นาน

- จิ้นซำพริก จะใช้เนื้ออ้าว หรือเนื้อหมูที่ตากแห้งแล้ว นำไปหมกกับขี้เถ้าร้อน ๆ แล้วนำไปทุบหรือฉีก ปรุงรสด้วยเครื่องปรุงรสปีก่อนนำมารับประทาน

จากรายชื่ออาหารไทลื้อดังกล่าว ถือเป็นรายชื่ออาหารเพียงบางส่วนเท่านั้น อาหารไทลื้อยังได้พบ หน่อส้ม ส้มผักกาด ผักส้มกุ่ม หมีเตา ส้มหนัง ส้มปลา แยมหน่อไม้ แคควัฮอย แกแค มอกปู แยม (ยำ) ใบมะม่วงอ่อน ใบมะหมอน้อย แอ่งแฉะ แยมหัวกรวย หัวอี่หยอ ปลาปิ้งอบ คั่วผักกูด แยม

ผักหนอก แยมจิ้นควายแห้ง ผักหนึ่ง น้ำหมีมะขาม น้ำหมีปลา ลาบจิ้นควาย – จิ้นวัว ลาบปลาดิบ – ปลาต้มสุก – ปลาปิ้ง ลาบไก่ ลาบกันไบฝรั่ง ขนมหวด ข้าวแรมพิน ข้าวควบ ข้าวแคบ ขนมหิ้น (ขนมหิ้น)

2) จังหวัดแพร่

เยี่ยมชมวัดพระหลวงวัด ซึ่งเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านพระหลวงในปัจจุบัน วัดนี้ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าสร้างขึ้นในสมัยใด จากตำนานวัดพระหลวง ซึ่งเรียบเรียงขึ้นเมื่อ พ.ศ.2509 โดยพระครูปัญญากิจ อภิโช เจ้าอาวาสรูปที่ 13 ได้กล่าวว่าแต่เดิมหมู่บ้านและวัดพระหลวงแห่งนี้ เคยเป็นป่าใหญ่ดงหลวงมาก่อน มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นหนาที่บมีสัตว์ป่าชุกชุม จนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2330 ได้มีชนกลุ่มไทลื้อ ชาวเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จำนวน 3 กลุ่มพากันอพยพลงมาจากใต้ถึงบ้านสูงเม่น จังหวัดแพร่ โดยมีพระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน 3 วัด 3 หมู่บ้าน มาสร้างบ้านเรือนเป็นหมู่บ้านขึ้น และช่วยกันบูรณะปฏิสังขรณ์วัดร้าง ตลอดจนพระประธานองค์ใหญ่ในวิหารและให้ชื่อวัดนี้ว่า “วัดพระหลวง” หรือ “วัดหลวงด่าน” เนื่องจากในอดีตวัดพระหลวงเป็นวัดหน้าด่านด้านใต้ของเมืองแพร่ และเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านพระหลวง” ซึ่งทั้งวัดและหมู่บ้านมีคำว่า “หลวง” คงเกิดจากที่มีพระประธานองค์ใหญ่ ซึ่งใหญ่แปลว่าหลวงในภาษาท้องถิ่น หรือการมีชาวบ้านอพยพมาอยู่มากถึง 3 หมู่บ้านและ 3 วัดด้วยกัน และสถานที่นี้ในอดีตมีการตั้งอยู่ในพื้นที่เป็นป่าใหญ่ดงหลวง วัดพระหลวงมีโบราณสถานที่มีความสำคัญหลายแห่ง คือเจดีย์วัดพระหลวง หอไตร หอระฆัง ซึ่งชาวบ้านได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานให้เป็นปูชนียสถานที่ควรค่าแก่การเคารพสักการะและเป็นศูนย์รวมของชุมชนในท้องถิ่นสืบมาจนถึงปัจจุบันนี้

อาคารหอไตรหอไตรสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2458 ในสมัยพระครูชัยลังการเป็นเจ้าอาวาส ลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นแบบพื้นเมืองผสมกับศิลปะรัตนโกสินทร์ในผังรูปสี่เหลี่ยมหลังคาตอนบนเป็นทรงจั่วผสมปั้นหยาด้วยกระเบื้องซีเมนต์หรือกระเบื้องหางว่าว โดยลักษณะหลังคาตอนบนเป็นทรงจั่วตัดหลังคาตอนล่างลาดคลุมทั้ง 4 ด้าน ซ่อฟ้าเป็นรูปหงส์ใบระกาเป็นไม้แผ่นเดียวแกะสลักเป็นนาคลายอง มีบันไดทางขึ้น 2 ด้าน มีซุ้มคลุมบันไดหลังคาซุ้มเป็นแผ่นไม้ มีเสาตุงกระด้างสลักด้วยไม้ประดับอยู่ด้านหน้า 2 เสาบนยอดมีหงส์ไม้ประดับอยู่เสาละตัว ภายในหอไตรมีค้ำกิริใบลานอยู่ 21 หมวด จำนวน 5,154 ผู้รูปแบบทางด้านสถาปัตยกรรมเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมไทย ยุครัตนโกสินทร์ ซึ่งได้รับอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น สกูลช่างไทลื้อ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของรูปทรงหลังคา ซึ่งสามารถเทียบได้กับรูปทรงของหลังคาพระวิหารในงานสถาปัตยกรรมไทลื้อและลวดลายประดับพันธุ์พฤกษาเหมือนกับงานศิลปกรรมวัดท่าฟ้าใต้ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และลวดลายหน้าบันบริเวณซุ้มทางเข้าซึ่งมีรูปแบบเสมือนรัศมีพระอาทิตย์ซึ่งปรากฏรูปแบบคล้ายคลึงกับหน้าบันพระวิหารไทลื้อ วัดต้นแหลง ตำบลไชยวัฒนา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ของเก่าในวัดพระหลวงวง สถานที่ซึ่งจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้โบราณต่าง ๆ เป็นสถานที่เก็บรวบรวมและเผยแพร่โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่ได้จากวัดและชุมชนบ้านพระหลวง ถือว่าเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดแพร่ ถือเป็นศูนย์แหล่งเรียนรู้ที่จะให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม และนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปได้มาศึกษาค้นคว้าสถานพิพิธภัณฑ์ ส่วนนี้จะอยู่ชั้นบนของศาลาเอนกประสงค์ในวัดพระหลวง จัดแสดงของเก่าที่ได้รวบรวมจากวัดและชุมชนบ้านพระหลวง เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีความหลากหลายเกี่ยวกับพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่นๆอีกและสถานพิพิธภัณฑ์ (บ้านเก่าไทลื้อ) เป็นอาคารที่จัดแสดงเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชน เช่น การสืบทอด การส่งเคราะห์ สะเดาะเคราะห์ การบายศรีสู่ขวัญ พิธีขึ้นตัวตั่งสี่ (ท้าวตั่งสี่) ปู่จาเตียน (บูชาเทียน) ตานเหือนน้อย กินสลาก และการบวชพระ เป็นต้น

เรียนรู้ขั้นตอนการทำเครื่องเรือนไม้สักในชุมชนบ้านพระหลวง งานไม้ถือเป็นอาชีพหลักของคนในหมู่บ้าน สำหรับงานไม้ถือเป็นอาชีพที่มั่นคง สามารถสร้างรายได้ ซึ่งต้องใช้ความสามารถเฉพาะตัวเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อน สามารถเข้าชมพร้อมศึกษากระบวนการทำไม้ในแต่ละหลังคาเรือน เรียนรู้วิธีการเคลือบสีไม้ และขั้นตอนอย่างละเอียด งานไม้แต่ละหลังคาเรือนจะพบการทำไม้ที่แตกต่างกัน ตั้งแต่งานเล็กๆ ไปจนถึงงานขนาดใหญ่ ทั้งนี้การทำเครื่องเรือนไม้และการเคลือบสีไม้จะทำแยกกัน สำหรับบ้านที่ทำเฟอร์นิเจอร์ไม้จะมีเศษไม้ที่เหลือจากการผลิต จะนำไปขายเพื่อแปรรูปเป็นไม้อัดต่อไป นอกจากนี้ การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ส่วนใหญ่ไม้ที่นำมาผลิตจะเป็นไม้สักที่ได้มาอย่างถูกกฎหมาย

ชมศิลปะภูมิปัญญาการสานกระติบ สามารถเรียนรู้และศึกษาขั้นตอนการจักสานไม้ไผ่ภายในชุมชนบ้านพระหลวงได้ ซึ่งกลุ่มสตรีในชุมชนได้รวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจหัตถกรรมขึ้น เน้นการสานกระติบข้าว สามารถเรียนรู้เทคนิคการจักสานไม้ไผ่ที่มีหลายขนาดและหลากหลายสีสันทัน

เยี่ยมชมชมรมผู้สูงอายุตำบลพระหลวงที่จัดตั้งขึ้นบริเวณหน้าวัดพระหลวง เพื่อเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาของคนในชุมชน เป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่ผู้สูงอายุ ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยกลุ่มผู้สูงอายุชายจะเน้นการทำสมุนไพรไทย อันเป็นสูตรการผสมยาที่ได้ถูกถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ถือเป็นการรักษาแบบแผนโบราณ วัตถุดิบ สมุนไพรต่าง ๆ ได้มาจากการหาเองตามป่าและจากการรับซื้อบางส่วน ศึกษาสรรพคุณสมุนไพรหลากหลายชนิด ทั้งสมุนไพรที่มีลักษณะเป็นยาสามัญประจำบ้าน สมุนไพรเพื่อนำไปดองเหล้าเป็นยาชูกำลัง เป็นต้น ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุหญิงจะเน้นการประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์จากกระดาษสาและสลากกินแบ่งเก่า ไม้ฉู่พื้น พรหมเช็ดเท้า การเย็บหมอน เบาะรองนั่ง และการสีข้าวกล้าง

เยี่ยมชมพร้อมศึกษาและเรียนรู้วิธีการทำแคบหมู กระบวนการแปรรูปอาหารให้สามารถรักษาไว้ให้อยู่ได้นานขึ้น สามารถพัฒนาแคบหมูให้มีความหลากหลาย เช่น แคบหมูติดมัน แคบหมูสวรรค์ แคบหมูหอม และแคบหมูจิ๋ว เป็นต้น ผลิตภัณฑ์แคบหมูนี้สามารถนำไปเป็นของฝากของที่ระลึกของตำบลพระหลวงและของฝากจังหวัดแพร่ได้

3) จังหวัดน่าน

วัดต้นแหลงมีลักษณะเด่นของรูปทรงทางสถาปัตยกรรมของพระวิหาร การวางแผนเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 11.40 เมตร ยาว 19 เมตร พื้นอุโบสถยกสูงจากระดับพื้นดินประมาณ 1.20 เมตร เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะบริเวณที่ตั้งวัดต้นแหลงนี้เป็นบริเวณที่ลุ่มเมื่อถึงฤดูฝน ถ้ามีน้ำป่าหลากจะเกิดน้ำท่วมขังในบริเวณนี้จึงมีการยกพื้นให้สูงขึ้น บริเวณฐานพระอุโบสถที่ยกสูงขึ้นนี้มีการแบบฐานย่อมุมลดระดับซึ่งเป็นฝีมือของช่างพื้นบ้าน หลังคาของพระอุโบสถเป็นหลังคาทรงสูงชันเป็นชั้นๆ 3 ชั้นซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวไทลื้อที่มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในภูมิภาคนี้ จากสัดส่วนและรูปทรงของหลังคาทำให้บริเวณภายในพระอุโบสถมีการระบายอากาศที่ดี

ผังพื้นเป็นวิหารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าตัวอาคารแบ่งส่วนใหญ่ๆ คือ บริเวณที่ตั้งฐานชุกชี ค่อนไปทางด้านหลังพระวิหาร ลักษณะฐานชุกชีตั้งเป็นแบบเดินได้รอบ ด้านข้างทิศใต้ติดผนังเป็นอาสนสงฆ์ ยกพื้นสูงขึ้นมาจากพื้นวิหาร 20 เซนติเมตร ก่ออิฐลาดปูนด้านหน้าพระประธานเป็นธรรมมาสน์ไม้ประดับกระจกสี พื้นพระวิหารยกสูงจากพื้นดินประมาณ 1.00 เมตร เป็นปูนลาดขัดมัน ด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ และได้ตรงส่วนเกือบกึ่งกลางวิหาร มีประตูทางเข้าขนาดกว้างประมาณ 1.30 - 1.50 เมตรทางเข้าด้านหน้า เข้าตรงกึ่งกลางวิหาร ส่วนประตูทั้งหมดจะมีบานเปิดเปิดเป็นไม้ขนาด 11 / 2 นิ้ว - 2 นิ้ว ต้นทึบใช้วงกล่างบนเจาะรูฝังแกนหมุนรับบานเปิดเปิดประตูขนาดใหญ่

ผนังของพระวิหารด้านตะวันตกเป็นผนังทึบตลอดไม่มีหน้าต่าง ส่วนหน้าต่างของพระอุโบสถเป็นหน้าต่างขนาด 0.50 x 1.70 เมตร เปิดโล่งมีลูกกรงทำด้วยไม้ เมื่อมองจากด้านข้างพระอุโบสถแล้วจะเห็นถึงการออกแบบหน้าต่างให้กลมกลืนกับส่วนอื่น ๆ ได้สวยงามมากและที่สำคัญเพื่อเป็นทางเข้าของแสงแดด เพื่อให้บริเวณภายในพระอุโบสถสว่างขึ้นการเจาะช่องหน้าต่างมีจำนวนไม่มากนักเพื่อป้องกันอุณหภูมิซึ่งจะหนาวเย็นมากในฤดูหนาวจะเห็นได้ว่าประโยชน์ใช้สอยภายในของวิหารที่แบบไทลื้อ คือ ฐานชุกชีธรรมมาสน์ และอาสนสงฆ์ ซึ่งใช้พื้นที่น้อยมากคือประมาณ 1 / 4 เท่านั้น นอกนั้นเป็นห้องโถงโล่ง ๆ ซึ่งเป็นบริเวณที่ชาวบ้านหรือฆราวาสใช้ฟังธรรมและประกอบศาสนพิธีต่าง ๆ เนื่องจากมีหน้าต่างน้อย เจาะรูหรือช่องเล็ก ๆ แสงเข้าน้อย ดังนั้นภายในจึงมีบรรยากาศสลัว ๆ สุกสว่างเฉพาะที่องค์พระประธานภายในวิหารเป็นการชักจูงใจและเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่องค์ประธานมากขึ้น หากจะมองจากประตูทางเข้าด้านหน้าวิหารทิศตะวันออกเมื่อพระอาทิตย์ขึ้นตอนเช้าแสงสว่างจะลอดผ่านเป็นลำพุ่งตรงจากประตูผ่านเสาวิหารที่เรียงกันเป็นแถวทางด้านหน้าตรงเข้าสู่พระประธานซึ่งลอยเด่นอยู่ท่ามกลางแสงสลัว ๆ ทึบ ๆ ภายในพระวิหาร

นับเป็นวิธีที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความปิติและศรัทธาขึ้นอย่างไม่รู้ตัวและคงจะเป็นความสำเร็จของผู้ตั้งใจสร้างวิหารหลังนี้ขึ้นมาประกอบกับลานด้านหน้าวิหารและกำแพงเตี้ย ๆ ที่กั้นเขตรอบนอกวิหาร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้วิหารมีคุณค่าในเรื่องของการจัดที่ว่างและองค์ประกอบในสถาปัตยกรรม

หน้าบันพระวิหารการประดับหน้าบันด้วยไม้ลงสีเป็นรัศมีพระอาทิตย์แบบแฉกและแผ่นโลหะประดับสีขาวด้วยการประดับเรียงเป็นรัศมีตรงส่วนหน้าของหน้าบันแบบชาวบ้านไทลื้อและมีการตกแต่งประกอบด้วยตัวเครื่องลายอง นาคและช่อฟ้าแบบพื้นบ้าน เป็นลักษณะเริ่มต้นของศิลปะการตกแต่งแบบไทลื้อ การตกแต่งเชิงชายหรือชาน้ำด้วยไม้ซี่แหลมรอบ ๆ อาคารส่วนที่ลดชาน้ำลงมาทุกชั้นเป็นลักษณะของเมืองน่าน

การตกแต่งตุงและธงกระดาษสีต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบงานบุญและพิธีกรรมของชาวเมืองน่านมีตกแต่งงานศิลปกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของไทลื้อ

วัดมุงหลังคามุงด้วยแป้นเกล็ด (กระเบื้องไม้) ซึ่งแต่เดิมในประวัติกล่าวว่าทรุดโทรมหมดสภาพเสื่อมอายุใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2499 เพราะเหตุที่ไม่เป็นวัสดุที่หามาทำแป้นเกล็ดได้ง่ายในสมัยนั้นเมื่อประกอบเป็นรูปร่างแล้วดูเข้ากับสภาพเชิงผนังตอนล่างที่ทำอิฐก่อเป็นลวดบัวไปตามแนวยาวรอบ ๆ วิหารตอนเชิงล่างทั้งหมด

เที่ยวชมเพื่อศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะด้านงานไม้ โดยงานไม้ที่ผลิตในชุมชนส่วนมากเป็นอุปกรณ์ที่เคยใช้ในชีวิตประจำวันของคนในอดีต อาทิ กระบองน้ำจากไม้ไผ่ รองเท้าแตะทำจากไม้กระบวยตักน้ำ ขอบสวิง และฮอก ที่มีลักษณะไม้ทำเป็นรูคล้ายกระบอง เจาะรูด้านข้างสองรูเท่า ๆ กัน เป็นอุปกรณ์สำหรับแขวนไว้กับบัว ควาย ในอดีต เพื่อให้เกิดเสียงดัง สามารถใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดเสียงดัง โดยการฟังเสียงจากฮอกที่แขวนไว้กับคอของสัตว์นั้น

เที่ยวชมและศึกษาเรียนรู้วิธีการสานส้มไก่ การทำไม้กวาดดอกหญ้าและทางมะพร้าว วิธีการเทคนิคขั้นตอนการทำแคบหมู ที่สามารถเก็บไว้ได้นานและสามารถเพิ่มมูลค่าของหนังหมูให้มีราคาสูงขึ้น ซึ่งสามารถซื้อเป็นของฝากของที่ระลึกได้

4) จังหวัดเชียงราย

วัดครั้งไต้มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไทลื้อในส่วนของหอไตร มีลักษณะโครงสร้างเสาเดี่ยวมีค้ำยันโดยรอบสี่ด้านช่วยรับน้ำหนัก ลักษณะของอาคารตั้งอยู่บนฐานคอนกรีตล้อมรอบด้วยน้ำ ทราบว่าแต่เดิมตั้งอยู่บริเวณหนองน้ำด้านหน้าวัด และได้มีการย้ายเข้ามาก่อสร้างใหม่ในพื้นที่ที่ภายในวัด ลักษณะของอาคารมีขนาด 3.30 x 3.30 เมตร ผนังไม้มีลักษณะปิดล้อมโดยรอบ มีทางเข้าด้วยช่องเปิดด้านหน้า ไม่มีการติดตั้งบันไดแบบตายตัว หลังคามีลักษณะจั่วตัด มีระดับคอสองประดับด้วยลายคำรูปเทวดา โดยรอบทั้งสี่ด้านและมีการประดับด้วยกระจกตะกั่วหรือแก้วจีน เป็นรูปดอกไม้ การตกแต่งหน้าบันเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษา ประดับด้วยกระจกตะกั่ว มีบ้านลมรูปนาคและช่อฟ้าแบบพื้นบ้าน เป็นลักษณะเริ่มต้นของศิลปะการตกแต่งแบบไทลื้อหลังคามุงด้วยแป้นไม้แป้นเกล็ด

เยี่ยมชมและเรียนรู้กระบวนการและขั้นตอนการทอผ้า อันเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญตั้งแต่อดีต มาจนถึงปัจจุบัน และสามารถเลือกซื้อผ้าทอที่ได้แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อาทิเช่น ผ้าตัดเสื้อ ผ้าถุง ผ้าคลุมเตียง ผ้าคลุมไหล่เป็นของที่ระลึกได้

เที่ยวชมและศึกษาเรียนรู้วิธีการจักสานหวายและไม้ไผ่ ที่สานเป็นตระกร้า พาน เป็นต้น วิธีการเทคนิคขั้นตอนการทำแคบหมู ที่สามารถเก็บไว้ได้นานและสามารถเพิ่มมูลค่าของหนังหมูให้มี ราคาสูงขึ้น ซึ่งสามารถซื้อเป็นของฝากของที่ระลึก

เยี่ยมชมขั้นตอนการทำบายศรีสู่ขวัญของกลุ่มบายศรีสู่ขวัญ พร้อมเรียนรู้เทคนิควิธีการ ประดิษฐ์บายศรีสู่ขวัญ ซึ่งบายศรีมีตั้งแต่ขนาดเล็กจนกระทั่งขนาดใหญ่ที่มีจำนวนบายศรีหลายชั้น โดยจะรวมกลุ่มกันประดิษฐ์บายศรีขึ้นมาต่อเมื่อสั่งทำเท่านั้น สามารถศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ของการผลิตบายศรีสู่ขวัญได้ โดย คำว่า “บาย” เป็นภาษาเขมรแปลว่า ข้าว ข้าวอันเป็นสิริมงคล โดยมีภาชนะบายศรีต้องเพื่อบรรจุอาหาร มีลักษณะเป็นกระถางที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นให้สวยงาม บริเวณ ปากกระถางถูกประดับประดาไว้อย่างงดงาม มียอดแหลมตามศิลปะแบบไทย จากนั้นนำเอาพานซ้อน กันขึ้นไปเรื่อย ๆ ตามจำนวนชั้นที่ต้องการและตามความเชื่อของคนไทยเชื่อกันว่าคนที่เกิดมามีขวัญ ประจำกาย มีหน้าที่ในการพิทักษ์รักษา ขวัญเป็นเหมือนผีเลี้ยงที่คอยดูแลประดับประดาชีวิต คอย เลี้ยงดู และติดตามไปทุกหนทุกแห่ง เป็นสิ่งไม่มีตัวตนคล้ายจิตหรือวิญญาณแฝงอยู่ในตัวคนและสัตว์ ซึ่งขวัญตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่าในร่างกายเรามี 2 สิ่งรวมกัน คือ ร่างกายและจิตใจ หรือขวัญ

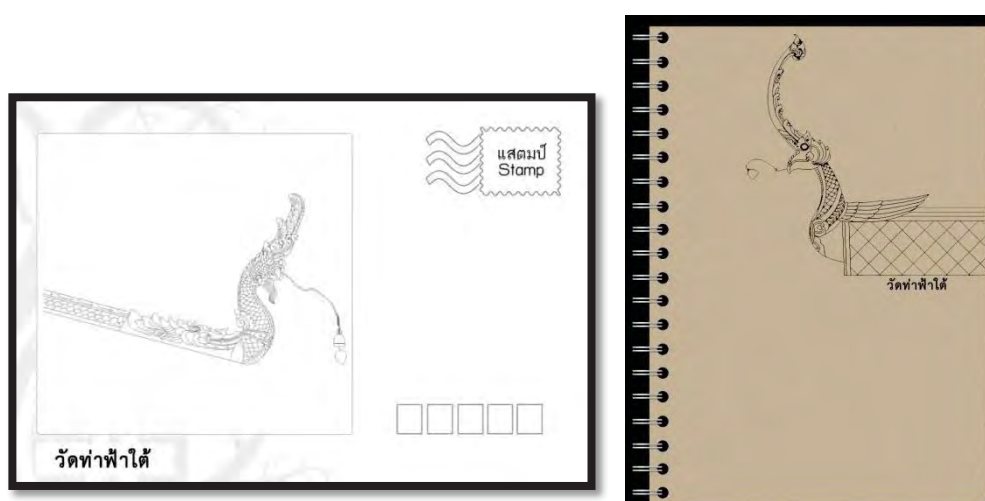
ขวัญ คือความรู้สึก ถ้าขวัญของผู้ใดอยู่กับตัว ผู้นั้นจะมีความสุขกายสบายใจเป็นปกติ แต่ถ้า ขวัญของผู้ใดหลบลี้หนีหาย ผู้นั้นจะมีลักษณะอาการตรงกันข้าม คนไทยจึงเชื่อว่าพิธีสู่ขวัญเป็นพิธี หนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมเพิ่มพลังใจให้เข้มแข็ง เมื่อมีขวัญที่มั่นคง พลังใจที่เข้มแข็งดีแล้ว ย่อมส่งผลให้ การประกอบภารกิจหน้าที่นั้น ๆ บรรลุผลสำเร็จได้ตามความมุ่งหมาย ซึ่งให้กำลังใจกันเมื่อมีความ ทุกข์ใจ หรือเสริมให้มีความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป

เที่ยวชมกลุ่มดนตรีพื้นเมือง พร้อมเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นกลุ่มอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการรวมกลุ่มผู้สนใจและรักการดนตรี ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความตระหนักให้เยาวชนให้เห็นคุณค่า เป็นการถ่ายทอดความรู้ พร้อม ฝึกทักษะให้แก่เยาวชนและผู้สนใจศิลปะทางด้านดนตรี อันก่อให้เกิดรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ การรวมกลุ่มผู้ที่รักและสนใจทางด้านดนตรี สามารถร่วมกันทำกิจกรรมโดยใช้เวลาว่างให้ เป็นประโยชน์ มีการพบปะเพื่อฝึกซ้อม โดยได้แลกเปลี่ยนทักษะความสามารถภายในกลุ่ม ได้บริการ สังคม เช่น การร่วมแสดงในงานประเพณีต่าง ๆ ในชุมชน และสามารถออกงานบริการสาธารณชนได้

4.3.3 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative program)

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการสร้างสรรค์ผลงานต่อยอดด้านสถาปัตยกรรมหรือผลงานที่ได้แรงบันดาลใจจากลักษณะทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเหมาะกับ 1) กลุ่มสถาปนิก นักเรียน นักศึกษาด้านสถาปัตยกรรม ที่ต้องการแรงบันดาลใจในการประยุกต์ใช้กับการออกแบบอาคารสมัยใหม่ 2) กลุ่มนักตกแต่งภายใน ที่ต้องการแรงบันดาลใจในการออกแบบตกแต่งที่พักอาศัยหรืออาคารสำนักงาน 3) กลุ่มนักเรียน นักศึกษาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ต้องการแรงบันดาลใจในออกแบบชิ้นงาน เช่น งานจิ๋วเวอรี่ งานออกแบบลายผ้า เป็นต้น 4) นักท่องเที่ยวทั่วไปที่มีความสนใจในด้านสถาปัตยกรรมวัดพื้นถิ่นไทลื้อและวัฒนธรรมพื้นถิ่น เป็นต้น

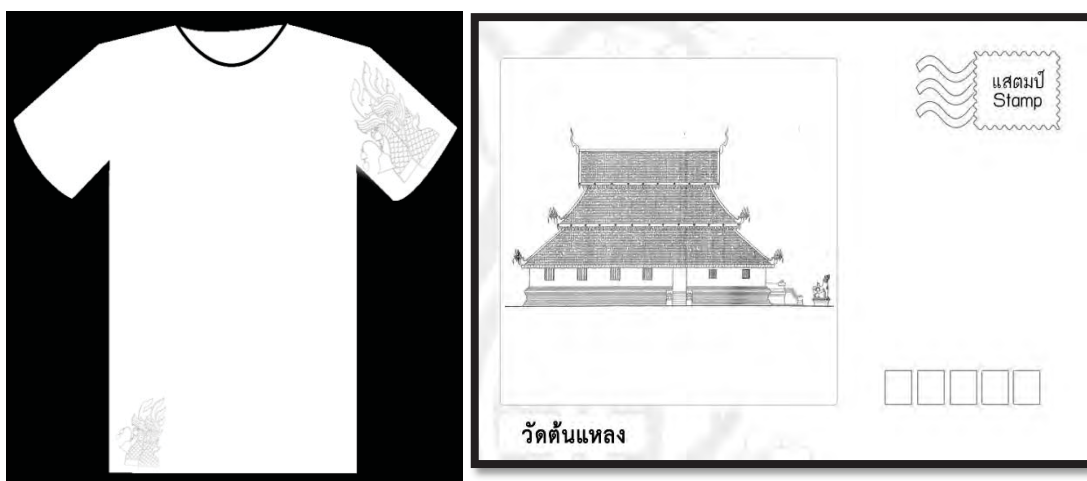
ระยะเวลาในการท่องเที่ยวเหมาะกับการมาเรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจ อาจอยู่ระหว่าง 3 – 7 วัน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด หรือมีข้อจำกัดด้านเวลาเท่าใดในการเข้ามาท่องเที่ยวและเรียนรู้ร่วมกับชุมชน จะมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในงานด้านนั้น ๆ เช่น พระภิกษุ ปราชญ์ด้านงานไม้ การทอผ้า งานจักสาน งานการเกษตร อาหาร รวมถึงผู้เฒ่าผู้แก่ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนได้ มาถ่ายทอดเรื่องราวให้ความหมายของสัญลักษณ์ รูปภาพ ลวดลาย ที่เป็นความหมายของท้องถิ่น ผสมกับความเชื่อ หรือเรื่องเล่า ที่สามารถเป็นแรงบันดาลใจให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ได้ โดยมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ภาพที่ 53 ตัวอย่างโปสการ์ด และสมุดจดบันทึก สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ วัดท่าฟ้าใต้

ภาพที่ 54 ตัวอย่างสมุดบันทึก และกรอบโทรศัพท์
สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ วัดท่าฟ้าใต้

ภาพที่ 55 ตัวอย่างเสื้อ และโปสการ์ด สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ วัดต้นแหลง

ภาพที่ 56 ตัวอย่างกระป๋องใส่น้ำ และแก้วน้ำ
สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ วัดศรีโสดา

1) จังหวัดพะเยา

วัดท่าฟ้าใต้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยมีสถาปัตยกรรมไทลื้อที่มีศิลปะโดดเด่นเฉพาะผ่านวัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ เป็นสิ่งที่น่าค้นหาคำตอบของที่มาหรือแรงบันดาลใจในลักษณะของรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดแห่งนี้ วัดท่าฟ้าใต้จึงมีลักษณะที่โดดเด่นสวยงามด้วยสถาปัตยกรรมไทลื้อและพิธีกรรมไทลื้อ นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมร่วมกับปราชญ์ชุมชน ที่มีความเชี่ยวชาญองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับวัดท่าฟ้าใต้ อาทิ กิจกรรมประเพณีตานตุงไทลื้อท่าฟ้าในวัดท่าฟ้าใต้ นักท่องเที่ยวสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนและทำกิจกรรมการแต่งตัวร่วมกับชาวบ้านได้ พร้อมมีปราชญ์ชาวบ้านให้องค์ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมในครั้งนี้ นักท่องเที่ยวจะรู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมประจำปีของชุมชนและเข้าถึงวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง

เยี่ยมชมวิธีการทำกระดาษสา ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน เรียนรู้ได้ง่าย ผลงานที่ได้มาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง มีความสวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการผลิตกระดาษสาแต่ละขั้นตอนได้ อาทิ การมีส่วนร่วมกับการนำเนื้อเยื่อกระดาษมาเกลี่ยใส่ในตะแกรง โดยมีปราชญ์ชาวบ้านให้องค์ความรู้ และสอนให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ผลงาน และสามารถไปตากแดดใช้งานได้จริง นักท่องเที่ยวจะเกิดความรู้สึกภูมิใจในผลงานที่ได้มาด้วยฝีมือตนเอง และสามารถนำไปใช้หรือเป็นของที่ระลึกกลับไปด้วยความประทับใจ และผูกพันกับผู้ให้องค์ความรู้ ซึ่งกระบวนการการผลิตกระดาษสาแต่ละขั้นตอน

นักทอเที่ยวสามารถทำได้ในระยะเวลาอันสั้น ๆ พร้อมกับกระบวนการทำมีลักษณะที่ง่าย ไม่ซับซ้อน นักทอเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว จึงเหมาะกับนักทอเที่ยวทุกประเภท

ผ้าทอไทลื้อ เป็นผ้าทอที่มีเอกลักษณ์ ด้วยลวดลายต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดผ่านวัฒนธรรมความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทลื้อ มีลักษณะที่โดดเด่นสวยงาม ซึ่งแต่ละลายบนผ้าทอไทลื้อจะมีชื่อและความหมายของลายที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทลื้อ ชาวบ้าน หรือปราชญ์ชาวบ้านทางด้านการทอผ้าไทลื้อสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักทอเที่ยวสามารถเรียนรู้การทอผ้า พร้อมกับ การได้ทอจริง ผ่านการสอนโดยปราชญ์ชาวบ้านในกระบวนการผลิตแต่ละขั้นตอน โดยเริ่มจากการทอผ้าที่ลักษณะง่าย อาทิ การทอผ้าโดยไม่มีลายกระกอบในพื้นที่ของเนื้อผ้า เพราะจะสามารถทอได้รวดเร็วและง่ายต่อการจดจำ เรียนรู้ได้ไวว่าการทอผ้าที่มีลายกระกอบ หรืออาจจะสามารถใช้ลายที่รูปแบบง่ายต่อการทอ ไม่ซับซ้อนต่อนักทอเที่ยวเพราะลายทอของชาวไทลื้อ จะมีหลายรูปแบบ แต่ละลายจะมีความหมายและความเป็นมา อาจจะสามารถสอนให้กับนักทอเที่ยวประเภทที่ไม่จำกัดทางด้านเวลาเพราะต้องอาศัยทักษะ และความชำนาญพิเศษ และเมื่อนักทอเที่ยวสามารถผลงานการทอผ้าเป็นของตนเอง นักทอเที่ยวจะเกิดความภาคภูมิใจและการเล็งเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนเมื่อได้ผลงานของตนเอง กลับไปเป็นสินค้าที่ระลึก ซึ่งลักษณะกิจกรรมการทอผ้า อาจแบ่งตามความยากง่ายของกระบวนการผลิตให้ตรงต่อลักษณะของประเภทนักทอเที่ยว

บ้านไทลื้อ เป็นที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์ไทลื้อ ที่มีลักษณะเฉพาะในด้านประโยชน์การใช้สอยที่แตกต่างจากบ้านทั่วไป เช่น การสร้างห้องครัวรวมอยู่กับห้องนอน เนื่องด้วยอากาศที่หนาวจัด จึงจำเป็นต้องก่อกองไฟภายในห้องเพื่อสร้างความอบอุ่น เป็นต้น สถาปัตยกรรมของบ้านไทลื้อจึงมีความเป็นเอกลักษณ์ที่สอดคล้องกับภูมิศาสตร์ของตำแหน่งที่อยู่อาศัย ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของบ้านไทลื้อ สามารถให้องค์ความรู้ให้กับนักทอเที่ยวถึงรูปลักษณะ ความเป็นมาของการใช้ประโยชน์ในลักษณะที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะเฉพาะ ลักษณะทางการใช้งานและรูปลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น จะสร้างแรงดึงดูดใจ และความตื่นเต้นให้กับนักทอเที่ยว โดยผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของเจ้าของบ้านไทลื้อ อาทิ การอยู่อาศัยร่วมกับเจ้าของบ้านไทลื้อ ผ่านกิจกรรมทางด้าน วัฒนธรรมอาหาร วัฒนธรรมการทำด้านอาชีพความเป็นอยู่ วัฒนธรรมของการอยู่อาศัยในบ้านไทลื้อ ฯ ซึ่งนักทอเที่ยวจะสามารถติดตาม หรือมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมของเจ้าของบ้านไทลื้อ นักทอเที่ยวจะได้องค์ความรู้ใหม่ ๆ และรู้สึกเข้าถึงวัฒนธรรมไทลื้ออย่างแท้จริง เล็งเห็นคุณค่า เกิดความประทับใจในมิตรไมตรีของเจ้าของบ้านและพร้อมที่จะกลับมาทอเที่ยวซ้ำ

ด้วยพื้นที่ที่มีแม่น้ำยมไหลผ่าน พร้อมด้วยพื้นที่ป่าที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่เอื้อประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ในชุมชน จึงเป็นแหล่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชนแห่งนี้ นักทอเที่ยวสามารถได้องค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านด้านการเดินป่า หรือการหาของป่าเพื่อนำมาประกอบอาหารที่บ้านตน โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น อาทิ การเก็บเห็ด การขุด

หน่อไม้ การหาปลา ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ได้อย่างใกล้ชิด การเล็งเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมความเป็นอยู่ระหว่างชุมชนกับธรรมชาติเกิดความประทับใจในมิตรไมตรีที่ชาวบ้านได้มีให้ และพร้อมที่จะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ

การพ่อนเจิง เป็นการแสดงที่ถ่ายทอดถึงศิลปะการต่อสู้ของชาติพันธุ์ไทลื้อ ที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ด้วยการถ่ายทอดอารมณ์ถึงการต่อสู้และเสียงการตีกลองที่หนักแน่นทำให้สามารถถ่ายทอดอารมณ์สู่นักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน การพ่อนเจิง นอกจากการแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชมแล้ว สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับศิลปะการแสดง โดยสร้างกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการพ่อนเจิง โดยมีปราชญ์ทางด้านการพ่อนเจิงให้คำแนะนำ โดยอาจสร้างรูปแบบกิจกรรมการพ่อนเจิงให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรูปแบบความต้องการได้ อาทิ ลักษณะด้านการพ่อน ลักษณะด้านการตีกลอง ลักษณะด้านดนตรีชนิดอื่น ๆ ฯลฯ นักท่องเที่ยวจะสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน

การพ่อน 12 ราศี นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้ชมการแสดงแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับศิลปะการแสดง จากการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการพ่อน 12 ราศี โดยมีปราชญ์ทางด้านการพ่อน 12 ราศี ให้คำแนะนำ จากสร้างรูปแบบกิจกรรมการพ่อน 12 ราศี ให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรูปแบบความต้องการได้ อาทิ ลักษณะด้านการพ่อน ลักษณะด้านการตีกลอง ลักษณะด้านดนตรีชนิดอื่น ๆ ฯลฯ นักท่องเที่ยวจะสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน

การพ่อนดาบเป็นการแสดงที่อารมณ์ ผ่านลีลาการรำรำ ที่สืบเนื่องมาจากการต่อสู้ด้วยดาบซึ่งจะมีลักษณะท่าของการรำรำมากกว่ารำท่า ซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ของชาติพันธุ์ชาวไทลื้อที่ถ่ายทอดกันมาแต่โบราณ การพ่อนดาบ นักท่องเที่ยวจะได้ชมการแสดงและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับศิลปะการแสดง นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการพ่อนดาบ โดยมีปราชญ์ทางด้านการพ่อนดาบ ให้คำแนะนำ ซึ่งรูปแบบกิจกรรมการพ่อนดาบของนักท่องเที่ยวสามารถเลือกรูปแบบความต้องการได้ อาทิ ลักษณะด้านการพ่อน ลักษณะด้านการตีกลอง ลักษณะด้านดนตรีชนิดอื่น ๆ ฯลฯ นักท่องเที่ยวจะสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน

การขับลื้อมักใช้ในวาระพิเศษ พิธีสำคัญในงานพิเศษต่าง ๆ เป็นการแสดงศิลปะการขับร้องเพลงแบบพื้นบ้านของชาติพันธุ์ไทลื้อ เช่น การขับร้องเพื่อการ ต้อนรับ หรือขอบคุณผู้มาเยือนต่าง ๆ ด้วยลักษณะพิเศษของภาษาไทลื้อ นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมการขับลื้อ ขั้นตอนแรกจะการขับร้องเป็นภาษากลางให้นักท่องเที่ยวทั่วไปได้เข้าใจถึงความหมาย โดยแปลจากภาษาไทลื้อเป็นภาษากลาง เพื่อความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป มีปราชญ์ชาวบ้านคอยให้คำแนะนำในการขับร้อง พร้อมองค์ความรู้ความเป็นมาของเนื้อเพลง วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวไทลื้อให้

นักท่องเที่ยวได้ทราบ พร้อมกับให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการขับร้อง นักท่องเที่ยวจะเกิดองค์ความรู้ และจะสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน

ศิลปะทางด้านการทำอาหารแต่ละชุมชน แต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่าง และรสชาติที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ถือว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงชนชาติ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ได้อย่างชัดเจน อาหารไทลื้อเองก็สามารถบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติไทลื้อ ที่สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้ ด้วยรูปลักษณ์ รสชาติที่ไม่เน้นรสจัด และกระบวนการวิธีการทำที่แตกต่าง นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมผ่านอาหารไทลื้อให้กับได้ โดยนำเอากระบวนการวิธีการปรุงอาหาร ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำ โดยมีปราชญ์ชาวบ้านด้านอาหารคอยให้คำแนะนำ ถึงแม้รสชาติจะแตกต่างกันบ้าง นักท่องเที่ยวจะเกิดความภูมิใจในอาหารที่ตนได้ทำรับประทานเอง พร้อมกับเล็งเห็นคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมอาหารของไทลื้ออย่างใกล้ชิดและแท้จริง

ที่พักเฮือนลื้อ คือ บ้านไทลื้อที่สร้าง จะมีกิจกรรมวิถีชีวิตของชาวไทลื้อเข้ามาประกอบกับการอยู่อาศัย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าระหว่างภูมิปัญญาชาวบ้านในการสร้างที่อยู่อาศัย กับวิถีชีวิตของคนอาศัย โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาให้องค์ความรู้ พร้อมทั้งสร้างกิจกรรมภายในบ้าน อาทิ การปรุงอาหารไทลื้อโดยมีปราชญ์ชาวบ้านคอยให้คำแนะนำ และการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้าน ฯลฯ

2) จังหวัดแพร่

วัดพระหลวงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่มีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมไทลื้อภายในวัดพระหลวงได้ ซึ่งสถานที่สถาปัตยกรรมไทลื้อที่เด่นชัดทางด้านอาคารสถานที่ เช่น อาคารหอไตร ซึ่งเป็นอาคารสำหรับเก็บคัมภีร์ใบลานที่เป็นภาษาล้านนา ส่วนใหญ่จะเป็นประวัติวัดต่าง ๆ โดยถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาล้านนา นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาเรียนรู้ทางด้านอาคารสถาปัตยกรรมไทลื้อแห่งนี้ พร้อมกับการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้านได้ โดยผ่านกิจกรรมการฝึกเขียนภาษาฝักขามหรือภาษาล้านนา ซึ่งจะมีปราชญ์ชาวบ้านทางด้านอักษรฝักขาม ให้คำแนะนำในการฝึกเขียน นักท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมภายในหอไตร พร้อมกับการเขียนอักษรฝักขามที่ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับที่มา ประวัติของวัดพระหลวง พร้อมกับวัดอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ใบลาน

เฟอร์นิเจอร์ไม้สักเป็นธุรกิจที่ทำกันอย่างแพร่หลายในแหล่งชุมชนแห่งนี้ ตั้งแต่สินค้าขนาดเล็กจนไปถึงสินค้าขนาดใหญ่ ปกติการทำเฟอร์นิเจอร์ของแต่ละแหล่ง จะทำเพียงการออกแบบและประกอบสินค้า แต่กระบวนการด้านการทาสี จะใช้การจำหน่ายต่อไปยังแหล่งทาสีเฉพาะ และจำหน่ายต่อไป นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปร่วมกิจกรรมผ่านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในขั้นตอนง่าย ๆ

ได้ เช่น การทาสีไม้ การประกอบผลิตภัณฑ์เข้าด้วยกัน ฯลฯ โดยมีผู้รู้คอยให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาการทำ พร้อมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากไม้ต่าง ๆ

ผลิตภัณฑ์จักสานในชุมชนบ้านพระหลวง ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ เช่น สุ่ม ไก่ ตะกร้าทั่วไป กระติบข้าว ฮอก ฯลฯ นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมผ่านกระบวนการขั้นตอนการจักสาน กับชาวบ้านอย่างใกล้ชิด เช่น การสานตะกร้าสำหรับขนาดที่ง่ายต่อการเรียนรู้ได้รวดเร็ว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นขนาดใหญ่ เพราะรายละเอียดน้อยแตกต่างจากขนาดเล็กที่มีรายละเอียดและการสานซับซ้อนกว่าขนาดใหญ่ และมีราคาค่อนข้างแพงกว่าขนาดใหญ่

ลักษณะของชมรมผู้สูงอายุของตำบลพระหลวง จะแบ่งเป็น 2 หลัง ซึ่งจะแยกตามลักษณะผู้สูงอายุชายและหญิง นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมร่วมกับผู้สูงอายุ ผ่านองค์ความรู้ที่ผู้สูงอายุมีความเชี่ยวชาญได้ เช่น กิจกรรมการปรุงสมุนไพรที่ถูกต้อง โดยการแนะนำจากปราชญ์ผู้สูงอายุนักท่องเที่ยวสามารถปรุง ต้ม หรือกระบวนการให้ได้ซึ่งสมุนไพรที่พร้อมใช้งานได้ กิจกรรมการทำดอกไม้จันทน์จากกระดาษสา ฯลฯ

ไร่สวนผสม คือ การปลูกพืชไร่สารพัด หลาย ๆ ชนิดไว้ด้วยกัน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์แก่ครัวเรือนซึ่งเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และสุขภาพของผู้เป็นเจ้าของเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม พร้อมกับสามารถเลือกเก็บผลผลิตทางการเกษตรซื้อกลับไปเองได้ โดยมีผู้เป็นเจ้าของคอยให้คำแนะนำ พร้อมกับนักท่องเที่ยวสามารถทดลองปลูกพืชบริเวณพื้นที่ที่จัดไว้ได้และยังนำกลับไปปลูกที่บ้านของนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย

การทำแคหมูถือว่าเป็นภูมิปัญญาการถนอมอาหารอย่างหนึ่ง และเป็นสินค้าที่ระลึกเพื่อเป็นของฝากประจำชุมชนแห่งนี้ ด้วยประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านทางการทำแคหมู นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมการทำแคหมูผ่านการเรียนรู้ประสบการณ์ตรงจากผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้าน เช่น กระบวนการทอด กระบวนการเตรียมเนื้อหมู การปรุง การหมัก เป็นต้น นักท่องเที่ยวสามารถซื้อผลิตภัณฑ์จากการทำด้วยตนเองกลับไปเป็นของฝากได้อีกด้วย

3) จังหวัดน่าน

วัดต้นแหลงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งมีสถาปัตยกรรมไทลื้อที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชม และเข้าร่วมพิธีกรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดขึ้นภายในพระวิหารของวัดต้นแหลง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมไทลื้อจะปรากฏอย่างชัดเจนในตัวพระวิหารของวัดต้นแหลง ซึ่งมีความสวยงาม และน่าสนใจ นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ผ่านกิจกรรมชุมชนที่จัดขึ้นภายในพระวิหาร พร้อมกับสามารถทำกิจกรรมวาดรูปสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในส่วนของพระวิหาร โดยชุมชนจะมีเค้าโครงหรือร่างของตัววิหารวัดต้นแหลงจัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความง่ายต่อการวาดและลงสี ชุมชนจะมีกรอบรูปที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมไทลื้อให้กับนักท่องเที่ยวได้เลือกสรรนำไปจัดใส่ภาพที่ตนได้วาดขึ้น

พร้อมนำกลับไปเป็นสินค้าที่ระลึกโดยฝีมือตนเอง จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความภาคภูมิใจ พร้อมกับซึมซับวัฒนธรรมไทยได้อย่างแท้จริง

งานแปรรูปจากวัสดุไม้ เป็นภูมิปัญญาของชุมชนแต่ดั้งเดิม เพื่อนำมาใช้ในครัวเรือน อาทิ กระบอกน้ำจากไม้ไผ่ รองเท้าแตะจากไม้ กระบวยตักน้ำ และฮอกสำหรับแขวนวัว หรือควาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ วิธีการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากไม้ ผ่านกระบวนการทำจากปราชญ์ผู้รู้อย่างใกล้ชิด ซึ่งผลิตภัณฑ์งานไม้ต่าง ๆ นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้ง่าย ใช้เวลาไม่มาก จึงเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวทุกประเภท

หัตถกรรมจักสานสุมไก่อ เป็นภูมิปัญญาที่ทำมาจากไม้ไผ่ โดยนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกักบริเวณไก่อ หรือสัตว์ต่าง ๆ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาศึกษาเยี่ยมชมพร้อมกับร่วมกิจกรรมผ่านกระบวนการการทำสุมไก่อ โดยปราชญ์ชาวบ้านอย่างใกล้ชิด พร้อมกับนำผลิตภัณฑ์หรือสุมไก่อที่นักท่องเที่ยวได้ทำเองนำกลับไปใช้งานและเป็นสินค้าที่ระลึกได้ ซึ่งมีเทคนิควิธีการทำ โดยระยะเวลาการทำสุมไก่อจะใช้เวลาไม่นานมากจึงเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวทุกประเภท เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาให้เกิดมูลค่าเพิ่มผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

การแปรรูปแคบหมู เป็นการถนอมอาหารให้อยู่ได้นานขึ้นและเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งที่ถ่ายทอดกันมา นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมและร่วมทำกิจกรรมผ่านกระบวนการการแปรรูปผลิตภัณฑ์แคบหมู โดยมีปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและองค์ความรู้การแปรรูปแคบหมู นักท่องเที่ยวจะสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปเองกลับไปรับประทานหรือเป็นสินค้าที่ระลึกได้ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ และผูกพันกับชาวบ้านมากขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวซ้ำและยั่งยืน

ไม้กวาดดอกหญ้าและไม้กวาดทางมะพร้าวเป็นภูมิปัญญาของชุมชน ที่นำมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน ซึ่งเป็นการนำทรัพยากรทางธรรมชาติมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชม และเข้าร่วมทำกิจกรรมกับปราชญ์ชุมชน ผ่านกระบวนการผลิตไม้กวาดประเภทต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการ หรือขั้นตอนการทำไม้กวาดจะใช้เวลาไม่มาก นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ได้ง่าย จากปราชญ์ชาวบ้านที่จะคอยให้คำแนะนำ และองค์ความรู้ในเรื่องของเทคนิควิธีการทำไม้กวาดอย่างใกล้ชิด ทำให้นักท่องเที่ยวและปราชญ์ชาวบ้านเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำไปสู่การกลับมาท่องเที่ยวซ้ำและยั่งยืนต่อไป

4) จังหวัดเชียงราย

วัดศรีโคงค์ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางด้านศาสนาของชุมชนซึ่งมีลักษณะเด่นทางสถาปัตยกรรมไทลื้อที่เข้ามาอยู่ในส่วนของหอไตรหรือหอธรรมที่เคยเป็นที่บรรจุคัมภีร์ หนังสือธรรมะต่าง ๆ ของวัดแห่งนี้ ด้วยรูปลักษณะที่เป็นหอไตรเสาเดียว และสถาปัตยกรรมที่แปลกตา และโดดเด่น จึงเป็นที่น่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว หรือบุคคลทั่วไปที่ได้เข้ามา ณ วัดแห่งนี้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาชมความงดงาม และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่จัดขึ้นภายในวัดแห่งนี้ได้อย่างใกล้ชิด อาทิ พิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งนอกจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมวาดรูปหอไตรซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมไทลื้อที่มีความสวยงาม และเป็นเอกลักษณ์ของวัดแห่งนี้ โดยมีชุมชนให้องค์ความรู้งานสถาปัตยกรรมในแต่ละส่วน นักท่องเที่ยวจะสามารถวาดรูปหอไตร จากกระดานที่มีเค้าโครง หรือร่างของตัวหอไตรแห่งนี้ไว้ให้สำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อความง่ายต่อการวาด และลงสี พร้อมกับกรอบรูปที่จัดไว้ให้นักท่องเที่ยวได้นำรูปที่นักท่องเที่ยววาดใส่ลงในกรอบรูปเพื่อนำกลับไปเป็นสินค้าที่ระลึกจึงทำให้เกิดการซึมซับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง

กลุ่มสตรีทอผ้าและกลุ่มทอผ้าประชานิคม เป็นกลุ่มทอผ้าที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชนบริเวณวัดศรีโคงค์ ด้วยลักษณะของการทอผ้าจะมีวัฒนธรรมไทลื้อ และชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาปรากฏลงในส่วนของลายที่ปักลงไปบนผืนผ้า ซึ่งถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ถ่ายทอดศิลปะ วัฒนธรรมไทลื้อได้อย่างสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาเยี่ยมชมพร้อมกับเข้าร่วมกิจกรรมการทอผ้ากับปราชญ์ชุมชนอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้ ให้ได้ซึ่งผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้น ความยากง่ายของการทอผ้าขึ้นอยู่กับลักษณะลวดลายของผ้าทอ ซึ่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการนำผลงานตัวเองกลับไปเป็นสินค้าที่ระลึก จะต้องใช้เวลาอยู่กับชุมชนหลายวันซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความผูกพันกับวัฒนธรรมและชุมชนอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่การกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ

การแปรรูปแคบหมู เป็นการถนอมอาหารให้อยู่ได้นานขึ้นและเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งที่ทำมาแต่โบราณ นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมและร่วมทำกิจกรรมผ่านกระบวนการการแปรรูปผลิตภัณฑ์แคบหมู โดยมีปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ และองค์ความรู้การแปรรูปแคบหมู นักท่องเที่ยวจะสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปเองกลับไปรับประทาน หรือเป็นสินค้าที่ระลึกได้ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ และผูกพันกับชาวบ้านมากขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อชุมชนจากมิตรไมตรีที่ชุมชนได้มอบให้อย่างแท้จริง

หัตถกรรมจักสานหวาย เป็นภูมิปัญญาที่นำทรัพยากรทางธรรมชาติมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มาใช้ในครัวเรือน อาทิ ตะกร้าหวาย เก้าอี้หวาย และขันโตกหวาย เป็นต้น ลักษณะของผลิตภัณฑ์มีความสวยงาม ทนทาน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมผลงานที่ทำจากหวาย และต้นหวายที่ชุมชนได้ปลูกไว้ พร้อมกับร่วมทำกิจกรรมและได้องค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านผ่านกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหวายแต่ละขั้นตอนอย่างใกล้ชิด โดย

ความยากง่ายของผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้น ขึ้นอยู่กับประเภทของใช้ ซึ่งเฉลี่ยแล้วนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม พร้อมกับนำผลิตภัณฑ์กลับไปใช้งาน หรือเป็นสินค้าที่ระลึกได้ โดยใช้เวลาประมาณ 1 วัน สำหรับงาน 1 ชิ้น จึงเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวทุกประเภทเพราะใช้เวลาไม่นานเกินไป นักท่องเที่ยวจะเล็งเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างแท้จริง

พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ เป็นพิธีกรรมของท้องถิ่น ซึ่งเป็นพิธีต้อนรับแขกผู้มาเยือนและสร้างขวัญกำลังใจและมีจิตใจที่เข้มแข็ง โดยเป็นความเชื่อของคนในชุมชน ซึ่งจะต้องมีอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือสิ่งที่เป็นมงคล เข้ามาประกอบในการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งปกติจะประกอบพิธีในวัดพร้อมกับการเรียนรู้ และทำกิจกรรมผ่านกระบวนการการทำบายศรีสู่ขวัญกับปราชญ์ชุมชนอย่างใกล้ชิดซึ่งนักท่องเที่ยวจะเข้าใจ และเกิดทัศนคติใหม่ ๆ ที่ดีต่อวัฒนธรรมชุมชน นำไปสู่ความผูกพันที่มีต่อชุมชนอย่างแท้จริงและเกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจากการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ

ดนตรีพื้นเมืองเป็นศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ที่สร้างอรรถรสต่อผู้ที่ได้เยี่ยมชมและฟัง ซึ่งประเภทเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น มีความแตกต่างกันทั้งรูปลักษณ์ และเสียง ปัจจุบันผู้สืบทอดหรือผู้ที่ศึกษาดนตรีพื้นเมืองเริ่มมีน้อยลง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชมศิลปะการแสดงดนตรีพื้นเมือง พร้อมทั้งร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนโดยผ่านการเล่นเครื่องดนตรีแต่ละชนิดในขั้นพื้นฐานกับปราชญ์ชุมชนที่เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องดนตรี นักท่องเที่ยวจะเกิดองค์ความรู้ทางด้านดนตรีและทัศนคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมประเภทดนตรีพื้นบ้าน พร้อมทั้งเกิดความผูกพันวัฒนธรรมพื้นบ้านและปราชญ์ชุมชนอย่างแท้จริง

จากผลการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ในพื้นที่ 4 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนวัดท่าฟ้าใต้ ชุมชนวัดพระหลวง ชุมชนวัดต้นแหลง และชุมชนวัดศรีใต้ พบกิจกรรมที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมและมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และสามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนได้ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิชาการ (Academic Program) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Program) และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Program) โดยสามารถสรุปกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่พบใน 4 พื้นที่ ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 21 แนวทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ลำนานาตะวันออก

จังหวัด	กิจกรรมที่มีความโดดเด่นทางด้าน วัฒนธรรมและมีศักยภาพในการพัฒนาให้ เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของ ชุมชน	กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวิชาการ (Academic Activity)	กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Activity)	กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Activity)
พะเยา	วัดท่าฟ้าใต้	√	√	-
	กลุ่มทอผ้า	√	√	√
	บ้านไทลื้อ	√	√	√
	การเดินป่าและล่องแพแม่น้ำยม	-	-	√
	การฟ้อนเจิง	-	√	√
	การฟ้อน 12 ราศี	-	√	√
	การฟ้อนดาบ	-	√	√
	การขับลื้อ	-	√	√
	อาหารไทลื้อ	-	√	√
	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านฟ้าสีทองและศูนย์ OTOP	√	√	-
	ศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนวัด ท่าฟ้าใต้	√	√	-
แพร่	วัดพระหลวง	√	√	-
	การทำเครื่องเรือนไม้สัก	-	√	√
	การจักสาน	-	√	√
	การผลิตยาแผนโบราณจากสมุนไพร	-	√	√
	การประดิษฐ์ดอกไม้จาด	-	√	√
	การสีข้าวกล้อง	-	√	√
	การทำไม้ถูพื้นจากเศษผ้า	-	√	√
	การทำเบาะรองนั่ง		√	√
	ไร่นาสวนผสม	√	√	-

จังหวัด	กิจกรรมที่มีความโดดเด่นทางด้าน วัฒนธรรมและมีศักยภาพในการพัฒนาให้ เป็นกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวของ ชุมชน	กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวิชาการ (Academic Activity)	กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Activity)	กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Activity)
	ตลาดสดพระหลวง	-	√	-
	การทำแคบหมู	-	√	√
น่าน	วัดต้นแหลง	√	√	√
	การทำฮอก/กระบวยน้ำ	-	√	√
	ด้านงานจักสาน (สานส้มไก่)	-	√	√
	การทำแคบหมู	-	√	√
	การทำไม้กวาดดอกหญ้าและทางมะพร้าว	-	√	√
	บ้านพัก ต้นแหลงโฮมสเตย์	-	√	√
เชียงราย	วัดศรีโสดา	√	√	-
	การทอผ้า	-	√	√
	การทำแคบหมูและขนม	-	√	√
	การจักสานหวายและไม้ไผ่	-	√	√
	การตัดเย็บ	-	√	√
	การบายศรีสู่ขวัญ	-	√	√
	ดนตรีพื้นเมือง	-	√	√
	การทำข้าวกล้อง	-	√	√

4.4 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ ล้านนาตะวันออก

สำหรับการสร้างแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการประชุมระดมความคิดเห็นของชุมชน การสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก ตลอดจนผลการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่ล้านนาตะวันออก โดยการทดลองจัดรายการท่องเที่ยวในเส้นทางขึ้น และมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายประกอบด้วย ตัวแทนบริษัทจัดนำเที่ยว มัคคุเทศก์อาชีพ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการด้านสถาปัตยกรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักศึกษา และนักท่องเที่ยว โดยให้ชุมชนได้เป็นผู้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งจากการประเมินเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม สามารถแสดงผลประเมินเส้นทางท่องเที่ยวโดยมีประเด็นที่สำคัญคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรมและสิ่งดึงดูดใจด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ และการบริการเสริมอื่น ๆ ทางการท่องเที่ยว และสามารถสรุปผลการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในพื้นที่จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดเชียงราย ได้ดังนี้

1) จังหวัดพะเยา

จากผลการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดพะเยา ในภาพรวมทั้งหมดมีความพึงพอใจในเส้นทางในระดับมาก ($\bar{X}=3.42$) สำหรับด้านสิ่งดึงดูดใจทางด้านเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.05$) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรมด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.53$) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.43$) ด้านบริการเสริมอื่นๆ ทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.26$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.86$) ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$)

ด้านสิ่งดึงดูดใจด้านเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม พบความงดงามของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.20$) ความงดงามของรูปแบบศิลปกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.00$) ความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางศิลปกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.80$) สำหรับด้านสิ่งดึงดูดใจทางประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น ($\bar{X}=3.63$) พบว่าคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.10$) การสะท้อนถึงเรื่องราวชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) ความสำคัญ

ของประวัติดูชมชนต่อประวัติศาสตร์ของจังหวัดหรือประเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.50$) การเก็บรักษา การจดบันทึกการบอกเล่าเรื่องราวของประวัติดูชมชนต่อสาธารณะชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$)

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่าการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกปลอดภัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) สภาพเส้นทางในชุมชนมีความสะดวก ปลอดภัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) และพบสถานที่จอดรถเพียงพอและปลอดภัยและการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าคุณภาพของผู้นำชมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางด้านภาษา มีความชัดเจน มีความรอบรู้ มีมนุษยสัมพันธ์และมารยาท อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$) การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเช่นการบริการโทรศัพท์สาธารณะการให้บริการห้องน้ำที่สะอาดจำนวนถึงขยะและที่นั่งพักผ่อนภายในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$) ความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.60$) ความหลากหลายของร้านอาหารเครื่องดื่มและร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.30$)

ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว พบว่ากิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.80$) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ / ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์น่าสนใจและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) ความเหมาะสมของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) ความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$)

ด้านการบริหารจัดการ พบว่าการกระจายให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) ชุมชนสามารถนำเอารายได้ส่วนหนึ่งกลับมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.50$) การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านและความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านที่ดูแลการท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$) การจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกฎหมายในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.70$)

การบริการเสริมอื่น ๆ ทางการท่องเที่ยว พบว่าบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกที่ดีบริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความเต็มใจในการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) ความชำนาญและปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วของบุคลากรในการให้บริการทางการท่องเที่ยวและบุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาและสามารถตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.50$) บุคลากรมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$)

สถานที่ให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเช่น โรงพยาบาล อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.40$) ซึ่งสามารถแสดงผลได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 22 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดพะเยา

จังหวัดพะเยา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านสิ่งดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรม			
ด้านเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม			
1. ความงามของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม	4.20	0.50	มีความพึงพอใจมาก
2. ความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม	4.20	0.50	มีความพึงพอใจมาก
3. ความงามของรูปแบบทางศิลปกรรม	4.00	0.73	มีความพึงพอใจมาก
4. ความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางศิลปกรรม	3.80	0.97	มีความพึงพอใจมาก
รวม	4.05	0.67	มีความพึงพอใจมาก
ด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น			
1. คุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ชุมชน	4.10	0.53	มีความพึงพอใจมาก
2. การสะท้อนถึงเรื่องราวชุมชน	3.70	1.05	มีความพึงพอใจมาก
3. ความสำคัญของประวัติชุมชนต่อประวัติศาสตร์ของจังหวัดหรือประเทศ	3.50	0.60	มีความพึงพอใจมาก
4. การเก็บรักษา การจัดบันทึกการบอกเล่าเรื่องราวของประวัติชุมชนต่อสาธารณะชน	3.20	0.88	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวม	3.63	0.77	มีความพึงพอใจมาก
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
1. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกปลอดภัย	3.70	0.60	มีความพึงพอใจมาก
2. สภาพเส้นทางในชุมชนมีความสะดวก ปลอดภัย	3.60	0.71	มีความพึงพอใจมาก
3. สถานที่จอดรถเพียงพอ และปลอดภัย	3.40	0.67	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน	3.40	0.67	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวม	3.53	0.66	มีความพึงพอใจมาก

จังหวัดพะเยา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
1. คุณภาพของผู้นำชมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางด้านภาษามีความชัดเจนมีความรอบรู้ มีมนุษยสัมพันธ์และมารยาทที่ดี	3.60	0.71	มีความพึงพอใจมาก
2. ศูนย์การเรียนรู้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว	3.00	0.71	มีความพึงพอใจปานกลาง
3. การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเช่นการบริการโทรศัพท์สาธารณะการให้บริการห้องน้ำที่สะอาดจำนวนถึงขยะและที่นั่งพักผ่อนภายในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอ	2.80	0.60	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. ความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	2.60	0.78	มีความพึงพอใจน้อย
5. ความหลากหลายของร้านอาหารเครื่องดื่มและร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	2.30	0.88	มีความพึงพอใจน้อย
รวม	2.86	0.74	มีความพึงพอใจปานกลาง
ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว			
1. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว	3.80	0.83	มีความพึงพอใจมาก
2. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้/ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว	3.70	0.78	มีความพึงพอใจมาก
3. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ	3.60	0.71	มีความพึงพอใจมาก
4. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.60	1.00	มีความพึงพอใจมาก
5. ความเหมาะสมของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.30	0.50	มีความพึงพอใจปานกลาง
6. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสื่อถึงวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน	3.20	1.24	มีความพึงพอใจปานกลาง
7. ความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	2.80	0.78	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวม	3.43	0.83	มีความพึงพอใจมาก
ด้านการบริหารจัดการ			
1. การกระจายให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.70	0.93	มีความพึงพอใจมาก

จังหวัดพะเยา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
2. ชุมชนสามารถนำเอารายได้ส่วนหนึ่งกลับมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชน	3.50	0.93	มีความพึงพอใจมาก
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน	3.30	1.00	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านที่ดูแลการท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น	3.30	1.12	มีความพึงพอใจปานกลาง
5. สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน	2.80	0.78	มีความพึงพอใจปานกลาง
6. การจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกฎหมายในชุมชน	2.70	1.12	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวม	3.22	0.98	มีความพึงพอใจปานกลาง
การบริการเสริมอื่น ๆ ทางการท่องเที่ยว			
1. บุคลากรทางการท่องเที่ยวให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกที่ให้บริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความเต็มใจในการให้บริการ	3.70	1.05	มีความพึงพอใจมาก
2. ความชำนาญและปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วของบุคลากรในการให้บริการทางการท่องเที่ยว	3.50	0.78	มีความพึงพอใจมาก
3. บุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาและสามารถตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้	3.50	0.78	มีความพึงพอใจมาก
4. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ	3.20	1.01	มีความพึงพอใจปานกลาง
5. สถานที่ให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เช่น โรงพยาบาล	2.40	0.87	มีความพึงพอใจน้อย
รวม	3.26	0.90	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวมทั้งหมด	3.42	0.79	มีความพึงพอใจมาก

2) จังหวัดแพร่

จากผลการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในจังหวัดแพร่ ในภาพรวมทั้งหมดมีความพึงพอใจในเส้นทางในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) สำหรับด้านสิ่งดึงดูดใจทางด้านเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรมด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$) ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.50$) ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) การบริการเสริมอื่น ๆ ทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.26$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.16$) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$)

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางด้านเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม พบความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) ความงดงามของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.80$) ความงดงามของรูปแบบทางศิลปกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) ความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางศิลปกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) และสิ่งดึงดูดใจด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น พบคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.00$) การเก็บรักษา การจัดบันทึกการบอกเล่าเรื่องราวของประวัติชุมชนต่อสาธารณะชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) การสะท้อนเรื่องราวชุมชนและความสำคัญของประวัติชุมชนต่อประวัติศาสตร์ของจังหวัดหรือประเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$)

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก ปลอดภัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) สภาพเส้นทางในชุมชนมีความสะดวก ปลอดภัยและสถานที่จอดรถเพียงพอ และปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$) การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.70$)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบคุณภาพของผู้นำชมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางด้านภาษา มีความชัดเจนมีความรอบรู้ มีมนุษยสัมพันธ์และมารยาทที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) ความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$) ความหลากหลายของร้านอาหารเครื่องดื่มและร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวและการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น การบริการโทรศัพท์สาธารณะการให้บริการห้องน้ำที่สะอาดจำนวนถึงขยะและที่นั่งพักผ่อนภายในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$) ซึ่งสามารถแสดงผลได้ตามตาราง ดังนี้

ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว พบว่ากิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ / ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.80$) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) ความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และความเหมาะสมของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$)

ด้านการบริหารจัดการ พบว่าการกระจายให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านที่ดูแลการท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.80$) การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) ชุมชนสามารถนำเอารายได้ส่วนหนึ่งกลับมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) การจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกฎหมายในชุมชน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.50$) สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.30$)

การบริการเสริมอื่น ๆ ทางการท่องเที่ยว พบว่าบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกที่ดีบริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความเต็มใจในการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.80$) สถานที่ให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เช่น โรงพยาบาลและบุคลากรมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) ความชำนาญและปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วของบุคลากรในการให้บริการทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.70$) บุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาและสามารถตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.60$)

ตารางที่ 23 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดแพร่

จังหวัดแพร่	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านสิ่งดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรม			
ด้านเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม			
1. ความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม	3.90	0.50	มีความพึงพอใจมาก
2. ความงดงามของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม	3.80	0.67	มีความพึงพอใจมาก
3. ความงดงามของรูปแบบทางศิลปกรรม	3.70	0.60	มีความพึงพอใจมาก

จังหวัดแพร่	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
4. ความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางศิลปกรรม	3.60	0.50	มีความพึงพอใจมาก
รวม	3.75	0.57	มีความพึงพอใจมาก
ด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น			
1. คุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ชุมชน	4.00	0.53	มีความพึงพอใจมาก
2. การเก็บรักษา การจัดบันทึกการบอกเล่าเรื่องราวของประวัติศาสตร์ชุมชนต่อสาธารณะชน	3.70	0.78	มีความพึงพอใจมาก
3. การสะท้อนถึงเรื่องราวชุมชน	3.60	1.12	มีความพึงพอใจมาก
4. ความสำคัญของประวัติชุมชนต่อประวัติศาสตร์ของจังหวัดหรือประเทศ	3.60	0.71	มีความพึงพอใจมาก
รวม	3.73	0.78	มีความพึงพอใจมาก
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
1. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกปลอดภัย	3.60	0.93	มีความพึงพอใจมาก
2. สภาพเส้นทางในชุมชนมีความสะดวก ปลอดภัย	3.10	0.99	มีความพึงพอใจปานกลาง
3. สถานที่จอดรถเพียงพอ และปลอดภัย	3.10	1.13	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน	2.70	0.74	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวม	3.13	0.95	มีความพึงพอใจปานกลาง
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
1. คุณภาพของผู้นำชมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางด้านภาษามีความชัดเจนมีความรอบรู้ มีมนุษยสัมพันธ์และมารยาทที่ดี	3.90	0.50	มีความพึงพอใจมาก
2. ความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	3.10	1.01	มีความพึงพอใจปานกลาง
3. ความหลากหลายของร้านอาหารเครื่องดื่มและร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	3.00	0.71	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. ศูนย์การเรียนรู้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว	2.90	0.83	มีความพึงพอใจปานกลาง
5. การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเช่นการบริการโทรศัพท์สาธารณะการให้บริการห้องน้ำที่สะอาดจำนวนถึงขยะและที่นั่งพักผ่อนภายในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอ	2.90	0.83	มีความพึงพอใจปานกลาง

จังหวัดแพร่	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
รวม	3.16	0.78	มีความพึงพอใจปานกลาง
ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว			
1. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว	3.90	0.71	มีความพึงพอใจมาก
2. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้/ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว	3.80	0.67	มีความพึงพอใจมาก
3. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.70	1.00	มีความพึงพอใจมาก
4. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสื่อถึงวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน	3.60	0.71	มีความพึงพอใจมาก
5. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ	3.30	0.71	มีความพึงพอใจปานกลาง
6. ความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.10	0.73	มีความพึงพอใจปานกลาง
7. ความเหมาะสมของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.10	0.53	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวม	3.50	0.72	มีความพึงพอใจปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการ			
1. การกระจายให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.90	0.71	มีความพึงพอใจมาก
2. ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านที่ดูแลการท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น	3.80	0.83	มีความพึงพอใจมาก
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน	3.70	0.93	มีความพึงพอใจมาก
4. ชุมชนสามารถนำเอารายได้ส่วนหนึ่งกลับมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชน	3.60	0.50	มีความพึงพอใจมาก
5. การจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกฎหมายในชุมชน	2.50	1.20	มีความพึงพอใจน้อย
6. สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน	2.30	0.53	มีความพึงพอใจน้อย
รวม	3.30	0.78	มีความพึงพอใจมาก

จังหวัดแพร่	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
การบริการเสริมอื่น ๆ ทางการท่องเที่ยว			
1. บุคลากรทางการท่องเที่ยวให้การต้อนรับและ อวยชัยไมตรีที่ดีบริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความเต็มใจในการให้บริการ	3.80	0.67	มีความพึงพอใจมาก
2. สถานที่ให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการ ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เช่น โรงพยาบาล	3.60	1.00	มีความพึงพอใจมาก
3. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ	3.60	0.87	มีความพึงพอใจมาก
4. ความชำนาญและปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วของ บุคลากรในการให้บริการทางการท่องเที่ยว	2.70	1.00	มีความพึงพอใจปานกลาง
5. บุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาและสามารถตอบคำถาม นักท่องเที่ยวได้	2.60	1.27	มีความพึงพอใจน้อย
รวม	3.26	0.96	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวมทั้งหมด	3.40	0.79	มีความพึงพอใจปานกลาง

3) จังหวัดน่าน

จากผลการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดน่าน พบภาพรวมทั้งหมดมีความพึงพอใจในเส้นทาง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.29$) สำหรับด้านสิ่งดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.85$) และพบว่าด้านการบริการเสริมอื่น ๆ ทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) ด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.38$) ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$) ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.07$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$)

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรมด้านเอกลักษณ์ พบว่าความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.10$) ความงดงามของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางศิลปกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.80$) ความงดงามของรูปแบบทางศิลปกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) สิ่งดึงดูดใจด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น พบว่าคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) การสะท้อนถึงเรื่องราวชุมชนและความสำคัญของประวัติชุมชนต่อประวัติศาสตร์ของจังหวัดหรือประเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) การเก็บรักษา การจดบันทึกการบอกเล่าเรื่องราวของประวัติชุมชนต่อสาธารณะชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$)

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก ปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) สภาพเส้นทางในชุมชนมีความสะดวก ปลอดภัยและสถานที่จอดรถ เพียงพอ และปลอดภัย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$) การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีป้าย สัญลักษณ์บอกทางชัดเจน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.60$)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าคุณภาพของผู้นำชมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางด้าน ภาษามีความชัดเจนมีความรอบรู้ มีมนุษยสัมพันธ์และมารยาทที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) ความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเช่นการบริการโทรศัพท์สาธารณะการให้บริการห้องน้ำที่สะอาดจำนวนถึงขยะและที่นั่ง พักผ่อนภายในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$) ความหลากหลายของ ร้านอาหารเครื่องดื่มและร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.40$) ศูนย์การเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.30$)

ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว พบว่ากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจและ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมแก่คนในชุมชนและ นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) ความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว กิจกรรมทางการท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในการดำเนิน กิจกรรมทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสื่อถึงวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรม และ ประเพณีของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$) ความเหมาะสมของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ / ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว อยู่ ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$)

ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=3.07$) พบว่าความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านที่ดูแลการ ท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) การกระจายให้คนในชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.50$) ชุมชนสามารถนำเอารายได้ส่วนหนึ่ง กลับมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) การจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกำหนดในชุมชน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.30$) สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่ง ท่องเที่ยวภายในชุมชน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.20$)

การบริการเสริมอื่น ๆ ทางการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.60$) พบว่าบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้การ ต้อนรับและอวยคำขวัญไมตรีที่ดีบริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใสและมีความเต็มใจในการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.20$) ความชำนาญและปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วของบุคลากรในการ ให้บริการทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) บุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาและสามารถ ตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) บุคลากรมีจำนวนเพียงพอต่อการ ให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) สถานที่ให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือ นักท่องเที่ยวเช่น โรงพยาบาล อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.60$) ซึ่งสามารถแสดงผลได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 24 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดน่าน

จังหวัดน่าน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านสิ่งดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรม			
ด้านเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม			
1. ความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม	4.10	0.73	มีความพึงพอใจมาก
2. ความงดงามของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม	3.80	0.67	มีความพึงพอใจมาก
3. ความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางศิลปกรรม	3.80	0.97	มีความพึงพอใจมาก
4. ความงดงามของรูปแบบทางศิลปกรรม	3.70	0.60	มีความพึงพอใจมาก
รวม	3.85	0.74	มีความพึงพอใจมาก
ด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น			
1. คุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ชุมชน	3.70	0.60	มีความพึงพอใจมาก
2. การสะท้อนถึงเรื่องราวชุมชน	3.40	0.97	มีความพึงพอใจปานกลาง
3. ความสำคัญของประวัติชุมชนต่อประวัติศาสตร์ของจังหวัดหรือประเทศ	3.40	0.83	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. การเก็บรักษา การจัดบันทึกการบอกเล่าเรื่องราวของประวัติชุมชนต่อสาธารณะชน	3.00	1.12	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวม	3.38	0.88	มีความพึงพอใจปานกลาง
ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
1. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกปลอดภัย	3.40	1.09	มีความพึงพอใจปานกลาง
2. สภาพเส้นทางในชุมชนมีความสะดวก ปลอดภัย	3.20	0.73	มีความพึงพอใจปานกลาง
3. สถานที่จอดรถเพียงพอ และปลอดภัย	3.20	1.01	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน	2.60	1.05	มีความพึงพอใจน้อย
รวม	3.10	0.97	มีความพึงพอใจปานกลาง

จังหวัดน่าน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
1. คุณภาพของผู้นำชมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางด้านภาษามีความชัดเจนมีความรอบรู้ มีมนุษยสัมพันธ์และมารยาทที่ดี	3.60	0.50	มีความพึงพอใจมาก
2. ความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	2.90	0.44	มีความพึงพอใจปานกลาง
3. การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเช่นการบริการโทรศัพท์สาธารณะการให้บริการห้องน้ำที่สะอาดจำนวนถังขยะและที่นั่งพักผ่อนภายในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอ	2.90	0.83	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. ความหลากหลายของร้านอาหารเครื่องดื่มและร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	2.40	1.12	มีความพึงพอใจน้อย
5. ศูนย์การเรียนรู้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว	2.30	1.13	มีความพึงพอใจน้อย
รวม	2.82	0.80	มีความพึงพอใจปานกลาง
ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว			
1. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ	3.30	0.50	มีความพึงพอใจปานกลาง
2. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว	3.30	0.87	มีความพึงพอใจปานกลาง
3. ความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.20	0.53	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสื่อถึงวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน	3.20	0.88	มีความพึงพอใจปานกลาง
5. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.20	1.00	มีความพึงพอใจปานกลาง
6. ความเหมาะสมของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	3.10	0.53	มีความพึงพอใจปานกลาง
7. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ / ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว	3.10	1.01	มีความพึงพอใจปานกลาง
รวม	3.20	0.76	มีความพึงพอใจปานกลาง
ด้านการบริหารจัดการ			
1. ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านที่ดูแลการท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น	3.90	0.50	มีความพึงพอใจมาก

จังหวัดน่าน	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
2. การกระจายให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.50	0.60	มีความพึงพอใจมาก
3. ชุมชนสามารถนำเอารายได้ส่วนหนึ่งกลับมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชน	3.30	0.71	มีความพึงพอใจปานกลาง
4. การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน	3.20	1.13	มีความพึงพอใจปานกลาง
5. การจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกฎหมายในชุมชน	2.30	1.01	มีความพึงพอใจน้อย
6. สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน	2.20	0.73	มีความพึงพอใจน้อย
รวม	3.07	0.78	มีความพึงพอใจปานกลาง
การบริการเสริมอื่นๆทางการท่องเที่ยว			
1. บุคลากรทางการท่องเที่ยวให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกที่ให้บริการด้วยความสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีความเต็มใจในการให้บริการ	4.20	0.50	มีความพึงพอใจมาก
2. ความชำนาญและปฏิบัติงานอย่างคล่องแคล่วของบุคลากรในการให้บริการทางการท่องเที่ยว	3.90	0.50	มีความพึงพอใจมาก
3. บุคลากรสามารถแก้ไขปัญหาและสามารถตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้	3.70	0.78	มีความพึงพอใจมาก
4. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการ	3.60	0.71	มีความพึงพอใจมาก
5. สถานที่ให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เช่น โรงพยาบาล	2.60	0.93	มีความพึงพอใจน้อย
รวม	3.60	0.68	มีความพึงพอใจมาก
รวมทั้งหมด	3.29	0.80	มีความพึงพอใจปานกลาง

จากผลการประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วมในจังหวัดเชียงราย ภาพรวมทั้งหมดมีความพึงพอใจในเส้นทางในระดับมาก ($\bar{X}=3.44$) สำหรับด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) และพบด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.72$) การบริการเสริมอื่น ๆ ทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.56$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.44$) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$) ด้านดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.08$) ด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.05$)

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางสถาปัตยกรรมด้านเอกลักษณ์ พบว่าความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) ความงดงามของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.50$) ความงดงามของรูปแบบทางศิลปกรรมและความโดดเด่นของเอกลักษณ์ทางศิลปกรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=2.60$) สิ่งดึงดูดในด้านประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของท้องถิ่น พบคุณค่าและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ชุมชนและการสะท้อนถึงเรื่องราวชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$) ความสำคัญของประวัติชุมชนต่อประวัติศาสตร์ของจังหวัดหรือประเทศ และการเก็บรักษา การจดบันทึกการบอกเล่าเรื่องราวของประวัติชุมชนต่อสาธารณะชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$)

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่าการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกปลอดภัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) สภาพเส้นทางในชุมชนมีความสะดวก ปลอดภัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$) สถานที่จอดรถเพียงพอ และปลอดภัยและการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าศูนย์การเรียนรู้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวและคุณภาพของผู้นำชมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางด้านภาษามีความชัดเจนมีความรอบรู้ มีมนุษยสัมพันธ์และมารยาทที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเช่นการบริการโทรศัพท์สาธารณะการให้บริการห้องน้ำที่สะอาดจำนวนถึงขยะและที่นั่งพักผ่อนภายในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$) ความหลากหลายของสินค้าที่ระลึกภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวและความหลากหลายของร้านอาหารเครื่องดื่มและร้านสะดวกซื้อภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$)

ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว พบว่ากิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสื่อถึงวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรม และประเพณีชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.20$) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ / ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.10$) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจและความเหมาะสมของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) ความหลากหลายของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.60$)

ด้านการบริหารจัดการ พบว่าการกระจายให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและชุมชนสามารถนำเอารายได้ส่วนหนึ่งกลับมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.00$) การจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับ / ข้อกฎหมายในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.90$) ความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการหมู่บ้านที่ดูแลการท่องเที่ยวกับประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับ